IVNII IVVENALIS ET A. PERSII SATIRAE.

EPOREDIAE
APVD PHILIP.
ARDIZONI.
1554.

IVVENALIS VITA.

IVnius Iuuenalis, ut Suidas testatur, vixit tempore Domitiani Imperatoris, oriūdus ex Aquino Volscorum oppido, quemadmodum ipse videtur innuere Satyra tertia, circa finem, cùm ait.

Ergo uale nostri memor, & quoties te
Roma tuo refici properantem reddet Aquino.

Quanquàm non desunt qui Suidæ fidem eleuare conentur, hac certè in parte, ea coniectura ducti, quòd liberius scripserit in ipsum quoq; Imperatorem, quàm ut ferri potuerit, si vixisset. Sub Traiano igitur Satyras scripsisse volunt: neq; verisimile esse, quod ille ait, à Paride histrione actum fuisse in exilium, in Pentapolim, quæ est in Libya, cùm Domitiano mortuo nihil potuerit Paris. Vtcunque est, certè Sidonius Apolinaris id videtur significare, cùm ait, si tamen illum intelligit.

Nec qui consimili deinde casu
Ad uulgi tenuem strepentis auram
Irati fuit histrionis exul.

De eius morte parum constat, nisi quòd in exilio vitam finisse arbitrantur.

IVNII IVVENALIS AQVINATIS SATYRA PRIMA.

SEMPER ego auditor tantum? nunquámne reponam.
Vexatꝰ toties rauci Theseide Codri?
Impunè ergo mihi recitauerit ille togatas?
Hic elegos? impunè diem consumpserit ingens
Telephus? aut summi plena iam margine libri
Scriptus, & in tergo, necdum finitus, Orestes?
Nota magis nulli domus est sua, quam mihi lucus
Martis, & Aeolijs uicinum rupibus antrum
Vulcani, quid agant uenti: quas torqueat umbras
Aeacus: unde alius furtiuæ deuehat aurum
Pelliculæ: quantas iaculetur Monychus Ornos,
Frontonis platani, conuulsaq; marmora clamant
Semper, & aßiduo ruptæ lectore columnæ.
Expectes eadem à summo, minimoq; poëta.
Et nos ergo manum ferulæ subduximus: & nos
Consilium dedimus Syllæ, priuatus ut altùm
Dormiret, stulta est clementia, cúm tot ubique
Vatibus occurras perituræ parcere chartæ.
Cur tamen hoc libeat potius decurrere campo,
Per quem magnus equos Auruncæ flexit alumnus.
Si uacat, & placidi rationem admittitis, edam.
Cùm tener uxorem ducat spado, Meuia Tuscum

Figat aprum, & nuda teneat uenabula mamma:
Patricios omnes opibus cùm prouocet unus.
Quo tondente grauis iuueni mihi barba sonabat:
Cùm pars Niliacæ plebis, cùm uerna Canopi
Crispinus, Tyrias humero reuocante lacernas
Ventilet æstiuum digitis sudantibus aurum,
Nec sufferre queat maioris pondera gemmæ:
Difficile est satyram non scribere. nam quis iniquæ
Tam patiens urbis, tam ferreus, ut teneat se?
Causidici noua cùm ueniat lectica Mathonis
Plena ipso: & post hunc magni delator amici,
Et citò rapturus de nobilitate comesa
Quod superest, quem massa timet: quem munere palpat
Carus: & à trepido Thymele summissa Latino.
Cùm te summoueant, qui testamenta merentur
Noctibus, in cœlum quos euehit optima summi
Nunc uia processus, uetulæ uesica beatæ.
Vnciolam Proculeius habet: sed Gillo deuncem:
Partes quisque suas ad mensuram inguinis hæres
Accipiat, sanè mercedem sanguinis, & sic
Palleat, ut nudis preßit qui calcibus anguem,
Aut Lugdunensem rhetor dicturus ad aram.
Quid referam, quanta siccum iecur ardeat ira?
Cùm populum gregibus comitum premat hic spoliator
Pupilli prostantis? at hic damnatus inani
Iudicio (quid enim saluis infamia nummis?)
Exul ab octaua Marius bibit, & fruitur dijs
Iratis: at tu uictrix prouincia ploras.
Hæc ego non credam Venusina digna lucerna?

Hæc ego non agitem? sed quid magis Heracleas,
Aut Diomedeas, aut mugitum Labyrinthi?
Et mare percussum puero, fabrumq; uolantem?
Cùm leno accipiat mœchi bona, si capiendi
Ius nullum uxori doctus spectare lacunar,
Doctus & ad calicem uigilanti stertere naso:
Cùm fas esse putet curam sperare cohortis,
Qui bona donauit præsepibus, & caret omni
Maiorum censu, dum peruolat axe citato
Flaminiam; puer Automedon nam lora tenebat,
Ipse lacernatæ cùm se iactaret amicæ.
Nónne libet medio ceras implere capaces
Quadriuio? cùm iam sexta ceruice feratur
Hinc, atque inde patens, ac nuda penè cathedra,
Et multùm referens de Mecœnate supino
Signator falsò, qui se lautum, atque beatum
Exiguis tabulis, & gemma fecerat uda.
Occurrit matrona potens, quæ molle Calenum
Porrectura uiro miscet sitiente rubetam.
Instituitq; rudes meli r Locusta propinquas
Per famam, & populum nigros efferre maritos.
Aude aliquid Breuibus, Gyaris, & carcere dignum,
Si uis esse aliquis. probitas laudatur, & alget.
Criminibus debent hortos, prætoria, mensas,
Argentum uetus, & stantem extra pocula caprum.
Quem patitur dormire nurus corruptor auaræ?
Quem sponsæ turpes? & prætextatus adulter?
Si natura negat, facit indignatio uersum
Qualemcunque potest, quales ego, uel Cluuienus.

Ex quo Deucalion nimbis tollentibus æquor
Nauigio montem aſcendit,ſorteſq; popoſcit.
Paulatimq; anima caluerunt mollia ſaxa,
Et maribus nudas oſtendit Pyrrha puellas.
Quicquid agunt homines,uotum,timor,ira,uoluptas,
Gaudia,diſcurſus,noſtri farrago libelli eſt.
Et quando uberior uitiorum copia?quando
Maior auaritiæ patuit ſinus?alea quando
Hos animos?neque enim loculis comitantibus itur
Ad caſum tabulæ: poſita ſed luditur arca.
Prælia quanta illic diſpenſatore uidebis
Armigero:ſimpléxne furor ſeſtertia centum
Perdere?& horrenti tunicam non reddere ſeruo?
Quis totidem erexit uillas?quis fercula ſeptem
Secretò cœnauit auus?nunc ſportula primo
Limine parua ſedet,turbæ rapienda togatæ.
Ille tamen faciem prius inſpicit,& trepidat,ne
Suppoſitus uenias,ac falſo nomine poſcas.
Agnitus accipies,iubet à præcone uocari
Ipſos Troiugenas.nam uexant limen & ipſi
Nobiſcum da prætori,da déinde tribuno.
Sed libertinus prior eſt,prior,inquit, ego ſum.
Cur timeam,dubitémue locum defendere?quamuis
Natus ad Euphratem,molles quod in aure feneſtræ
Arguerint,licet ipſe negem:ſed quinque tabernæ
Quadringenta parant,quid confert purpura maius
Optandum,ſi laurenti cuſtodit in agro
Conductas Coruinus oues?ego poſsideo plus
Pallante,& Licinis. expectant ergo tribuni,

Vincant

Vincant diuitiæ, sacro nec cedat honori,
Nuper in hanc urbem pedibus qui uenerat albis.
Quandoquidem inter nos sanctißima diuitiarum
Maiestas: etsi funesta pecunia templo
Nondum habitas, nullas nummorum ereximus aras,
Vt colitur Pax, atque Fides, Victoria, Virtus,
Quæq; salutato crepitat Concordia nido.
Sed cùm summus honor finito computet anno,
Sportula quid referat, quantum rationibus addat:
Quid faciet comites, quibus hinc toga, calceus hinc est,
Et panis, fumusq; domi? densißima centum
Quadrantes lectica petit, sequiturq́; maritum
Languida, uel prægnans, & circunducitur uxor.
Hic petit absenti, nota iam callidus arte,
Ostendens uacuam, & clausam pro coniuge sellam.
Galla mea est, inquit, citius dimitte: moraris.
Profer Galla caput: noli uexare, quiescit.
Ipse dies pulchro distinguitur ordine rerum.
Sportula, déinde forum, iurisq́; peritus Apollo,
Atque triumphales: inter quas ausus habere
Nescio quis titulos Aegyptius, atque Arabarches.
Cuius ad effigiem non tantùm meiere fas est.
Vestibulis abeunt ueteres, laßiq́; clientes,
Votaq́; deponunt: quanquàm longißima cœnæ
Spes homini: caules miseris, atque ignis emendus.
Optima syluarum interea, pelagiq́; uorabit
Rex horum, uacuisq́; toris tantùm ipse iacebit.
Nam de tot pulchris, & latis orbibus, & tam
Antiquis, una comedunt patrimonia mensa.

Nullus iam parasitus erit.sed quis feret istas
Luxuriæ sordes?quanta est gula,quæ sibi totos
Ponit apros, animal propter conuiuia natum?
Pœna tamen præsens, cùm tu deponis amictus
Turgidus, & crudum pauonem in balnea portas:
Hinc subitæ mortes,atque intestata senectus:
It noua,nec tristis per cunctas fabula cœnas,
Ducitur iratis plaudendum funus amicis.
Nil erit ulterius,quod nostris moribus addat
Posteritas,eadem cupient,facientq; minores.
Omne in præcipiti uitium stetit.utere uelis,
Totos pande sinus:dicas hìc forsitan,unde
Ingenium par materiæ?unde illa priorum
Scribendi quodcunque animo flagrante liberet
Simplicitas,cuius non audeo dicere nomen?
Quid refert dictis ignoscat Mutius,an non?
Pone Tigillinum,tæda lucebis in illa,
Qua stantes ardent,qui fixo gutture fumant,
Et latum media sulcum deducit arena,
Qui dedit ergo tribus patruis aconita, uehatur
Pensilibus plumis,atque illinc despiciat nos.
Cùm ueniet contra,digito compesce labellum,
Accusator erit, qui uerbum dixerit,hic est.
Securus licet Aeneam,Rutulumq; ferocem
Committas:nulli grauis est percussus Achilles:
Aut multùm quæsitus Hylas,urnamq; secutus.
Ense uelut stricto quoties Lucilius ardens
Infremuit,rubet auditor,cui frigida mens est
Criminibus, tacita sudant præcordia culpa.

Inde

Inde iræ, & lachrymæ: tecum prius ergo uoluta
Hæc animo ante tubas: galeatum sero duelli
Pœnitet. experiar quid concedatur in illos,
Quorum Flaminia tegitur cinis, atque Latina.

SATIRA II.

VLtra Sauromatas fugere hinc libet, & glacialem
Occeanum, quoties aliquid de moribus audent
Qui curios simulant, & Bacchanalia uiuunt.
Indocti primùm, quanquam plena omnia gypso
Chrysippi inuenias, nam perfectißimus horum
Si quis Aristotelem similem, uel Pitacon emit.
Et iubet archetypos pluteum seruare Cleanthas.
Fronti nulla fides: quis enim non uicus abundat
Tristibus obscœnis? castigas turpia. cùm sis
Inter Socraticos notißima fossa cinædos?
Hispida membra quidem & duræ per brachia setæ
Promittunt atrocem animum: sed podice leui
Cæduntur tumidæ, medico ridente mariscæ.
Rarus sermo illis, & magna libido tacendi,
Atque supercilio breuior coma: uerius ergo,
Et magis ingenuè Peribonius. hunc ego fatis
Imputo, qui uultu morbum, incessuq; fatetur.
Horum simplicitas miserabilis, his furor ipse
Dat ueniam: sed peiores, qui talia uerbis
Herculis inuadunt, & de uirtute locuti
Clunem agitant: ego te ceuentem Sexte uerebor?
Infamis Varillus ait, quo deterior te?
Loripedem rectus derideat: Aethiopem albus.

Quis tulerit Gracchos de ſeditione querentes?
Quis cœlum terris non miſceat, & mare cœlo,
Si fur diſpliceat Verri? homicida Miloni?
Clodius accuſet mœchos? Catilina Cethegum?
In tabulam Syllæ ſi dicant diſcipuli tres?
Qualis erat nuper tragico pollutus adulter
Concubitu? qui tunc leges reuocarat amaras
Omnibus, atque ipſis Veneri Martiq; timendas,
Cùm tot abortiuis fœcundam Iulia uuluam
Solueret, & patruo ſimiles effunderet offas.
Nónne igitur iure, ac meritò uitia ultima fictos
Contemnunt Scauros, & caſtigata remordent?
Non tulit ex illis toruum Laronia quendam
Clamantem toties, ubi nunc lex Iulia? dormis?
Ad quem ſubridens: felicia tempora, quæ te
Moribus opponunt. habeat iam Roma pudorem,
Tertius è cœlo cecidit Cato, ſed tamen unde
Hæc emis, hirſuto ſpirant opobalſama collo
Quæ tibi? ne pudeat dominum monſtrare taberna.
Quòd ſi uexantur leges, ac iura, citari
Ante omnes debet Scatinia. reſpice primùm
Et ſcrutare uiros: faciunt hi plura, ſed illos
Defendit numerus, iunctæq; umbone phalanges.
Magna inter molles concordia, non erit ullum
Exemplum in noſtro tam deteſtabile ſexu.
Tædia non lambit Cluuiam, nec Flora Catullam.
Hiſpo ſubit iuuenes, & morbo pallet utroque.
Nunquid nos agimus cauſas? ciuilia iura
Nouimus? aut ullo ſtrepitu fora ueſtra mouemus?

Luctantur paucæ,comedunt coliphia paucæ.
Vos lanam trahitis,calathisq; peracta refertis
Vellera,uos tenui prægnantem stamine fusum
Penelope melius,melius torquetis Arachne.
Horrida quale facit residens in codice pellex.
Notum est,cur solo tabulas impleuerit Hister
Liberto, dederit uiuus cur multa puellæ.
Diues erit,magno quæ dormit tertia lecto.
Tu nube,atque tace:donant arcana cylindros.
De nobis post hæc tristis sententia fertur.
Dat ueniam coruis, uexat censura columbas.
Fugerunt trepidi uera,ac manifesta canentem
Stoicidæ.quid enim falsi Laronia?sed quid
Non facient alij,cùm tu multitia sumas
Cretice?& hanc uestem populo mirante perores
In Proculas,& Pollineas?est mœcha Labulla:
Damnetur,si uis,etiam Carphinia,talem
Non sumet damnata togam,sed Iulius ardet,
Aestuo:nudus agas,minus est insania turpis.
En habitum,quo te leges,ac iura ferentem
Vulneribus crudis populus modò uictor,& illud
Montanum positis audiret uulgus aratris.
Quid?non proclames,in corpore iudicis ista
Si uideas?quæro an deceant multitia testem,
Acer,& indomitus,libertatisq; magister
Cretice pelluces,dedit hanc contagio labem.
Et dabit in plures,sicut grex totus in agris
Vnius scabie cadit,& porrigine porci,
Vuaq; conspecta liuorem ducit ab uua.

Fœdius

Fœdius hoc aliquid, quandoque audebis amictu.
NEMO repentè fuit turpißimus: accipient te
Paulatim, qui longa domi redimicula sumunt
Frontibus, & toto posuere monilia collo.
Atque Bonam teneræ placant abdomine porcæ,
Et magno cratêre deam: sed more sinistro
Exagitata procul non intrat fœmina limen.
Solis ara deæ maribus patet: ite prophanæ,
Clamatur, nullo gemit hîc tibicina cornu.
Talia secreta coluerunt Orgia tæda
Cecropiam soliti Baptæ lassare Corytto.
Ille supercilium madida fuligine tactum
Obliqua producit acu, pingitq́; trementes
Attollens oculos: uitreo bibit ille Priapo,
Reticulumq́; comis auratum ingentibus implet
Cærulea indutus scutulata, aut galbana rasa:
Et per Iunonem domini, iurante ministro.
Ille tenet speculum patici gestamen Othonis,
Actoris Arunci spolium, quo se ire uidebat
Armatum, cùm iam tolli uexilla iuberet.
Res memoranda nouis annalibus, atque recenti
Historia, speculum ciuilis sarcina belli.
Nimirum summi decus est occidere Galbam,
Et curare cutem summi constantia ciuis,
Bebriaci in campo spolium affectare palati,
Et pressum in faciem digitis extendere panem.
Quod nec in Aßyrio pharetrata Semiramis orbe,
Mœsta nec Actiaca fecit Cleopatra carina.
Hîc nullus uerbis pudor, aut reuerentia mensæ.

Hic turpis Cybeles, & fracta uoce loquendi
Libertas, & crine senex phanaticus albo
Sacrorum antistes. rarum, ac memorabile magni
Gutturis exemplum, conducendusq́; magister.
Quid tamen expectant, Phrygio quos tempus erat iam
More superuacuam cultris abscindere carnem?
Quadringenta dedit Gracchus sestertia dotem
Cornicini, siue hic recto cantauerat ære.
Signatæ tabulæ, dictum fœliciter, ingens
Cœna sedet, gremio iacuit noua nupta mariti.
O proceres, censore opus est, an aruspice nobis?
Scilicet horreres, maioraq́; monstra putares,
Si mulier uitulum, uel si bos ederet agnum?
Segmenta, & longos habitus, & flammea sumit,
Arcano qui sacra ferens nutantia loro
Sudauit clypeis ancilibus: ô pater urbis,
Vnde nefas tantum Latijs pastoribus? unde
Hæc tetigit Gradiue tuos urtica nepotes?
Traditur ecce uiro, clarus genere, atque opibus uir.
Nec galeam quassas, nec terram cuspide pulsas,
Nec quereris patri: uade ergo, & cede seueri
Iugeribus campi, quem negligis officium cras
Primo sole, mihi peragendum in ualle Quirini.
Quæ causa officij? quid quæris? nubit amicus.
Nec multos adhibet, liceat modò uiuere, fient,
Fient ista palam, cupient & in acta referri.
Interea tormentum ingens nubentibus hæret,
Quod nequeunt parere, & partu retinere maritos.
Sed melius, quòd nil animis in corpore iuris

Natura

Natura indulget, steriles moriuntur, & illis
Turgida non prodest condita pixide Lyde,
Nec prodest agili palmas præbere Luperco.
Vicit & hoc monstrum tunicati fuscina Gracchi,
Lustrauitq; fuga mediam gladiator arenam,
Et Capitolinis generosior, & Marcellis,
Et Catulis, Paulisq; minoribus, & Fabijs, &
Omnibus ad podium spectantibus, his licet ipsum
Admoueas, cuius tunc munere retia misit,
Esse aliquos manes, & subterranea regna,
Et contum, & Stygio ranas in gurgite nigras,
Atque una transire uadum tot millia cymba,
Nec pueri credunt: nisi qui nondum ære lauantur.
Sed tu uera puta. Curius quid sensit, & ambo
Scipiadæ? quid Fabricius? manesq; Camilli?
Quid Cremeræ legio? & Cannis consumpta iuuentus,
Tot bellorum animæ? quoties hinc talis ad illos
Vmbra uenit, cuperent lustrari, si qua darentur
Sulfura cum tædis, & si foret humida laurus.
Illuc heu miseri traducimur. arma quid ultra
Littora Iuuernæ promouimus, & modò captas
Orcadas, ac minima contentos nocte Britannos:
Si quæ nunc populi fiunt uictoris in urbe,
Non faciunt illi quos uicimus? & tamen unus
Armenius Zalathes cunctis narratur ephebis
Mollior, ardenti sese indulsisse tribuno.
Aspice quid faciant commercia: uenerat obses.
Hic fiunt homines. nam si mora longior urbem
Indulsit pueris, non unquam deerit amator:

Mittentur bracæ,cultelli,frena,flagellum.
Sic prætextatos referunt Artaxata mores.

SATIRA III.

QVamuis digressu ueteris confusus amici,
Laudo tamen uacuis quod sedem figere Cumis
Destinet,atque unum ciuem donare Sibyllæ.
Ianua Baiarum est,& gratum littus,amœni
Successus,ego uel Prochytam præpono Suburræ.
Nam quid tam miserum,& tam solum uidimis,ut non
Deterius credas horrere incendia,lapsus
Tectorum aßiduos,ac mille pericula sæuæ
Vrbis,& Augusto recitantes mense poëtas?
Sed cùm tota domus rheda componitur una,
Substitit ad ueteres arcus,madidamq; Capenam,
Hîc ubi nocturnæ Numa constituebat amicæ.
Nunc sacri fontis nemus,& delubra locantur
Iudæis,quorum cophinus,fœnumq; supellex.
Omnis enim populo mercedem pendere iussa est
Arbor,& eiectis mendicat sylua camœnis.
In uallem Aegeriæ descendimus,& speluncas
Dißimiles ueris,quantò præstantius esset
Numen aquæ,uiridi si margine clauderet undas
Hærba,nec ingenium uiolarent marmora tophum?
Hîc tunc Vmbricius,quando artibus,inquit,honestis,
Nullus in orbe locus,nulla emolumenta laborum,
Res hodie minor est,here quàm fuit: atque eadẽ cras
Deteret exiguis aliquid,proponimus illuc
Ire,fatigatas ubi Dædalus exuit alas.

Dum noua canities, dum prima, & recta senectus,
Dum superest Lachesi quòd torqueat, & pedibus me
Porto meis. nullo dextram subeunte bacillo,
Cedamus patria: uiuant Arturius istic,
Et Catulus. maneant qui nigrum in candida uertunt,
Queîs facile est ædem conducere, flumina, portus,
Siccandam eluuiem, portandum ad busta cadauer.
Et prebere caput domina uenale sub hasta.
Quondam hi cornicines, & municipalis harenæ
Perpetui comites, notæq; per oppida buccæ,
Munera nunc edunt, & uerso pollice uulgi
Quemlibet occidunt populariter, inde reuersi
Conducunt foricas, & cur non omnia? cùm sint
Quales ex humili magna ad fastigia rerum
Extollit, quoties uoluit Fortuna iocari.
Quid Romæ faciam? mentiri nescio: librum
Si malus est nequeo laudare, & poscere: motus
Astrorum ignoro, funus promittere patris
Nec uolo, nec possum: ranarum uiscera nunquam
Inspexi ferre ad nuptam, quæ mittit adulter.
Quæ mandat, norint alij: me nemo ministro
Fur erit: atque ideo nulli comes exeo tanquam
Mancus, & extinctæ corpus non utile dextræ.
Quis nunc diligitur, nisi conscius? & cui feruens
Aestuat occultis animus semperq; tacendis?
Nil tibi se debere putat, nil conferet unquam,
Participem qui te secreti fecit honesti.
Clarus erit Verri, qui Verrem tempore, quo uult
Accusare potest: tanti tibi non sit opaci

Omnis arena Tagi, quodq; in mare uoluitur aurum
Vt somno careas, ponendáq; præmia sumas
Tristis, & à magno semper timearis amico.
Quæ nunc diuitibus gens acceptißima nostris,
Et quos præcipuè fugiam, properabo fateri,
Nec pudor obstabit. Non possum ferre, Quirites,
Græcam urbem: quamuis quota portio fecis Achææ?
Iampridem Syrus in Tyberim defluxit Orontes,
Et linguam, & mores, & cum tibicine chordas
Obliquas, necnon gentilia tympana secum
Vexit, & ad Circum iussas prostare puellas.
Ite quibus grata est picta lupa barbara mitra.
Rusticus ille tuus sumit rechedipna Quirine,
Et ceromatico fert niceteria collo.
Hic alta Sicyone, ast hic Amydone relicta,
Hic Andro, ille Samo, hic Trallibus, aut Alabandis,
Exquilias, dictumq; petunt à uimine collem,
Viscera magnarum domuum, dominiq; futuri.
Ingenium uelox, audacia perdita, sermo
Promptus, & Isæo torrentior: ede quid illum
Esse putes? quemuis hominem secum attulit ad nos.
Grammaticus, rhetor, geometres, pictor, aliptes,
Augur, schœnobates, medicus, magus, omnia nouit.
Græculus esuriens, in cœlum, iusseris, ibit.
Ad summam non Maurus erat, nec Sarmata, nec Thrax,
Qui sumpsit pennas, medijs sed natus Athenis.
Horum ego non fugiam conchylia? me prior ille
Signabit? fultusq; toro meliore recumbet
Aduectus Romam, quo pruna & coctona uento?

Vsque adeò nihil est, quod nostra infantia Cœlum
Hausit Auentini bacca nutrita Sabina?
Quid quòd adulandi gens prudentißima? laudat
Sermonem indocti facies deformis amici:
Et longum inualidi collum, ceruicibus æquat
Herculis Antæum procul à tellure tenentis.
Miratur uocem angustam qua deterius, nec
Ille sonat, quo mordetur gallina marito.
Hac eadem licet & nobis laudare: sed illis
Creditur. an melior cùm Thaida sustinet, aut cùm
Vxorem comœdus agit, uel Dorida nullo
Cultam palliolo? mulier nempe ipsa uidetur,
Non persona loqui: uacua & plana omnia dicas
Infra uentriculum, & tenui distantia rima.
Nec tamen Antiochus, nec erit mirabilis illic
Aut Stratocles, aut cum molli Demetrius Oemo.
Natio comœda est rides? maiore cachino
Concutitur: flet, si lachrymas aspexit amici,
Nec dolet: igniculum brumæ si tempore poscas,
Accipit endromydem: si dixeris æstuo, sudat.
Non sumus ergo pares: melior qui semper, & omni
Nocte, dieq; potest alienum sumere uultum,
A facie iactare manus, laudare paratus:
Si bene ructauit, si rectùm minxit amicus,
Si trulla inuerso crepitum dedit aurea fundo.
Præterea sanctum nihil est, & ab inguine tutum,
Non matrona laris, non filia uirgo, neque ipse
Sponsus leuis adhuc, non filius antè pudicus.
Horum si nihil est, aulam resupinat amici.

Scire

Scire uolunt secreta domus, atque inde timeri,
Et quoniam cœpit Græcorum mensio, transi
Gymnasia, atque audi facinus maioris abollæ.
Stoicus occîdunt Baream, delator amicum,
Discipulumq; senex, ripa nutritus in illa,
Ad quam Gorgonei delapsa est penna caballi.
Non est Romano cuiquam locus hîc, ubi regnat
Protegenes aliquis, uel Diphilus, aut Erymantus.
Qui gentis uitio nunquam partitur amicum.
Solus habet: nam cùm facilem stillauit in aurem
Exiguum de naturæ, patriæq; ueneno.
Limine summoueor, perierunt tempora longi
Seruitij: nusquam minor est iactura clientis:
Quod porrò officium (ne nobis blandiar) aut quod
Pauperis hîc meritum? si curet nocte togatus
Currere? cùm prætor lictorem impellat, & ire
Præcipitem iubeat dudum uigilantibus orbis,
Ne prior Albinam, aut Modiam collega salutet?
Diuitis hic serui cludit latus ingenuorum
Filius: alter enim quantum in legione tribuni
Accipiunt, donat Caluinæ uel Catienæ,
Vt semel, atque iterum super illam palpitet: at tu
Cùm tibi uestiti facies scorti placet, hæres,
Et dubitas alta Chionem deducere sella.
Da testem Romæ tam sanctum quàm fuit hospes
Numinis Idæi: procedat uel Numa, uel qui
Seruauit trepidam flagranti ex æde Mineruam,
Protinus ad censum: de moribus ultima fiet
Quæstio, quot pascit seruos, quot poßidet agri

Iugera, quàm multa, magnaq; paropside cœnat.
QVANTVM quisq; sua nūmorū seruat in arca,
Tantum habet & fidei: iures licet & Samothracum,
Et nostrorum aras, contemnere fulmina pauper
Creditur, atque deos: dijs ignoscentibus ipsis.
Quid? quod materiam præbet, causasq; iocorum
Omnibus hic idem, si fœda, & scissa lacerna?
Si toga sordidula est? & rupta calceus alter
Pelle patet? uel si consulto uulnere crassum,
Atque recens linum ostendit non una cicatrix.
NIL HABET infelix paupertas durius in se,
Quàm quòd ridiculos homines facit: exeat, inquit,
Si pudor est, & de puluino surgat equestri,
Cuius res legi non sufficit, & sedeant hic
Lenonum pueri quocunque in fornice nati.
Hîc plaudat nitidi præconis filius inter
Pinnirapi cultos iuuenes, iuuenesq; lanistæ.
Sic libitum uano, qui nos distinxit Othoni.
Quis gener hîc placuit censu minor, atque puellæ
Sarcinulis impar? quis pauper scribitur hæres?
Quando in consilio est ædilibus? agmine facto
Debuerant olim tenues migrasse Quirites.
HAVD facilè emergunt, quorum uirtutibus obstat
Res angusta domi: sed Romæ durior illis
Conatus, magno hospitium miserabile, magno
Seruorum uentres, & frugi cœnula magno.
Fictilibus cœnare pudet, quod turpe negauit
Translatus subitò ad Marsos, mensamq; Sabellam,
Contentusq; illic ueneto, duroq; cucullo.

Pars magna Italiæ est (si uerum admittimus) in qua
Non togam sumit nisi mortuus, ipsa dierum
Festorum hærboso colitur siquando theatro
Maiestas: tandemq; redit ad pulpita notum
Exodium, cùm personæ pallentis hiatum
In gremio matris formidat rusticus infans.
Aequales habitus illic, similemq; uidebis
Orchestram, & populum: clari uelamen honoris,
Sufficiunt tunicæ summis ædilibus albæ.
His ultra uires habitus nitor, hîc aliquid plus,
Quàm satis est, interdum aliena sumitur arca.
Commune id uitium est, hic uiuimus ambitiosa
Paupertate omnes, quid te moror? OMNIA Romæ
Cum pretio, quid das, ut Cossum aliquando salutes?
Vt te respiciat clauso Veiento labello?
Ille metit barbam, crinem hic deponit amati,
Plena domus libis uenalibus: accipe, & illud
Fermentum tibi habe: præstare tributa clientes
Cogimur: & cultis augere peculia seruis.
Quis timet, aut timuit gelida Præneste ruinam?
Aut positis numerosa inter iuga Volsinijs, aut
Simplicibus Gabijs, aut proni Tyburis arce?
Nos urbem colimus tenui tibicine fultam
Magna parte sui: nam si labentibus obstat
Villicus, & ueteris rimæ contexit hiatum,
Securos pendente iubet dormire ruina.
Viuendum est illic, ubi nulla incendia, nulli
Nocte metus: iam poscit aquam, iam friuola transfert
Vcalegon, tabulata tibi iam tertia fumant,

Tu nescis:nam si gradibus trepidatur ab imis,
Vltimus ardebit,quem tegula sola tuetur
A pluuia,molles ubi reddunt oua columbæ.
Lectus erat Codro Procula minor,urceoli sex.
Ornamentum abaci,necnon & paruulus infra
Cantharus,& recubans sub eodem marmore Chiron,
Iamq; uetus Græcos seruabat cista libellos,
Et diuina opici rodebant carmina mures.
Nil habuit Codrus,quis enim negat?& tamen illud
Perdidit infelix totum nil:ultimus autem
Aerumnæ cumulus,quòd nudum,& frustra rogantem
Nemo cibo,nemo hospitio,tectoq; iuuabit.
Si magna Astyrij cecidit domus,horrida mater,
Pullati proceres,differt uadimonia prætor:
Tunc gemimus casus urbis,tunc odimus ignem.
Ardet adhuc,& iam occurrit qui marmora donet,
Conferat impensas,hic nuda,& candida signa,
Hic aliquid præclarum Euphranoris,& Polycleti,
Phæcasiatorum uetera ornamenta deorum.
Hic libros dabit,& forulos,mediamq; mineruam:
Hic modium argenti·meliora,ac plura ræponit
Persicus orborum lautißimus,& meritò iam
Suspectus,tanquàm ipse suis incenderit ædes.
Si potes auelli Circensibus,optima Soræ,
Aut Fabrateriæ domus,aut Frusinone paratur:
Quanti nunc tenebras unum conducis in annum.
Hortulus hic,puteusq; breuis,nec reste mouendus
In tenues plantas facili diffunditur haustu.
Viue bidentis amans,& culti uillicus horti,

Vnde

Vnde epulum poßis centum dare Pythagoreis.
Est aliquid quocunque loco,quocunque recessu,
Vnius sese dominum fecisse lacertæ.
Plurimus hîc æger moritur uigilando:sed illum
Languorem peperit cibus imperfectus,& hærens
Ardenti stomacho·nam quæ meritoria somnum
Admittunt?magnis opibus dormitur in urbe.
Inde caput morbi:rhedarum transitus arcto
Vicorum inflexu,& stantis conuitia mandræ
Eripiunt somnum Druso,uitulisq; marinis.
Si uocat officium,turba cedente uehetur.
Diues,& ingenti curret super ora Liburno,
Atque obiter leget,aut scribet,uel dormiet intus:
(Namq; facit somnum clausa lectica fenestra)
Antè tamen ueniet:nobis properantibus obstat
Vnda prior,magno populus premit agmine lumbos:
Qui sequitur:ferit hic cubito,ferit assere duro
Alter,at hic tignum capiti incutit,ille metretam.
Pinguia crura luto,planta mox undique magna
Calcor,& in digito clauus mihi militis hæret
Nonne uides quanto celebretur sportula fumo?
Centum conuiuæ sequitur sua quemque culina.
Corbulo uix ferret tot uasa ingentia,tot res
Impositas capiti,quas recto uertice portat
Seruulus infelix:& cursu uentilat ignem.
Scinduntur tunicæ sartæ modò,longa coruscat
Sarraco ueniente abies,atque altera pinum
Plaustra uehunt,nutant altè,populoq; minantur.
Nam si procubuit,qui saxa Ligustica portat

Axis,& euersum fudit super agmina montem,
Quid superest de corporibus? quis membra, quis ossa
Inuenit? obtritum uulgi perit omne cadauer
More animæ: domus interea secura patellas
Iam lauat, & bucca foculum excitat, & sonat unctis
Strigilibus, pleno componit lintea gutto.
Hæc inter pueros uariè properantur: at ille
Iam sedet in ripa, tetrumq; nouitius horret
Porthmea, nec sperat cœnosi gurgitis alnum
Infœlix, nec habet quem porrigat ore trientem,
Respice nunc alia, ac diuersa pericula noctis,
Quod spatium tectis sublimibus, unde cerebrum
Testa ferit, quoties rimosa, & curta fenestris
Vasa cadunt, quanto percussum pondere signent,
Et lædant silicem: poßis ignauus haberi,
Et subiti casus improuidus, ad cœnam si
Intestatus eas: adeò tot fata, quot illa
Nocte patent uigiles te prætereunte fenestra.
Ergo optes, uotumq; feras miserabile tecum,
Vt sint contentæ patulas effundere pelues.
Ebrius, ac petulans, qui nullum fortè cecîdit,
Dat pœnas, noctem patitur lugentis amicum
Pelidæ, cubat in faciem, mox deinde supinus.
Ergo non aliter poterit dormire: quibusdam
Somnum rixa facit: sed quamuis improbus annis,
Atque mero feruens, cauet hunc, quem coccina lana
Vitari iubet, & comitum longißimus ordo.
Multum præterea flammarum, atque ænea lampas.
Me quem luna solet deducere, uel breue lumen

Candelæ,cuius dispenso,& tempero filum,
Contemnit:miseræ cognosce præmia rixæ,
Si rixa est,ubi tu pulsas,ego uapulo tantùm,
Stat contra,stariq; iubet,parere necesse est:
Nam quid agas,cùm te furiosus cogat,& idem
Fortior?unde uenis?exclamat,cuius aceto,
Cuius conche tumes?quis tecum sectile porrum
Sutor,& elixi ueruecis labra comedit?
Nil mihi respondes?aut dic,aut accipe calcem.
Ede ubi consistas,in qua te quæro proseucha.
Dicere si tentes aliquid,tacitúsue recedas,
Tantundem est:feriunt pariter:uadimonia déinde
Irati faciunt:libertas pauperis hæc est,
Pulsatus rogat,& pugnis concisus adorat,
Vt liceat paucis cum dentibus inde reuerti.
Nec tamen hoc tantùm metuas:nam qui spoliet te
Non deerit,clausis domibus postquàm omnis ubique
Fixa catenatæ siluit compago tabernæ.
Interdum & ferro subitus grassator agit rem,
Armato quoties tutæ custode tenentur,
Et pontina palus,& gallinaria pinus.
Sic inde huc omnes tanquam ad uiuaria currunt.
Qua fornace graues,qua non incude catenæ?
Maximus in uinclis ferri modus,ut timeas,ne
Vomer deficiat,ne marræ,& sarcula desint.
Felices proauorum atauos, felicia dicas
Secula,quæ quondam sub regibus,atque tribunis
Viderunt uno contentam carcere Romam.
His alias poteram,& plures subnectere causas,

Sed iumenta uocant, & sol inclinat: eundum est.
Nam mihi commota iamdudum mulio uirga
Innuit: ergo uale nostri memor, & quoties te
Roma tuo refici properantem reddet Aquino,
Me quoque ad Eluinam Cererem, uestramq; Dianam,
Conuelle à Cumis: satyrarum ego (ni pudet illas)
Adiutor gelidos ueniam caligatus in agros.

SATYRA IIII.

Ecce iterum Crispinus, & est mihi sæpe uocandus
Ad partes, monstrum nulla uirtute redemptum
A uitijs, æger, solaq; libidine fortis:
Delitias uiduæ tantùm aspernatur adulter.
Quid refert igitur quantis iumenta fatiget
Porticibus? quanta nemorum uectetur in umbra?
Iugera quot uicina foro, quas emerit ædes?
Nemo malus felix, minimè corruptor, & idem
Incestus, cum quo nuper uitiata iacebat
Sanguine adhuc uiuo terram subitura sacerdos.
Sed tunc de factis leuioribus: & tamen alter
Si fecisset idem, caderet sub iudice morum.
Nam quod turpe bonis Titio, Serioq; decebat
Crispinum quid agas, cùm dira, & fœdior omni
Crimine persona est? mulum sex milibus emit,
Aequantem sanè paribus sestertia libris,
Vt perhibent, qui de magnis maiora loquuntur.
Consilium laudo artificis, si munere tanto
Præcipuam in tabulis ceram senis abstulit orbi.
Est ratio ulterior, magnæ si misit amicæ,

Quæ uehitur clauso latis specularibus antro.
Nil tale expectes, emit sibi, multa uidemus,
Quæ miser, & frugi non fecit Apicius. hoc tu
Succinctus patria quondam Crispine papyro?
Hoc pretium squamæ? potuit fortasse minoris
Piscator, quàm piscis emi prouincia tanti
Vendit agros, sed maiores Appulia uendit.
Quales tunc epulas ipsum glutisse putemus
Induperatorem, cùm tot sestertia partem
Exiguam, & modicæ sumptam de margine cœnæ
Purpureus magni ructaret scurra palati,
Iam princeps equitum, magna qui uoce solebat
Vendere municipes fracta de merce siluros?
Incipe Calliope, licet hîc considere, non est
Cantandum, res uera agitur: narrate puellæ
Pierides, prosit mihi uos dixisse puellas.
Cum iam semianimum laceraret Flauius orbem
Vltimus, & caluo seruiret Roma Neroni,
Incidit Adriaci spatium admirabile rhombi
Ante domum Veneris, quam Dorica sustinet Ancon.
Impleuitq; sinus: neque enim minor hæserat illis.
Quos operit glacies Mœotica, ruptáq; tandem
Solibus effundit torpentis ad ostia ponti
Desidia tardos, & longo frigore pingues.
Destinat hoc monstrum cymbæ, liniq; magister
Pontifici summo, quis enim proponere talem,
Aut emere auderet, cùm plena ea littora multo
Delatore forent? dispersi protinus algæ
Inquisitores agerent cum remige nudo,

Non dubitaturi fugitiuum dicere piscem,
Depastumq; diu uiuaria Cæsaris,inde
Elapsum ueterem ad dominum debere reuerti.
Si quid Palphurio,si credimus Armillato.
Quicquid conspicuum,pulchrumq; ex æquore toto est,
Res fisci est,ubicunque natat:donabitur ergo,
Ne pereat, iam lethifero cedente pruinis
Autumno,iam quartanam sperantibus ægris.
Stridebat deformis hyems,prædamq; recentem
Seruabat:tamen hic properat,uelut urgeat Auster,
Vtq; lacus superant,ubi quanquàm diruta seruat
Ignem Troianum,& Vestam colit Alba minorem,
Obstitit intranti miratrix turba parumper.
Et cesßit,facili patuerunt cardine ualuæ.
Exclusi expectant admissa obsonia patres.
Itur ad Atriden.tunc Picens accipe,dixit,
Priuatis maiora focis:genialis agatur
Iste dies,propera stomachum laxare saginis,
Et tua seruatum consume in secula rhombum.
Ipse caput uoluit.quid apertius?& tamen illi
Surgebant cristæ.nihil est,quod credere de se
Non posßit,cùm laudatur dijs æqua potestas.
Sed deerat pisci patinæ mensura:uocantur
Ergo in concilium proceres,quos oderat ille,
In quorum facie miseræ,magnæq; sedebat
Pallor amicitiæ.primus clamante Liburno,
Currite iam sedit,rapta properabat abolla
Pegasus,attonitæ positus modò uillicus urbi.
An ne aliud tunc præfecti?quorum optimus,atque
Inter

Interpres legum sanctißimus, omnia quanquàm
Temporibus diris tractanda putabat inermi
Iustitia uenit & Crispi iucunda senectus,
Cuius erant mores, qualis facundia, mite
Ingenium, maria, ac terras, populoq; regenti
Quis comes utilior, si clade, & peste sub illa
Sæuitiam damnare, & honestum afferre liceret
Consilium? sed quid uiolentius aure tyranni?
Cum quo de pluuijs, aut æstibus, aut nimboso
Vere locuturi fatum pendebat amici?
Ille igitur nunquam direxit brachia contra
Torrentem, nec ciuis erat, qui libera posset
Verba animi proferre, & uitam impendere uero.
Sic multas hyemes, atque octogesima uidit
Solstitia, his armis, illa quoque tutus in aula.
Proximus eiusdem properabat Acilius æui
Cum iuuene indigno, quem mors tam sæua maneret,
Et domini gladijs iam destinata: sed olim
Prodigio par est in nobilitate senectus,
Vnde fit, ut malim fraterculus esse gigantum.
Profuit ergo nihil misero, quòd cominus ursos
Figebat Numidas, Albana nudus arena
Venator: quis enim iam non intelligat artes
Patritias? quis priscum illud miretur acumen
Brute tuum? facile est barbato imponere regi.
Nec melior uultus, quamuis ignobilis? ibat
Rubrius, offensæ ueteris reus, atque tacendæ.
Et tamen improbior Satyram scribente cynædo.
Montani quoque uenter adest abdomine tardus.

Et matutino sudans Crispinus amomo,
Quantum uix redolent duo funera: sæuior illo
Pompeius tenui iugulos aperire susurro:
Et qui uulturibus seruabat uiscera Dacis
Fuscus, marmorea meditatus prælia uilla:
Et cum mortifero prudens Veiento Catullo,
Qui nunquàm uisæ flagrabat amore puellæ:
Grande, & conspicuum nostro quoque tēpore monstrū,
Cæcus, adolator, dirusq; à ponte satelles,
Dignus Aricinos qui mendicaret ad axes,
Blandaq; deuexæ iactaret basia rhedæ.
Nemo magis rhombum stupuit, nam plurima dixit
In læuum conuersus: at illi dextra iacebat
Bellua: sic pugnas silicis laudabat, & ictus.
Et pegma, & pueros inde ad uelaria raptos.
Non cedit Veiento, sed ut fanaticus œstro
Percussus Bellona tuo diuinat, & ingens
Omen habes, inquit, magni, clariq; triumphi:
Regem aliquem capies, aut de temone Britanno
Excidet Aruiragus, peregrina est bellua: cernis
Erectas in terga sudes? hoc defuit unum
Fabritio, patriam ut rhombi memoraret, & annos.
Quidnam igitur censes? conciditur? absit ab illo
Dedecus hoc, Montanus ait: testa alta paretur,
Quæ tenui muro spatiosum colligat orbem.
Debetur magnus patinæ, subitusq; Prometheus.
Argillam atque rotam citius properate: sed ex hoc
Tempore iam Cæsar figuli tua castra sequantur.
Vicit digna uiro sententia: nouerat ille

Luxuriam imperij ueterem, noctesq; Neronis
Iam medias, aliamq; famem, cùm pulmo Falerno
Arderet. nulli maior fuit usus edendi
Tempestate mea: Circeis nata forent, an
Lucrinum ad saxum, Rutupinóue edita fundo
Ostrea, callebat primo deprendere morsu:
Et semel aspecti littus dicebat echini.
Surgitur, & misso proceres exire iubentur
Concilio, quos Albanam dux magnus in arcem
Traxerat attonitos, & festinare coactos,
Tanquàm de Geticis aliquid, toruisq; Sicambris
Dicturus, tanquàm diuersis partibus orbis
Anxia præcipiti uenisset epistola penna.
Atque utinam his potius nugis tota illa dedisset
Tempora sæuitiæ, claras quibus abstulit urbi,
Illustresq; animas impunè, & uindice nullo:
Sed perijt postquàm cerdonibus esse timendus
Cœperat, hoc nocuit Lamiarum cæde madenti.

SATYRA V.

SI te propositi nondum pudet, atque eadē est mens,
Vt bona summa putes, aliena uiuere quadra?
Si potes illa pati, quæ nec Sarmentus iniquas
Cæsaris ad mensas, nec uilis Galba tulisset?
Quamuis iurato metuam tibi credere testi:
Ventre nihil noui frugalius. hoc tamen ipsum
Defecisse puta, quod inani sufficit aluo.
Nulla crepido uacat? nusquam pons, & tegetis pars
Dimidia breuior? tantíne iniuria cœnæ:

Tam ieiuna fames? cúm poßis honestius illic
Et tremere, & sordes farris mordere canini?
Primo fige loco. quód tu discumbere iussus
Mercedem solidam ueterum capis officiorum.
Fructus amicitiæ magnæ cibus, imputat hunc rex
Et quamuis rarum, tamen imputat: ergo duos post
Si libuit menses neglectum adhibere clientem,
Tertia ne uacuo cessaret culcitra lecto,
Vnà simus ait, uotorum summa, quid ultrà
Quæris? habet Trebius propter quod rumpere somnum
Debeat: & ligulas dimittere sollicitus, ne
Tota salutatrix iam turba peregerit orbem
Syderibus dubijs: aut illo tempore, quo se
Frigida circumagunt pigri sarraca Bootæ.
Qualis cœna tamen? uinum quod succida nolit
Læna pati de conuiua Corybanta uidebis.
Iurgia proludunt: sed mox & pocula torques
Saucius. & rubra deterges uulnera mappa,
Inter uos quoties, libertorumq; cohortem
Pugna Saguntina feruet commissa lagœna.
Ipse capillato diffusum consule potat,
Calcatamq; tenet bellis socialibus uuam,
Cardiaco nunquàm cyathum missurus amico.
Cras bibet Albanis aliquid de montibus, aut de
Setinis, cuius patriam, titulumq; senectus
Deleuit multa ueteris fuligine testæ:
Quale coronati Thrasea, Heluidiusq; bibebant,
Brutorum, & Caßi natalibus, ipse capaces
Heliadum crustas, & inæquales beryllos.

Virro

Virro tenet phialas, tibi non committitur aurum:
Vel si quando datur, custos affixus ibidem,
Qui numeret gemmas, unguesq; obseruet acutos.
Da ueniam, præclara illic laudatur iaspis.
Nam Virro (ut multi) gemmas ad pocula transfert
A digitis, quas in uaginæ fronte solebat
Ponere zelotypo iuuenis prælatus Hiarbæ.
Tu Beneuentani sutoris nomen habentem
Siccabis calicem uasorum quattuor, ac iam
Quassatum, & rupto poscentem sulfura uitro.
Si stomachus domini feruet uinoq;, ciboq;,
Frigidior Geticis petitur decocta pruinis.
Non eadem uobis poni modò uina querebar:
Vos aliam potatis aquam: tibi pocula cursor
Getûlus dabit, aut nigri manus ossea Mauri,
Et cui per mediam nobis occurrere noctem,
Cliuosæ ueheris dum per monumenta latinæ.
Flos Asiæ ante ipsum, pretio maiore paratus,
Quàm fuit, & Tulli census pugnacis, & Anci,
Et ne te teneam, Romanorum omnia regum
Friuola quod cùm ita sit, tu Getûlum Ganymedem
Respice, cùm sities: nescit tot millibus emptus
Pauperibus miscere puer: sed forma, sed ætas
Digna supercilio, quando ad te peruenit ille?
Quando uocatus adest caldæ, gelidæq; minister?
Quippe indignatur ueteri parere clienti,
Quodq; aliquid poscas, & quòd se stante recumbas.
Maxima quæque domus seruis est plena superbis.
Ecce alius quanto porrexit murmure panem,

Vix fractum, solidæ iam mucida frusta farinæ,
Quæ genuinum agitent, non admittentia morsum?
Sed tener, & niueus, molliq; siligine factus
Seruatur domino: dextram cohibere memento,
Salua sit artocopi reuerentia, finge tamen te
Improbulum, superest illic qui ponere cogat:
Vix tu consuetis audax conuiua canistris
Impleri, panisq; tui nouisse colorem.
Scilicet hoc fuerat, propter quod sæpe relicta
Coniuge, per montem aduersum, gelidasq; cucurri
Exquilias, fremeret sæua cùm grandine uernus
Iuppiter, & multo stillaret penula nimbo.
Aspice quàm longo distendat pectore lancem,
Quæ fertur domino squilla, & quibus undique septa
Asparagis, qua despiciat conuiuia cauda,
Cùm uenit excelsi manibus, sublata ministri.
Sed tibi dimidio constrictus gammarus ouo
Ponitur, exigua feralis cœna patella.
Ipse Venafrano piscem perfundit: at hic, qui
Pallidus offertur misero tibi caulis, olebit
Laternam: illud enim uestris datur alueolis, quod
Canna Micipsarum prora subuexit acuta,
Propter quod Romæ cum boccare nemo lauatur,
Quòd tutos etiam facit à serpentibus atris.
Mulus erit domino, quem misit Corsica, uel quem
Tauromitanæ rupes: quando omne peractum est,
Et iam defecit nostrum mare: dum gula sæuit,
Retibus aßiduis penitus scrutante macello
Proxima, nec patitur Tyrrhenum crescere piscem.

Instruit ergo focum prouincia, sumitur illinc
Quod captator emat Lenas: Aurelia uendat.
Virroni muræna datur, quæ maxima uenit
Gurgite de Siculo: nam dum se continet Auster,
Dum sedet, & siccat madidas in carcere pennas,
Contemnunt mediam temeraria lina Charybdim.
Vos anguilla manet longæ cognata colubræ,
Aut glacie aspersus maculis Tyberinus, & ipse
Vernula ripparum, pinguis torrente cloaca,
Et solitus mediæ cryptam penetrare Suburræ.
Ipsi pauca uelim facilem si præbeat aurem:
Nemo petit, modicis quæ mittebantur amicis
A Seneca: quæ Piso bonus, quæ Cotta solebat
Largiri (namque & titulis, & fascibus olim
Maior habebatur donandi gloria) solùm
Poscimus, ut cœnes ciuiliter. hoc face, & esto,
Esto (ut nunc multi) diues tibi, pauper amicis.
Anseris ante ipsum magni iecur, anseribus par
Altilis, & flaui dignus ferro Meleagri
Fumat aper, post hunc redduntur tubera, si uer
Tunc erit, & facient optata tonitrua cœnas
Maiores, tibi habe frumentum, Aledius inquit,
O Libye, disiunge boues, dum tubera mittas.
Structorem interea ne qua indignatio desit,
Saltantem spectas, & chironomonta uolanti
Cultello, donec peragat dictata magistri
Omnia nec minimo sanè discrimine refert
Quo gestu lepores, & quo gallina secetur.
Ducêris planta, uelut ictus ab Hectore Cacus,

Et ponêre foris,si quid tentaueris unquam
Hiscere,tanquam habeas tria nomina:quando propinat
Virro tibi?sumitq́; tuis contacta labellis
Pocula?quis uestrum temerarius usque adeò,quis
Perditus,ut dicat regi bibe?plurima sunt,quæ
Non audent homines pertusa dicere læna.
Quadringenta tibi si quis deus,aut similis dijs,
Et melior fatis donaret homuncio,quantus
Ex nihilo fieres?quantus Virronis amicus?
Da Trebio,pone ad Trebium,uis frater ab illis
Ilibus?ô nummi,uobis hunc præstat honorem,
Vos estis fratres,dominus tamen,& domini rex
Si uis tu fieri,nullus tibi paruulus aula
Luserit Aeneas,nec filia dulcior illo:
Iucundum & charum sterilis facit uxor amicum,
Sed tua nunc Mycale pariat licet,& pueros:res
In gremium patris fundat:simul ipse loquaci
Gaudebit nido,uiridem thoraca iubebit
Afferri,minimasq́; nuces,assemq́; rogatum,
Ad mensam quoties parasitus uenerit infans.
Vilibus ancipites fungi ponentur amicis,
Boletus domino:sed qualem Claudius edit
Ante illum uxoris,post quem nil amplius edit.
Virro sibi & reliquis Virronibus illa iubebit
Poma dari,quorum solo pascaris odore,
Qualia perpetuus Phæacum autumnus habebat,
Credere quæ possis surrepta sororibus Aphris.
Tu scabie frueris mali,quod in agere rodit,
Qui tegitur parma,& galea,metuensq́; flagelli

Discit ab hirsuta iaculum torquere capella.
Forsitan impensæ Virronem parcere credas:
Hoc agit, ut doleas: nam quæ comœdia, mimus
Quis melior plorante gula? ergo omnia fiunt
Si nescis, ut per lachrymas effundere bilem
Cogaris, pressoq; diu stridêre molari.
Tu tibi liber homo, & regis conuiua uideris:
Captum te nidore suæ putat ille culinæ:
Nec malè coniectat: quis enim tam nudus, ut illum
Bis ferat Hetruscum puero si contigit aurum?
Vel nodus tantùm, & signum de paupere loro?
Spes bene cœnandi uos decipit: ecce dabit iam
Semesum leporem, atque aliquid de clunibus apri:
Ad nos iam ueniet minor altilis: inde parato,
Intactoq; omnes, & stricto pane tacetis.
Ille sapit, qui te sic utitur: omnia ferre
Si potes, & debes, pulsandum uertice raso
Præbebis quandoque caput, nec dura timebis
Flagra pati, his epulis, & tali dignus amico.

SATYRA VI.

CRedo pudicitiam Saturno rege moratam
In terris, uisamq; diu, cùm frigida paruas
Præberet spelunca domos, ignemq;, laremq;,
Et pecus, & dominos communi clauderet umbra:
Syluestrem montana torum cùm sterneret uxor
Frondibus, & culmo, uicinarumq; ferarum
Pellibus: haud similis tibi Cynthia, nec tibi, cuius
Turbauit nitidos extinctus passer ocellos:

Sed potanda ferens infantibus ubera magnis,
Et sæpe horridior glandem ructante marito.
Quippe aliter tunc orbe nouo, cœloq; recenti
Viuebant homines, qui rupto robore nati,
Compositiq; luto nullos habuere parentes.
Multa pudicitiæ ueteris uestigia forsan,
Aut aliqua extiterant, & sub Ioue: sed Ioue nondum
Barbato, nundum Græcis iurare paratis
Per caput alterius: cùm furem nemo timeret
Caulibus, aut pomis, & aperto uiueret horto.
Paulatim deinde ad superos Astræa recessit
Hac comite, atque duæ pariter fugêre sorores.
Antiquum, & uetus est alienum Posthume lectum
Concutere, atque sacri genium contemnere fulcri.
Omne aliud crimen mox ferrea protulit ætas:
Viderunt primos argentea secula mœchos.
Conuentum tamen & pactum, & sponsalia, nostra
Tempestate paras, iamque à tonsore magistro
Pecteris, & digito pignus fortasse dedisti.
Certè sanus eras, uxorem Posthume ducis?
Dic qua Tisiphone? quibus exagitare colubris?
Ferre potes dominam saluis tot restibus ullam?
Cùm pateant altæ, caligantesq; fenestræ?
Cùm tibi uicinum se præbeat Aemilius pons?
Aut si de multis nullus placet exitus, illud
Nónne putas melius, quód tecum pusio dormit?
Pusio qui noctu non litigat? exigit à te
Nulla iacens illic munuscula? nec queritur, quòd
Et lateri parcas, nec quantum iußit, anheles?

Sed placet Vrsidio lex Iulia, tollere dulcem
Cogitat hæredem cariturus turture magno,
Mullorumq́; iubis, & captatore Macello.
Quid fieri non posse putes, si iungitur ulla
Vrsidio? si mœchorum notißimus olim
Stulta maritali iam porrigit ora capistro?
Quem toties texit perituri cista Latini?
Quid quòd & antiquis uxor de moribus illi
Queritur? ô medici mediam pertundite uenam,
Delicias hominis, Tarpeium limen adora
Pronus, & auratam Iunoni cæde iuuencam,
Si tibi contigerit capitis matrona pudici.
Paucæ adeò Cereris uittas contingere dignæ,
Quarum non timeat pater oscula. necte coronam
Postibus, & densos per limina tende corymbos.
Vnus Iberinæ uir sufficit: ocyus illud
Extorquebis, ut hæc oculo contenta sit uno.
Magna tamen fama est cuiusdam rure paterno
Viuentis: uiuat Gabijs, ut uixit in agro,
Viuat Fidenis, & agello cedo paterno:
Quis tamen affirmat, nil actum in montibus? aut in
Speluncis? adeò senuerunt Iuppiter, & Mars?
Porticibúsne tibi monstratur fœmina uoto
Digna tuo? cuneis an habent spectacula totis,
Quod securus ames, quodq́; inde excerpere poßis?
Chironomon Ledam molli saltante Batillo
Tuccia uesicæ non imperat, Appula gannit.
Sicut in amplexu subitum, & miserabile, longum
Attendit Thymele, Thymele tunc rustica discit.

Ast aliæ quoties aulæa recondita cessant,
Et uacuo,clausoq́; sonant fora sola theatro,
Atque á plebeijs longè Megalesia,tristes
Personam,thyrsumq́; tenent,& subligar Acci.
Vrbicus exodio risum mouet Attellanæ
Gestibus Autonoës,hunc diligit Aelia pauper.
Soluitur his magno comœdi fibula.sunt quæ
Chrysogonum cantare uetent.Hispulla tragœdo
Gaudet.an expectas,ut Quintilianus ametur?
Accipis uxorem,de qua citharœdus Echion,
Aut Glaphyrus fiat pater,Ambrosiusq́; choraules.
Longa per angustos figamus pulpita uicos:
Ornentur postes,& grandi ianua lauro,
Vt testudineo tibi,Lentule,conopeo
Nobilis Euryalum mirmillonem exprimat infans.
Nupta Senatori comitata est Hippia ludium
Ad Pharon,& Nilum,famosaq́; mœnia Lagi,
Prodigia,& mores urbis,damnante Canopo.
Immemor illa domus,& coniugis,atque sororis,
Nil patriæ indulsit: plorantesq́; improba natos,
Vtq́; magis stupeas ludos,Paridemq́; reliquit.
Sed quanquàm in magnis opibus,plumaq́; paterna,
Et segmentatis dormisset paruula cunis,
Contempsit pelagus,famam contempserat olim,
Cuius apud molles minima est iactura cathedras.
Tyrrhenos igitur fluctus,latèq́; sonantem
Pertulit Ionium constanti pectore,quamuis
Mutandum toties esset mare:iusta pericli
Si ratio est,& honesta,timent,pauidoq́; gelantur

Pectore, nec tremulis possunt insistere plantis:
Fortem animum præstant rebus, quas turpiter audent.
Si iubeat coniux, durum est conscendere nauim,
Tunc sentina grauis, tunc summus uertitur aër.
Quæ mœchum sequitur, stomacho ualet: illa maritum
Conuomit, hæc inter nautas & prandet, & errat
Per puppim, & duros gaudet tractare rudentes.
Qua tamen exarsit forma? qua capta iuuenta est
Hippia? quid uidit propter quod Ludia dici
Sustinuit? nam Sergiolus iam radere guttur
Cœperat, & secto requiem sperare lacerto.
Præterea multa in faciem deformia, sicut
Attritus galea, medijsq; in naribus ingens
Gibbus, & acre malum semper stillantis ocelli:
Sed gladiator erat, facit hoc illos Hyacinthos,
Hoc pueris, patriæq;, hoc prætulit illa sorori,
Atque uiro: ferrum est, quod amant. hic Sergius idem
Accepta rude cœpisset Veiento uideri.
Quid priuata domus, quid fecerit Hippia curas?
Respice riuales diuorum. Claudius audi,
Quæ tulerit dormire uirum cùm senserat uxor,
Ausa palatino tegetem præferre cubili,
Sumere nocturnos meretrix augusta cucullos,
Linquebat, comite ancilla non amplius una:
Et nigrum flauo crinem abscondente galero,
Intrauit calidum ueteri centone lupanar,
Et cellam uacuam, atque suam tunc nuda papillis
Constitit auratis, titulum mentita Lyciscæ,
Ostenditq; tuum generose Britannice uentrem.

Excepit blanda intrantes, atque æra poposcit,
Mox lenone suas iam dimittente puellas
Tristis abit, sed quod potuit, tamen ultima cellam
Clausit, adhuc ardens rigidæ tentigine uuluæ,
Et lassata uiris nondum satiata recessit:
Obscurisq; genis turpis, fumoq; lucernæ
Fœda lupanaris tulit ad puluinar odorem.
Hippomanes, carmenq; loquar, coctumq; uenenum,
Priuignoq; datum: faciunt grauiora coactæ
Imperio, sexus, minimumq; libidine peccant.
Optima sed quare Cesennia teste marito?
Bis quingenta dedit, tanti uocat ille pudicam,
Nec Veneris pharetris macer est, aut lampade feruet.
Inde faces ardent, ueniunt à dote sagittæ.
Libertas emitur: coràm licet innuat, atque
Rescribat: uidua est locuples, quæ nupsit auaro.
Cur desiderio Bibulæ Sertorius ardet?
Si uerum excutias, facies, non uxor amatur.
Tres rugæ subeant, & se cutis arida laxet,
Fiant obscuri dentes, oculiq; minores,
Collige sarcinulas dicet libertus, & exi,
Iam grauis es nobis, & sæpe emungeris, exi
Ocyus, & , propera, sicco uenit altera naso.
Interea calet, & regnat, poscitq; maritum
Pastores, & ouem Canusinam, ulmosq; Falernas.
Quantulum in hoc? pueros omnes, ergastula tota,
Quodq; domi non est, & habet uicinus, ematur.
Mense quidem brumæ, cùm iam mercator Iason
Clausus, & armatis obstat casa candida nautis,

Grandia tolluntur crystallina, maxima rursus
Myrrhina, deinde adamas notißimus, & Berenices
In digito factus pretiosior, hunc dedit olim
Barbarus incestæ, dedit hunc Agrippa sorori,
Obseruant ubi festa mero pede sabbata reges,
Et uetus indulget senibus clementia porcis.
Nulláne de tantis gregibus tibi digna uidetur?
Sit formosa, decens, diues, fœcunda, uetustos
Porticibus disponat auos, intactior omni
Crinibus effusis bellum dirimente Sabina,
Rara auis in terris, nigroq; simillima cygno:
Quis feret uxorem, cui constant omnia? malo,
Malo Venusinam, quàm te, Cornelia mater
Gracchorum, si cum magnis uirtutibus affers
Grande supercilium, & numeras in dote triumphos.
Tolle tuum precor Annibalem, uictumq; Syphacem
In castris, & cum tota Carthagine migra.
Parce precor Pæan, & tu depone sagittas,
Nil pueri faciunt, ipsam configite matrem
Amphion clamat, sed Pæan contrahit arcum.
Extulit ergo gregem natorum, ipsumq; parentem,
Dum sibi nobilior Latonæ gente uidetur,
Atque eadem scrofa Niobe fœcundior alba.
Quæ tanti grauitas? quæ forma, ut se tibi semper
Imputet? huius enim rari summiq; uoluptas
Nulla boni, quoties animo corrupta superbo.
Plus aloës, quàm mellis habet, quis deditus autem
Vsqueadeo est, ut non illam, quam laudibus effert,
Horreat, inq; dies septenis oderit horis?

Quædam

Quædam parua quidem:sed nec toleranda maritis.
Nam quid rancidius,quàm quòd se non putat ulla
Formosam,nisi quæ de Tusca Græcula facta est?
De Sulmonensi mera Cecropis?omnia Græcè
Cùm sit turpe magis nostris nescire,Latinè.
Hoc sermone pauent,hoc iram,gaudia,curas,
Hoc cuncta effundunt animi secreta,quid ultra?
Concumbunt Græcè?dones tamen ista puellis:
Túne etiam,quam sextus & octogesimus annus
Pulsat,adhuc Græcè?non est hic sermo pudicus
In uetula,quoties lasciuum interuenit illud.
Zoe ke psyche,modo sub lodice relictis
Vteris in turba,quod enim non excitat inguen?
Vox blanda,& nequam,digitos habet:ut tamen omnes
Subsidant pennæ.dicas hæc mollius Oemo
Quanquàm & Carpophoro,facies tua cõputat annos.
Si tibi legitimis pactam,iunctamq; tabellis
Non es amaturus,ducendi nulla uidetur
Causa,nec est quare cœnam,& mustacea perdas
Labente officio,crudis donanda:nec illud,
Quod prima pro nocte datur,cùm lance beata
Dacicus,& scripto radiat Germanicus auro.
Si tibi simplicitas uxoria,deditus uni
Est animus,submitte caput,ceruice parata
Ferre iugum:nullam inuenies,quæ parcat amanti.
Ardeat ipsa licet,tormentis gaudet amantis,
Et spolijs:igitur longè minus utilis illi
Vxor,quisquis erit bonus,optandusq; maritus.
Nil unquam inuita donabis coniuge:uendes

Hac

Hac obstante nihil:nihil,hæc si nollit, emetur,
Hæc dabit affectus,ille excludetur amicus
Iam senior,cuius barbam tua ianua uidit.
Testandi cùm sit lenonibus,atque lanistis
Libertas,& iuris idem contingat arenæ,
Non unus tibi riualis dictabitur hæres.
Pone crucem seruo.meruit quo crimine seruus
Supplicium?quis testis adest?quis detulit?audi,
Nulla unquam de morte hominis cunctatio longa est.
O demens ita seruus homo est?nil fecerit,esto,
Hoc uolo,sic iubeo,sit pro ratione uoluntas.
Imperat ergo uiro:sed mox hæc regna relinquit,
Permutatq́; domos:& flammea conterit,inde
Aduolat,& spreti reperit uestigia lecti.
Ornatas paulò antè fores,pendentia linquit
Vela domus,& adhuc uirides in limine ramos.
Si crescit numerus,sic fiunt octo mariti,
Quinque per autumnos:titulo res digna sepulcri.
Desperanda tibi salua concordia socru:
Illa docet spolijs nudi gaudere mariti:
Illa docet,mißis à corruptore tabellis,
Nil rude,nil simplex rescribere:decipit illa
Custodes,aut ære domat:tunc corpore sano
Aduocat Archigenem,onerosaq́; pallia iactat.
Abditus interea latet,& secretus adulter,
Impatiensq́; moræ pauet,& præputia ducit.
Scilicet expectas,ut tradat mater honestos,
Aut alios mores,quàm quos habet?utile porrò
Filiolam turpi uetulæ producere turpem.

Nulla

Nulla ferè causa est, in qua non fœmina litem
Mouerit: accusat Manilia, si rea non est.
Componunt ipsæ per se, formantq; libellos,
Principium, atque locos Celso dictare paratæ.
Endromydas Tyrias, & fœmineum ceroma
Quis nescit? aut quis non uidit uulnera pali,
Quem cauat aßiduis sudibus, scutoq; laceßit.
Atque omnes implet numero, dignißima prorsus
Florali matrona tuba, nisi si quid in illo
Pectore plus agitat, ueræq; paratur arenæ.
Quem præstare potest mulier galeata pudorem,
Quæ fugit à sexu? uires amat, hæc tamen ipsa
Vir nollet fieri: nam quantula nostra uoluptas?
Quale decus rerum, si coniugis auctio fiat,
Baltheus, & manicæ, & cristæ, crurisq; sinistri
Dimidium tegmen? uel si diuersa mouebit
Prælia, tu felix ocreas uendente puella.
Hæc sunt, quæ tenui sudant in cyclade, quarum
Delitias, & panniculus bombycinus urit.
Aspice quo fremitu monstratos perferat ictus,
Et quanto galeæ curuetur pondere, quanta
Poplitibus sedeat, quam denso fascia libro,
Et ride scaphium positis cùm sumitur armis.
Dicite uos neptes Lepidi, cæciue Metelli
Gurgitis, aut Fæbij, quæ Ludia sumpserit unquam
Hos habitus? quando ad palum gemat uxor Asylli?
Semper habet lites, alternaq; iurgia lectus,
In quo nupta iacet, minimùm dormitur in illo.
Tunc grauis illa uiro, tunc orba tigride peior,

Cùm

Cùm ſimulat gemitus occulti conſcia facti.
Aut odit pueros, aut ficta pellice plorat
Vberibus ſemper lachrymis, ſemperq́; paratis
In ſtatione ſua, atque expectantibus illam,
Quo iubeat manare modo: tu credis amorem,
Tu tibi tunc eruca places, fletumq́; labellis
Exorbes, quæ ſcripta, & quas lecture tabellas,
Si tibi zelotypæ retegantur ſcrinia mœchæ.
Sed iacet in ſerui complexibus, aut equitis: dic,
Dic aliquem ſodes, dic Quintiliane colorem.
Hæremus: dic ipſa: olim conuenerat, inquit,
Vt faceres tu quod uelles, necnon ego poſſem
Indulgere mihi: clames licet, & mare cœlo
Confundas, homo ſum, nihil eſt audacius illis
Deprenſis: iram, atque animos à crimine ſumunt.
Vnde hæc monſtrat tamen, uel quo de fonte requiris?
Præſtabat caſtas humilis fortuna Latinas
Quondam, nec uitijs contingi parua ſinebat
Tecta labor, ſomniq́; breues, & uellere Tuſco
Vexatæ, duræq́; manus, ac proximus urbi
Annibal, & ſtantes Collina in turre mariti.
Nunc patimur longæ pacis mala: ſæuior armis
Luxuria incubuit, uictumq́; ulciſcitur orbem.
Nullum crimen abeſt, facinusq́; libidinis, ex quo
Paupertas Romana perit: hinc fluxit ad Hiſtros
Et Sybaris colles: hinc & Rhodos, & Miletos.
Atque coronatum, & petulans, madidumq́; Tarentum.
Prima peregrinos obſcœna pecunia mores
Intulit: & turpi fregerunt ſecula luxu

Diuitiæ

Diuitiæ molles: quid enim Venus ebria curat?
Inguinis, & capitis quæ ſint diſcrimina, neſcit,
Grandia quæ medijs iam noctibus oſtrea mordet,
Cùm perfuſa mero ſpumant unguenta falerno,
Cùm bibitur concha, cùm iam uertigine tectum
Ambulat, & geminis exurgit menſa lucernis.
I nunc, & dubita qua ſorbeat aëra ſanna
Tullia, quid dicat notæ Collatia Mauræ,
Maura pudicitiæ ueterem cùm præterit aram.
Noctibus hìc ponunt lecticas, micturiunt hìc,
Effigiemq; deæ longis ſiphonibus implent,
Inq; uices equitant, ac luna teſte mouentur,
Inde domos abeunt: tu calcas, luce reuerſa,
Coniugis urinam magnos uiſurus amicos.
Nota Bonæ ſecreta deæ, cùm tibia lumbos
Incitat, & cornu pariter, uinoq; feruntur
Attonitæ, crinemq; rotant ululante priapo
Mænades: ô quantus tunc illis mentibus ardor
Concubitus, quæ uox ſaltante libidine, quantus
Ille meri ueteris per crura madentia torrens.
Lenonum ancillas poſita Lauſella corona
Prouocat, & tollit pendentiæ præmia coxæ.
Ipſa Medullinæ frictum criſſantis adorat.
Palmam inter dominas uirtus natalibus æquat.
Nil ibi per ludum ſimulabitur, omnia fient
Ad uerum, quibus incendi iam frigidus æuo
Laodemontiades, & Neſtoris hernia poßit.
Tunc prurigo moræ impatiens, tum fœmina ſimplex,
Et pariter toto reparatur clamor ab antro

Iam fas est,admitte uiros,dormitat adulter.
Illa iubet sumpto iuuenem properare cucullo:
Si nihil est,seruus incurritur:abstuleris spem
Seruorum,ueniet conductus aquarius:hic si
Quæritur,& desunt homines, mora nulla per ipsam,
Quo minus imposito clunem summittat asello.
Atque utinam ritus ueteres,& publica saltem
His intacta malis agerentur sacra:sed omnes
Nouerunt Mauri,atque Indi,quæ psaltria penem
Maiorem,quàm sint duo Cæsaris Anticatones,
Illuc,testiculi sibi conscius unde fugit mus,
Intulerit,ubi uelari pictura iubetur,
Quæcunque alterius sexus imitata figuram est.
Et quis tunc hominum contemptor numinis?aut quis
Simpuuium ridere Numæ, nigrumq; catinum,
Et Vaticano fragiles de monte patellas
Ausus erat?sed nunc ad quas non Clodius aras?
Audio quid ueteres olim moneatis amici:
Pone seram,cohibe:sed quis custodiet ipsos
Custodes:cauta est,& ab illis incipit uxor.
Iamq; eadem summis pariter,minimisq; libido:
Nec melior,pedibus silicem quæ conterit atrum
Quàm quæ longorum uehitur ceruice Syrorum.
Vt spectet ludos,conducit Ogulnia uestem,
Conducit comites,sellam,ceruical,amicas,
Nutricem,& flauam,cui det mandata,puellam.
Hæc tamen argenti superest quodcunque paterni
Leuibus athletis,ac uasa nouissima donat.
Multis res angusta domi est,sed nulla pudorem

Paupertatis habet: nec se metitur ad illum,
Quem dedit hæc, posuitq; modum: tamen utile quid sit
Prospiciunt aliquando uiri, frigusq; famemq;:
Formica tandem quidam expauere magistra.
Prodiga non sentit pereuntem fœmina sensum,
At uelut exhausta rediuiuus pullulet arca
Nummus, & é pleno semper tollatur aceruo,
Non unquam reputant, quanti sibi gaudia constent.
Sunt quas eunuchi imbelles, ac mollia semper
Oscula delectent, & desperatio barbæ,
Et quòd abortiuo non est opus: illa uoluptas
Summa tamen, quòd iam calida, & matura iuuentas
Inguina traduntur medicis, iam pectine nigro.
Ergo expectatos, ac iussos crescere primùm
Testiculos, postquàm cœperunt esse bilibres,
Tonsoris damno tantùm rapit Heliodorus.
Conspicuus longè, cunctisq; notabilis intrat
Balnea, nec dubiæ custodem uitis, & horti
Prouocat, à domina factus spado, dormiat ille
Cum domina: sed tu iam durum Posthume, iamq;
Tondendum eunucho Bromium committere noli.
Si gaudet cantu, nullius fibula durat
Vocem uendentis prætoribus, organa semper
In manibus, densi radiant testudine tota
Sardonyches: crispo numerantur pectine chordæ.
Quo tener Hedymeles operā dedit, hunc tenet, hoc se
Solatur, gratoq; indulget basia plectro.
Quædam de numero Lamiarum, ac nominis alti
Cum farre, & uino Ianum, Vestamq; rogabat,

An Capitolinam deberet Pollio quercum
Sperare,& fidibus promittere quid faceret plus
Aegrotante uiro?medicis quid tristibus erga
Filiolum?stetit ante aram,nec turpe putauit
Pro cithara uelare caput,dictataq; uerba
Protulit(ut mos est)& aperta palluit agna.
Dic mihi nunc quæso,dic antiquißime diuûm,
Respondes his Iane pater?magna otia cœli.
Non est(ut uideo)non est,quid agatur apud uos,
Hæc de comœdis te consulit,illa tragœdum
Commendare uolet:uaricosus fiet aruspex.
Sed cantet potius,quàm totam peruolet urbem
Audax,& cœtus poßit quàm ferre uirorum,
Cumq; paludatis ducibus præsente marito
Ipsa loqui recta facie,strictisq; mamillis.
Hæc eadem nouit,quid toto fiat in orbe,
Quid Seres,quid Thraces agant,secreta nouercæ,
Et pueri,quis amet,quis decipiatur adulter.
Dicet quis uiduam prægnantem fecerit,& quo
Mense,quibus uerbis concumbit,modis quot
Instantem regi Armenio,Parthoq; cometem
Prima uidet,famam,rumoresq; illa recentes
Excipit ad portas:quosdam facit isse Niphatem
In populos:magnoq; illic cuncta arua teneri
Diluuio,nutare urbes,subsidere terras,
Quocunque in triuio,cuicunque est obuia narrat.
Nec tamen id uitium magis intolerabile,quàm quòd
Vicinos humiles rapere,& concidere loris
Exorata solet:nam si latratibus alti

Rumpuntur somni, fustes huc ocyus, inquit,
Afferte, atque illis dominum iubet antè feriri,
Deinde canem, grauis occursu, teterrima uultu
Balnea nocte subit: conchas, & castra moueri
Nocte iubet: magno gaudet sudare tumultu.
Cùm lassata graui ceciderunt brachia massa,
Callidus, & cristæ digitos impreßit aliptes,
Ac summum dominæ femur exclamare coëgit,
(Conuiuæ miseri interea somnoq;, fameq;
Vrgentur) tandem illa uenit rubicundula, totum
Oenophorum sitiens, plena quod tenditur urna
Admotum pedibus, de quo sestarius alter
Ducitur ante cibum rabidam facturus orexim.
Dum redit, & terram lato ferit intestino.
Marmoribus riui properant, aut lata falerno
Peluis olet: nam sic tanquam alta in dolia longus,
Deciderit serpens, bibit, & uomit: ergo maritus
Nauseat, atque oculis bilem substringit opertis.
Illa tamen grauior, quæ cùm discumbere cœpit,
Laudat Vergilium, perituræ ignoscit Elisæ:
Committit uates, & comparat inde Maronem,
Atque alia parte in trutina suspendit Homerum.
Cedunt grammatici, uincuntur rhetores, omnis
Turba tacet: nec causidicus, nec præco loquatur,
Altera nec mulier: uerborum tanta cadit uis,
Tot pariter pelues, & tintinabula dicas
Pulsari: iam nemo tubas, atque æra fatiget,
Vna laboranti poterit succurrere lunæ.
Imponit finem sapiens & rebus honestis.

Nam

Nam quæ docta nimis cupit, & facunda uideri,
Crure tenus medio tunicas succingere debet,
Cædere Syluano porcum, quadrante lauari.
Non habeat matrona, tibi quæ iuncta recumbit,
Dicendi genus, aut curtum sermone rotato
Torqueat enthymema, nec historias sciat omnes.
Sed quædam ex libris, & non intelligat: odi
Hanc ego, quæ repetit, uoluitq; Palæmonis artem
Seruata semper lege, & ratione loquendi,
Ignotosq; mihi tenet antiquaria uersus,
Nec curanda uiris opicæ castigat amicæ
Verba soloecismum liceat fecisse marito.
Nil non permittit mulier sibi, turpe putat nil,
Cùm uirides gemmas collo circundedit, & cùm
Auribus extensis magnos commisit elenchos.
Intolerabilius nihil est, quàm fœmina diues.
Interea fœda aspectu, ridendáq; multo
Pane tumet facies, aut pinguia poppæana
Spirat, & hinc miseri uiscantur labra mariti,
Ad mœchum ueniet lota cute, quando uideri
Vult formosa domi? mœchis foliata parantur:
His emitur quicquid graciles huc mittitis Indi.
Tandem aperit uultum, & tectoria prima reponit,
Incipit agnosci, atque illo lacte fouetur,
Propter quod secum comites educit asellas,
Exul hyperboreum si dimittatur ad axem.
Sed quæ mutatis inducitur, atque fouetur
Tot medicaminibis, coctæq; siliginis offas
Accipit, & madidæ facies dicetur, an hulcus?

Est operæpretium penitus cognoscere toto
Quid faciant, agitentq́; die: si nocte maritus
Aduersus iacuit: perijt libraria, ponunt
Cosmetæ tunicas, tardè uenisse liburnus
Dicitur, & pœnas alieni pendere somni
Cogitur: hic frangit ferulas, rubet ille flagellis,
Hic scutica: sunt quæ tortoribus annua præstent.
Verberat, atque obiter faciem linit, audit amicas,
Aut latum pictæ uestis considerat aurum,
Et cædens longi relegit transacta diurni,
Et cædit, donec lassis cædentibus, exi
Intonat horrendum iam cognitione peracta.
Præfectura domus Sicula non mitior aula.
Nam si constituit, solitoq́; decentius optat
Ornari, & properat, iamq́; expectatur in hortis,
Aut apud Isiacæ potius sacraria lenæ,
Componit crinem laceratis ipsa capillis,
Nuda humeros Psecas infelix, nudisq́; mamillis.
Altior hic quare cincinnus? Taurea punit
Continuò flexi crimen, facinusq́; capilli.
Quid Psecas admisit? quænam est hic culpa puellæ,
Si tibi displicuit nasus tuus? altera læuum
Extendit, pectitq́; comas, & uoluit in orbem.
Est in consilio matrona, admotaq́; lanis
Emerita quæ cessat acu: sententia prima
Huius erit, post hanc ætate, atque arte minores
Censebunt, tanquam famæ discrimen agatur,
Aut animæ: tanti est quærendi cura decoris.
Tot premit ordinibus, tot adhuc compagibus altum

Aedificat caput, Andromachen à fronte uidebis,
Pòst minor est: aliam credas, cedò, si breue parui
Sortita est lateris spatium, breuiorq; uidetur
Virgine Pygmæa nullis adiuta cothurnis,
Et leuis erecta consurgit ad oscula planta.
Nulla uiri cura interea, nec mentio fiet
Damnorum: uiuit tanquam uicina marito,
Hoc solo propior, quòd amicos coniugis odit,
Et seruos, grauis est rationibus, ecce furentis
Bellonæ, matrisq; deûm chorus intrat, & ingens
Semiuir obscœno facies reuerenda minori,
Mollia qui rupta secuit genitalia testa,
Iam pridem cui rauca cohors, cui tympana cedunt
Plebeia, & Phrygia uestitur bucca Tiara.
Grande sonat, metuiq; iubet septembris, & austri
Aduentum, nisi se centum lustrauerit ouis,
Et xerampelinas ueteres donauerit ipsi,
Vt quicquid subiti, & magni discriminis instat,
In tunicas eat, & totum semel expiet annum.
Hybernum fracta glacie descendet in amnem,
Ter matutino Tyberi mergetur, & ipsis
Verticibus timidum caput abluet, inde superbi
Totum regis agrum, nuda, ac tremebunda cruentis
Erepet genibus, si candida iusserit Io,
Ibit ad Aegypti finem, calidasq; petitas
A Meroë portabit aquas, ut spargat in æde
Isidis, antiquo quæ proxima surgit ouili.
Credit enim ipsius dominæ se uoce moneri.
En animam, & mentē, cum qua Dij nocte loquuntur.

Ergo hic præcipuum summumq; meretur honorem,
Qui grege linigero circundatus,& grege caluo
Plangentis populi currit derisor Anubis.
Ille petit ueniam quoties non abstinet uxor
Concubitu sacris,obseruandisq; diebus:
Magnaq; debetur uiolato pœna caduceo,
Et mouisse caput uisa est argentea serpens.
Illis lachrymæ,meditataq; murmura præstant.
Vt ueniam culpæ non abnuat,ansere magno
Scilicet,& tenui popano corruptus Osiris.
Cùm dedit ille locum,cophino fœnoq; relicto,
Arcanam Iudæa tremens mendicat in aurem
Interpres legum Solymarum,& magna sacerdos
Arboris,ac summi fida internuntia cœli.
Implet & illa manum,sed parcius ære minuto,
Qualiacunque uoles Iudæi somnia uendunt.
Spondet amatorem tenerum,uel diuitis orbi
Testamentum ingens,calidæ pulmone columbæ
Tractato,Armenius,uel Commagenus aruspex,
Pectora pullorum rimatur,& exta catelli.
Interdum & pueri:faciet quod deferat ipse.
Chaldæis sed maior erit fiducia:quicquid
Dixerit Astrologus,credent à fonte relatum
Ammonis quoniam Delphis oracula cessant:
Et genus humanum damnat caligo futuri.
Præcipuus tamen est horum,qui sæpius exul,
Cuius amicitia,conducendaq; tabella
Magnus ciuis obit,& formidatus Othoni.
Inde fides arti,sonuit si dextera ferro,

Lauaq; si longo castrorum in carcere mansit.
Nemo mathematicus genium indemnatus habebit,
Sed qui penè perit,cui uix in cyclada mitti
Contigit,& parua tandem caruisse Seripho.
Consulit ictericæ lento de funere matris,
Antè tamen de te Tanaquil tua,quando sororem
Efferat,& patruos,an sit uicturus adulter
Post ipsam:quid enim maius dare numina possunt?
Hæc tamen ignorat quid sydus triste minetur
Saturni,quo læta Venus se proferat astro,
Qui mensis damno,quæ dentur tempora lucro.
Illius occursus etiam uitare memento,
In cuius manibus ceu pinguia succina tritas
Cernis ephemeridas,quæ nullum consulit,& iam
Consulitur,quæ castra uiro,patriamq; petente
Non ibit pariter numeris reuocata Thrasylli.
Ad primum lapidem uectari cùm placet,hora
Sumitur ex libro:si prurit frictus ocelli
Angulus,inspecta genesi collyria poscit.
Aegra licet iaceat,capiendo nulla uidetur
Aptior hora cibo,nisi quam dederit Petosiris.
Si mediocris erit,spatium lustrabit utrunque
Metarum,& sortes ducet,frontemq;,manumq;
Præbebit uati crebrum poppysma roganti.
Diuitibus responsa dabit Phryx augur,& inde
Conductus dabit astrorum,mundiq; peritus:
Atque aliquis senior,qui publica fulgura condit.
Plebeium in circo positum est,& in aggere fatum.
Quæ nudis longum ostendit ceruicibus aurum,

Consulit

Consulit antè Phalas, delphinorumq; columnas,
An saga uendenti nubat caupone relicto:
Hæ tamen & partus subeunt discrimen, & omnes
Nutricis tolerant fortuna urgente labores.
Sed iacet aurato uix ulla puerpera lecto,
Tantùm artes huius, tantùm medicamina possunt,
Quæ steriles facit, atque homines in uentre necandos
Conducit, gaude infelix, atque ipse bibendum
Porrige quicquid erit: nam si distendere uellet,
Et uexare uterum pueris salientibus, esses
Aethiopis fortasse pater: mox decolor heres
Impleret tabulas, nunquam tibi mane uidendus.
Transeo suppositos, & gaudia, uotaq; sæpe
Ad spurcos decepta lacus, atque inde petitos
Pontifices Salios, Scaurorum nomina falso
Corpore laturos stat fortuna improba noctu,
Arridens nudis infantibus: hos fouet omnes,
Inuoluitq; sinu, domibus tunc porrigit altis.
Secretumq; sibi mimum parat: hos amat, his se
Ingerit, atque suos ridens producit alumnos.
Hic magicos affert cantus, hic Thesala uendit
Philtra, quibus ualeant mentem uexare mariti,
Et solea pulsare nates, quod desipis, inde est,
Inde animi caligo, & magna obliuio rerum,
Quas modò gessisti, tamen hoc tolerabile, si non
Et furere incipias, ut auunculus ille Neronis,
Cui totam tremuli frontem Cæsonia pulli
Infudit quæ non faciet, quod principis uxor?
Ardebant cuncta, & fracta compage ruebant,

Non aliter, quàm si fecisset Iuno maritum
Insanum, minus ergo nocens erit Agrippinæ
Boletus: siquidem unius præcordia preßit
Ille senis, tremulumq; caput descendere iußit
In cœlum, & longam manantia labra saliuam.
Hæc poscit ferrum, atque ignes, hæc potio torquet,
Hæc lacerat mistos equitum cum sanguine patres.
Tanti partus equæ, quanti una uenefica constat?
Oderunt natos de pellice: nemo repugnet,
Nemo uetet, iam iam priuignum occidere fas est.
Vos ego pupilli moneo, quibus amplior est res,
Custodite animas, & nulli credite mensæ.
Liuida materno feruent adipata ueneno.
Mordeat antè aliquis, quicquid porrexerit illa,
Quæ peperit, timidus prægustet pocula papas,
Fingimus hæc, altum Satyra sumente cothurnum
Scilicet, & finem egreßi, legemq; priorum,
Grande Sophocleo carmen bacchamur hiatu
Montibus ignotum Rutulis, cœloq; Latino.
Nos utinam uani: sed clamat Pontia, feci.
Confiteor, puerisq; meis aconita paraui,
Quæ deprensa patent, facinus tamen ipsa peregi.
Túne duos una sæuißima uipera cœna?
Túne duos? septem, si septem fortè fuissent.
Credamus Tragicis quicquid de Colchide torua
Dicitur, & Progne: nil contrà conor, & illæ
Grandia monstra suis audebant temporibus: sed
Non propter nummos: minor admiratio summis
Debetur monstris, quoties facit ira nocentem

Hunc sexum, & rabie iecur incendente feruntur
Præcipites, ut saxa iugis abrupta quibus mons
Subtrahitur, cliuoq́; latus pendente recedit.
Illam ego non tulerim, quæ computat & scelus ingens
Sana facit, spectant subeuntem fata mariti
Alcestim, & similis si permutatio detur,
Morte uiri cupiant animam seruare catellæ.
Occurrent multæ tibi Belides, atque Eriphylæ.
Mane Clytemnæstram nullus non uicus habebit.
Hoc tantùm refert, quòd Tyndaris illa bipennem
Insulam: & fatuam læua, dextraq́; tenebat,
At nunc res agitur tenui pulmone rubetæ:
Sed tamen & ferro, si prægustaret Atrides
Pontica ter uicti cautus medicamina regis.

SATYRA VII.

ET spes, & ratio studiorum in Cæsare tantùm:
Solus enim tristes hac tempestate camœnas
Respexit, cùm iam celebres, notiq; poëtæ
Balneolum Gabijs, Romæ conducere furnos
Tentarent, nec fœdum alij, nec turpe putarent
Præcones fieri, cùm desertis Aganippes
Vallibus, esuriens migraret in atria Clio.
Nam si Pieria quadrans tibi nullus in arca
Ostendatur, ames nomen uictumq́; Macheræ,
Et uendas potius, commissa quod auctio uendit
Stantibus œnophorum, tripodes, armaria, cistas,
Halcyonen, Bacchi Thebas, & Terea Fausti.
Hoc satius, quàm si dicas sub iudice, uidi,

Quod non uidisti: faciant equites Asiani:
Quanquàm & Cappadoces faciant, equitesq́; Bithyni,
Altera quos nudo traducit Gallia talo.
Nemo tamen studijs indignum ferre laborem
Cogetur posthac, nectit quicunque canoris
Eloquium uocale modis, Laurumq́; momordit.
Hoc agite ô iuuenes, circunspicit, & stimulat uos,
Materiamq́; sibi ducis indulgentia quærit.
Si qua aliunde putas rerum expectanda tuarum
Præsidia atque ideo croceæ membrana tabellæ
Impletur, lignorum aliquid posce ocyus, & quæ
Componis, dona Veneris, Thelesine, marito,
Aut claude, & positos tinea pertunde libellos.
Frange miser calamos, uigilataq́; prælia dele,
Qui facis in parua sublimia carmina cella,
Vt dignus uenias hederis, & imagine macra.
Spes nulla ulterior: didicit iam diues auarus
Tantùm admirari, tantùm laudare disertos,
Vt pueri Iunonis auem: sed defluit ætas,
Et pelagi patiens, & caßidis, atque ligonis.
Tædia tunc subeunt animos, tunc seq;, suamq́;
Terpsicoren odit facunda, & nuda senectus.
Accipe nunc artes, ne quid tibi conferat iste,
Quem colis, & musarum, & Apollinis æde relicta
Ipse facit uersus, atque uni cedit Homero
Propter mille annos: at si dulcedine famæ
Succensus recites, Maculonus commodat ædes,
Ac longè ferrata domus seruire iubetur.
In qua sollicitas imitatur ianua portas.

Scit dare, libertos extrema in parte sedentes
Ordinis, & magnas comitum disponere uoces.
Nemo dabit regum, quanti subsellia constent,
Et quæ conducto pendent anabathra tigillo,
Quæq; reportandis posita est orchestra cathedris,
Nos tamen hoc agimus, tenuiq; in puluere sulcos
Ducimus, & littus tenui uersamus aratro.
Nam si discedas, laqueo tenet ambitiosi
Consuetudo mali, tenet insanabile multos
Scribendi cacoëthes, & ægro in corde senescit.
Sed uatem egregium, cui non sit publica uena,
Qui nihil expositum soleat deducere, nec qui
Communi feriat carmen triuiale moneta,
Hunc qualem nequeo monstrare, & sentio tantùm
Anxietate carens, animus facit omnis acerbi
Impatiens, cupidus syluarum, aptusq; bibendis
Fontibus Aonidum, neque enim cantare sub antro
Pierio, thyrsúmue potest contingere sana
Paupertas, atque æris inops, quo nocte dieq;
Corpus eget, satur est, cùm dicit Horatius, ohe.
Quis locus ingenio? nisi cùm se carmine solo
Vexant, & dominis Cyrrhæ, Nysæq; feruntur
Pectora nostra duas non admittentia curas?
Magnæ mentis opus, nec de lodice paranda
Attonitæ, currus, & equos, faciesq; Deorum
Aspicere, & qualis Rutulum confundit Erinnys.
Nam si Vergilio puer, & tolerabile desit
Hospitium, caderent omnes à crinibus hydri,
Surda nihil gemeret graue buccina: poscimus, ut sit

Non minor antiquo Rubrenus Lappa cothurno,
Cuius & alueolos, & lenam pignerat Atreus?
Non habet infelix Numitor, quod mittat amico,
Quintillæ quod donet, habet: nec defuit illi
Vnde emeret multa pascendum carne leonem
Iam domitum: constat leuiori bellua sumptu
Nimirum, & capiunt plus intestina poëtæ.
Contentus fama iaceat Lucanus in hortis
Marmoreis, & Sarrano, tenuiq; Saleio
Gloria quantalibet, quid erit, si gloria tantùm est?
Curritur ad uocem iucundam, & carmen amicæ
Thebaidos, lætam fecit cùm Statius urbem,
Promisitq; diem: tanta dulcedine captos
Afficit ille animos, tantaq; libidine uulgi
Auditur: sed cùm fregit subsellia uersu,
Esurit, intactam Paridi nisi uendat Agauen.
Ille & militiæ multis largitur honorem,
Semestri uatum digitos circunligat auro.
Quod non dant proceres, dabit histrio, tu Camerinos,
Et Bareas, tu nobilium magna atria curas,
Præfectos Pelopea facit. Philomela tribunos.
Haud tamen inuideas uati, quem pulpita pascunt.
Quis tibi Mecœnas? quis nunc erit aut Proculeius,
Aut Fabius? quis Cotta iterum? quis Lentulus alter?
Tunc par ingenio pretium, tunc utile multis
Pallere, & uinum toto nescire decembri.
Vester porrò labor fœcundior historiarum
Scriptores, petit hic plus temporis, atque olei plus:
Namq; oblita modi millesima pagina surgit

Omnibus

Omnibus, & crescit multa damnosa papyro.
Sic ingens rerum numerus iubet, atque operum lex.
Quæ tamen inde seges? terræ quis fructus apertæ?
Quis dabit historico, quantum daret acta legenti?
Sed genus ignauum, quod tecto gaudet, & umbra.
Dic igitur quid causidicis ciuilia præstent
Officia: & magno comites in fasce libelli.
Ipsi magna sonant, sed tunc cùm creditor audit
Præcipuè, uel si tetigit latus acrior illo,
Qui uenit ad dubium grandi cum codice nomen.
Tunc immensa caui spirant mendacia folles,
Conspuiturq́; sinus: ueram deprendere messem
Si libet, hinc centum patrimonia causidicorum,
Parte alia solum Russati pone Lacertæ.
Consedére duces: surgis tu pallidus Aiax
Dicturus dubia pro libertate, bubulco
Iudice: rumpe miser tensum iecur, ut tibi lasso
Figantur uirides scalarum gloria palmæ.
Quod uocis pretium? siccus petasunculus, & uas
Pelamidum, aut ueteres Aphrorum epimenida bulbi.
Aut uinum Tyberi deuectum quinque lagenæ,
Si quater egisti: si contigit aureus unus.
Inde cadunt partes in fœdere Pragmaticorum.
Aemilio dabitur, quantum petet, & melius nos
Egimus: huius enim stat currus aheneus, alti
Quadrijuges in uestibulis, atque ipse feroci
Bellatore sedens curuatum hastile minatur
Eminus, & statua meditatur prælia lusca.
Sic pedo conturbat, Matho deficit, exitus hic est

Tongilli

Tongilli, magno cum rhinocerote lauari
Qui solet, & uexat lutulenta balnea turba,
Perq; forum iuuenes longo premit assere Medos
Empturus pueros, argentum, myrrhina, uillas:
Spondet enim Tyrio stlataria purpura filo.
Et tamen hoc ipsis est utile: purpura uendit
Causidicum: uendunt amethystina: conuenit illis
Et strepitu, & facie maioris uiuere census.
Sed finem impensæ non seruat prodiga Roma.
Vt redeant ueteres, Ciceroni nemo ducentos
Nunc dederit nummos, nisi fulserit anulus ingens.
Respicit hoc primùm, qui litigat, an tibi serui
Octo, decem comites, post te an sit sella, togati
Ante pedes, ideo conducta Paulus agebat
Sardonyche, atque ideo pluris, quàm Cossus agebat,
Quàm Basilus: rara in tenui facundia panno.
Quando licet flentem Basilo producere matrem?
Quis bene dicentem Basilum ferat? accipiat te
Gallia, uel potius nutricula causidicorum
Aphrica, si placuit mercedem imponere linguæ.
Declamare doces, ô ferrea pectora, Vecti,
Cùm perimit sæuos classi numerosa tyrannos.
Nam quæcunque sedens modò legerat, hæc eadem stans
Proferet, atque eadem cantabit uersibus iisdem.
Occîdit miseros crambe repetita magistros.
Quis color, & quod sit causæ genus, atque ubi summa
Quæstio, quæ ueniant diuersa parte sagittæ,
Scire uolunt omnes, mercedem soluere nemo.
Mercedem appellas? quid enim scio? culpa docentis

Scilicet arguitur quòd læua in parte mamillæ
Nil salit Arcadico iuueni, cuius mihi sexta
Quaque die miserum dirus caput Annibal implet,
Quicquid id est, de quo deliberat, an petat urbem
A Cannis, an post nimbos, & fulmina cautus
Circumagat madidas à tempestate cohortes.
Quantum uis stipulare, & protinus accipe, quod do,
Vt toties illum pater audiat: ast alij sex
Et plures, uno conclamant ore sophistæ.
Et ueras agitant lites raptore relicto,
Fusa uenena silent, malus, ingratusq; maritus.
Et quæ iam ueteres sanant mortaria cæcos.
Ergo sibi dabit ipse rudem, si nostra mouebunt
Consilia, & uitæ diuersum iter ingredietur,
Ad pugnam qui rhetorica descendit ab umbra.
Summula ne pereat, qua uilis tessera uenit
Frumenti: quippe hæc merces lautißima, tenta
Chrysogonus quanti doceat, uel pollio quanti
Lautorum pueros artem scindens Theodori.
Balnea sexcentis, & pluris porticus, in qua
Gestetur dominus, quoties pluit, án ne serenum
Expectet, spargatq; luto iumenta recenti?
Hîc potius: namq; hîc mundæ nitet ungula mulæ
Parte alia longis Numidarum fulta columnis
Surgat, & algentem rapiat cœnatio solem.
Quanticunque domus, ueniet qui fercula doctè
Componit, ueniet qui pulmentaria condit.
Hos inter sumptus sestertia Quintiliano,
Vt multum duo sufficient: res nulla minoris
Constabit

Constabit patri, quàm filius: unde igitur tot
Quintilianus habet saltus? exempla nouorum
Fatorum transi: felix, & pulcher, & acer:
Felix, & sapiens, & nobilis, & generosus
Appositam nigræ lunam subtexit alutæ:
Felix, orator quoque maximus, & iaculator:
Et si perfrixit, cantat bene: dictat enim, quæ
Sydera te excipiant modò primos incipientem
Edere uagitus, & adhuc à matre rubentem.
SI FORTVNA uolet, fies de rhetore consul:
Si uolet hæc eadem, fies de consule rhetor.
Ventidius quid enim? quid Tullius? án ne aliud quàm
Sydus, & occulti miranda potentia fati?
Seruis regna dabunt, captiuis fata triumphos.
Felix ille tamen, coruo quoque rarior albo.
Pœnituit multos uanæ, sterilisq; cathedræ,
Sicut Thrasimachi probat exitus, atque Secundi
Carinatis: & hunc inopem uidistis Athenæ,
Nil præter gelidas ausæ conferre cicutas.
Dij maiorum umbris tenuem, & sine pondere terram,
Spirantesq; crocos, & in urna perpetuum uer,
Qui præceptorem sancti uoluere parentis
Esse loco, metuens uirgæ iam grandis Achilles
Cantabat patrijs in montibus, & cui non tunc
Eliceret risum citharœdi cauda magistri?
Sed rufum, atque alios cædit sua quenque iuuentus:
Rufum, qui toties Ciceronem Allobroga dixit.
Quis gremio Enceladi, doctiq; Palæmonis affert
Quantum grãmaticus meruit labor? & tamen ex hoc

Quodcunque est (minus est autem quàm rhetoris æra)
Discipuli custos præmordet Acœnitus ipse,
Et qui dispensat, frangit sibi: cede Palæmon,
Et patere inde aliquid decrescere, non aliter, quàm
Institor hybernæ tegetis, niueiq; cadurci,
Dummodò non pereat, mediæ quod noctis ab hora
Sedisti, qua nemo faber, qua nemo sedebat,
Qui docet obliquo lanam deducere ferro:
Dummodo non pereat totidem olfecisse lucernas,
Quot stabant pueri, cùm totus decolor esset
Flaccus, & hæreret nigro fuligo Maroni.
Rara tamen merces, quæ cognitione tribuni
Non egeat: sed uos sæuas imponite leges,
Vt præceptori uerborum regula constet,
Vt legat historias, autores nouerit omnes
Tanquam ungues, digitosq; suos: ut fortè rogatus
Dum petit aut thermas, aut Phœbi balnea, dicat
Nutricem Anchisæ, nomen, patriamq; nouercæ
Archemori, dicat quot Acestes uixerit annos,
Quot Siculus Phrygibus uini donauerit urnas.
Exigite, ut mores teneros ceu pollice ducat,
Vt si quis cera uultum facit: exigite, ut sit
Et pater ipsius cœtus, ne turpia ludant,
Ne faciant uicibus: non est leue tot puerorum
Obseruare manus, oculosq; in fine trementes.
Hæc, inquit, cures, & cùm se uerterit annus,
Accipe, uictori populus quod postulat aurum.

SATYRA VIII.

Stemmata

STemmata quid faciunt? quid prodest, Pontice, longo
Sanguine censeri, pictosq; ostendere uultus
Maiorum, & stantes in curribus Aemilianos?
Et curios iam dimidios, nasumq; minorem
Coruini, & Galbam auriculis, nasoq; carentem?
Quis fructus generis tabula iactare capaci
Fumosos equitum cum dictatore magistros,
Si coram Lepidis malè uiuitur? effigies quò
Tot bellatorum, si luditur alea pernox
Ante Numantinos? si dormire incipis ortu
Luciferi, quo signa duces, & castra mouebant?
Cur Allobrogicis, & magna gaudeat ara
Natus in Herculeo Fabius lare? si cupidus, si
Vanus, & Euganea quantumuis mollior agna?
Si tenerum attritus Catinensi pumice lumbum
Squallentes traducit auos? emptorq; ueneni
Frangenda miseram funestat imagine gentem?
Tota licet ueteres exornent undique ceræ
Atria, NOBILITAS sola est, atq; unica uirtus.
Paulus, uel Cossus, uel Drusus moribus esto,
Hos ante effigies maiorum pone tuorum:
Præcedant ipsas illi te Consule uirgas.
Prima mihi debes animi bona, sanctus haberi,
Iustitiæq; tenax factis, dictisq; mereris?
Agnosco procerem: salue Getulice, seu tu
Syllanus, quocunque alio de sanguine rarus
Ciuis, & egregius patriæ contingis ouanti,
Exclamare libet, populus quod clamat Osiri
Inuento: quis enim generosum dixerit hunc, qui

Indignus genere,& præclaro nomine tantùm
Insignis?nanum cuiusdam Atlanta uocamus:
Aethiopem cygnum:paruam,extortamq; puellam,
Europen: canibus pigris,scabieq; uetusta
Leuibus,& siccæ lambentibus ora lucernæ,
Nomen erit pardus,tigris,leo,si quid adhuc est,
Quod fremit in terris uiolentius ergo cauebis,
Et metues,ne tu sis creticus,aut Camerinus.
His ego quem monui?tecum est mihi sermo Rubelli
Plance,tumes alto Drusorum sanguine,tanquam
Feceris ipse aliquid,propter quod nobilis esses:
Vt te conciperet,quæ sanguine fulget Iuli,
Non quæ uentoso conducta sub aëre texit.
Vos humiles,inquis,uulgi pars ultima nostri,
Quorum nemo queat patriam monstrare parentis:
Ast ego Cecropides:uiuas,& originis huius
Gaudia longa feras:tamen ima plebe Quiritem
Facundum inuenies:solet hic defendere causas
Nobilis indocti:ueniet de plebe togata,
Qui iuris nodos,& legum ænigmata soluat.
Hic petit Eufratem iuuenis,domitiq; Batauì
Custodes aquilas,armis industrius,at tu
Nil nisi Cecropides,truncoq; simillimus Hermæ.
Nullo quippe alio uincis discrimine,quàm quòd
Illi marmoreum caput est,tua uiuit imago.
Dic mihi Teucrorum proles,animalia muta,
Quis generosa putet,nisi fortia?nempe uolucrem:
Sic laudemus equum facili cui plurima palma
Feruet,& exultat rauco uictoria circo.

Nobilis hic, quocunque uenit de gramine, cuius
Clara fuga ante alios, & primus in æquore puluis.
Sed uenale pecus Corithæ, posteritas &
Hirpini: si rara iugo uictoria sedit,
Nil ibi maiorum respectus, gratia nulla
Vmbrarum: dominos pretijs mutare iubentur
Exiguis, tritoq; trahunt epiredia collo.
Segnipedes, digniq; molam uersare Nepotis.
Ergo ut miremur te, non tua, primùm aliquid da,
Quod possim titulis incidere præter honores.
Quos illis damus, & dedimus, quibus omnia debes.
Hæc satis ad iuuenem, quem nobis fama superbum
Tradit, & inflatum, plenumq; Nerone propinquo.
Rarus enim ferme sensus communis in illa
Fortuna: sed te censeri laude tuorum,
Pontice noluerim, sic ut nihil ipse futuræ
Laudis agas, miserum est aliorum incumbere famæ,
Ne collapsa ruant subductis tecta columnis:
Stratus humi palmes uiduas desiderat ulmos.
Esto bonus miles, tutor bonus, arbiter idem
Integer, ambiguæ siquando citabere testis,
Incertæq; rei, Phalaris licet imperet, ut sis
Falsus, & admoto dictet periuria tauro,
Summum crede nefas animam præferre pudori,
Et propter uitam uiuendi perdere causas.
Dignus morte perit, cœnet licet ostrea centum
Gaurana, & Cosmi toto mergatur aheno.
Expectata diu tandem prouincia cùm te
Rectorem accipiet, pone iræ frena modumq;,

Pone & auaritiæ,miserere inopum sociorum.
Ossa uides regum uacuis exhausta medullis.
Respice quid moneant leges,quid curia mandet,
Præmia quanta bonos maneant,quàm fulmine iusto
Et Capito,& Tutor ruerint damnante senatu,
Piratæ Cilicum:sed quid damnatio confert,
Cùm Pansa eripiat,quicquid tibi Natta reliquit?
Præconem Chærippe tuis circunspice pannis,
Iamq; tace,furor est post omnia perdere naulum.
Non ydem gemitus olim,nec uulnus erat par
Damnorum socij florentibus,& modò uictis:
Plena domus tunc omnis,& ingens stabat aceruus
Nummorum,Spartana chlamys,conchylia Coa:
Et cum Parrhasij tabulis,signisq; Myronis
Phidiacum uiuebat ebur,necnon Polycleti
Multus ubique labor,raræ sine mentore mensæ.
Inde Dolabella est,atque hinc Antonius,inde
Sacrilegus Verres,referebant nauibus altis
Occulta spolia,& plures de pace triumphos.
Nunc socijs iuga pauca boum,& grex paruus equarũ,
Et pater armenti capto eripietur agello:
Ipsi deinde lares,si quod spectabile signum,
Siquis in ædicula deus unicus:hæc etenim sunt
Pro summis,nam sunt hæc maxima,despicias tu
Forsitan imbelles Rhodios,unctamq; Corinthum:
Despicias merito:quid enim resinata iuuentus,
Cruraq; totius facient tibi leuia gentis?
Horrida uitanda est Hispania,Gallicus axis,
Illyricumq; latus,parce & messoribus illis,

Qui saturant urbem, circo, scenæq; uacantem,
Quanta autem inde feres tam diræ præmia culpæ,
Cùm tenues nuper Marius discinxerit Aphros?
Curandum in primis, ne magna iniuria fiat
Fortibus, & miseris: tollas licet omne quod usquã est
Auri, atque argenti, scutum, gladiumq; relinques,
Et iacula, & galeam: spoliatis arma supersunt.
Quod modò proposui, non est sententia: uerùm
Credite me uobis folium recitare Sibyllæ.
Si tibi sancta cohors comitum, si nemo tribunal
Vendit acersecomes, si nullum in coniuge crimen,
Nec per conuentus, nec cuncta per oppida curuis
Vnguibus ire parat nummos raptura Celæno.
Tunc licet à Pico numeres genus, altaq; si te
Nomina delectant, omnem Titanida pugnam
Inter maiores, ipsumq; Promethea ponas:
De quocunque uoles proauum tibi sumito libro.
Quod si præcipitem rapit ambitus, atque libido,
Si frangis uirgas sociorum in sanguine, si te
Delectant hebetes lasso lictore secures,
Incipit ipsorum contra te stare parentum
Nobilitas, claramq; facem præferre pudendis.
OMNE animi uitium tantò conspectius in se
Crimen habet, quantò maior qui peccat habetur.
Quò mihi te solitum fallas signare tabellas
In templis, quæ fecit auus? statuamq; parentis
Ante triumphalem? quò? si nocturnus adulter
Tempora Santonico uelas adoperta cucullo?
Præter maiorum cineres, atque ossa, uolucri

Carpento rapitur pinguis Damasippus: & ipse,
Ipse rotam stringit multo sufflamine consul.
Nocte quidem, sed luna uidet, sed sydera testes
Intendunt oculos, finitum tempus honoris
Cùm fuerit, clara Damasippus luce flagellum
Sumet, & occursum nusquam trepidabit amici
Iam senis, ac uirga prior innuet, atque maniplos
Soluet, & infundet iumentis hordea laßis.
Interea dum lanatas, toruumq; iuuencum
More Numæ cedit Iouis ante altaria, iurat
Hipponam, & facies olida ad præsepia pictas.
Sed cùm peruigiles placet instaurare popinas,
Obuius aßiduo Syrophœnix udus amomo
Currit, Idumeæ Syrophœnix incola portæ,
Hospitis affectu dominum, regemq; salutat:
Et cum uenali Cyane succincta lagena.
Defensor culpæ dicet mihi, fecimus & nos
Hæc iuuenes: esto, desisti nempe, nec ultrà
Fouisti errorem: breue sit quod turpiter audes.
Quædam cùm prima resecentur crimina barba,
Indulge ueniam pueris: Damasippus ad illos,
Thermarum calices, inscriptaq; lintea uadit
Maturus bello Armeniæ, Syriæq; tuendis
Amnibus: & Rheno, atque Istro præstare Neronem
Securum ualet hæc ætas, mitte ostia Cæsar,
Mitte: sed in magna legatum quære popina,
Inuenies aliquo cum percussore iacentem
Permistum nautis, aut furibus, aut fugitiuis,
Inter carnifices, & fabros sandapilarum,

Et resupinati cessantia tympana Galli,
Aequa ubi libertas, communia pocula, lectus
Non alius cuiquam, nec mensa remotior ulli.
Quid facias talem sortitus, Pontice seruum?
Nempe in Lucanos, aut Tusca ergastula mittas.
At uos Troiugenæ uobis ignoscitis, & quæ
Turpia cerdoni, Volescos, Brutosq́; decebunt.
Quid, si nunquam adeò fœdis, adeoq́; pudendis
Vtimur exemplis, ut non peiora supersint?
Consumptis opibus uocem, Damasippe, locasti
Sippario, clamosum ageres ut phasma Catulli.
Laureolum uelox etiam bene Lentulus egit,
Iudice me, dignus uera cruce: nec tamen ipsi
Ignoscas populo: populi frons durior huius
Qui sedet, & spectat triscurria patritiorum,
Planipedes audit Fabios: ridere potest qui
Mamercorum alapas quanti sua funera uendant,
Quid refert? uendunt nullo cogente Nerone,
Nec dubitant celsi prætoris uendere ludis.
Finge tamen gladios inde, atque hinc pulpita pone,
Quid satius: mortem sic quisquam exhorruit, ut sit
Zelotypus Thymeles stupidi collega Corinthi?
Res haud mira tamen, citharœdo principe natus
Nobilis, hæc ultra quid erit nisi ludio? & illic
Dedecus urbis habes, nec mirmillonis in armis,
Nec clypeo Gracchum pugnantem, aut falce supina:
Damnat enim tales habitus, & damnat & odit,
Nec galea frontem abscondit: mouet ecce tridentem,
Postquam uibrata pendentia retia dextra

Nequicquam

Nequicquam effudit,nudum ad spectacula uultum
Erigit,& tota fugit agnoscendus arena.
Credamus tunicæ,de faucibus aurea cùm se
Porrigat,& longo iactetur spira galero.
Ergo ignominiam grauiorem pertulit omni
Vulnere,cum Graccho iussus pugnare secutor.
Libera si dentur populo suffragia:quis tam
Perditus,ut dubitet Senecam præferre Neroni,
Cuius supplicio non debuit una parari
Simia,nec serpens unus,nec culeus unus?
Par Agamemnonidæ crimen,sed causa facit rem
Dissimilem:quippe ille deis autoribus ultor
Patris erat cæsi media inter pocula:sed nec
Electræ iugulo se polluit,aut Spartani
Sanguine coniugij,nullis aconita propinquis
Miscuit in scena,nunquam cantauit Orestes,
Troica non scripsit,quid enim Virginius armis
Debuit ulcisci magis,aut cum uindice Galba?
Quid Nero tam sæua,crudaq; tyrannide fecit?
Hæc opera,atque hæc sunt generosi principis artes,
Gaudentis fœdo peregrina,ad pulpita saltu
Prostitui,Graiæq; apium meruisse coronæ.
Maiorum effigies habeant insignia uocis,
Ante pedes domiti longum tu pone Thyestæ
Syrma,uel Antigones,seu personam Menalippes,
Et de marmoreo citharam suspende Colosso.
Quis Catilina tuis natalibus,atque Cethegi
Inueniet quicquam sublimius?arma tamen uos
Nocturna,& flammas domibus,templisq; parastis,
Vt

Vt Bracatorum pueri, Senonumq; minores
Ausi quod liceat tunica punire molesta:
Sed uigilat Consul, uexillaq; uestra coërcet.
Hic nouus Arpinâs ignobilis, & modò Romæ
Municipalis eques galeatum ponit ubique
Præsidium attonitis, & in omni gente laborat.
Tantum igitur muros intra toga contulit illi
Nominis, & tituli, quantum non Leucade, quantum
Thessaliæ campis Octauius abstulit udo
Cædibus aßiduis gladio: sed Roma parentem,
Roma patrem patriæ Ciceronem libera dixit.
Arpinâs alius Volscorum in monte solebat
Poscere mercedes alieno lassus aratro,
Nodosam post hæc frangebat uertice uitem,
Si lentus pigra muniret castra dolabra:
Hic tamen & Cimbros, & summa pericula rerum
Excipit, & solus trepidantem protegit urbem.
Atque ideo postquā ad Cimbros, stragemq; uolabant,
Qui nunquam attigerant maiora cadauera corui,
Nobilis ornatur lauro collega secunda.
Plebeiæ Deciorum animæ, plebeia fuerunt
Nomina: pro totis legionibus hi tamen, & pro
Omnibus auxilijs: atque omni plebe Latina
Sufficiunt dijs infernis, terraq; parenti:
Pluris enim Decij, quàm qui seruantur ab illis.
Ancilla natus trabeam, & diadema Quirini,
Et fasces meruit regum ultimus ille bonorum.
Prodita laxabant portarum claustra tyrannis
Exulibus iuuenes ipsius Consulis, & quos

Magnum

Magnum aliquid dubia pro libertate deceret:
Quod miraretur cum Coclite Mutius, & quæ
Imperij fines Tyberinum uirgo natauit,
Occulta ad patres produxit crimina seruus
Matronis lugendus, at illos uerbera iustis
Afficiunt pœnis, & legum prima securis.
Malo pater tibi sit Thersites, dummodo tu sis
Aeacidæ similis, Vulcaniaq; arma capessas,
Quàm te Thersitæ similem producat Achilles.
Et tamen ut longè repetas, longèq; reuoluas
Nomen, ab infami gentem deducis asylo.
Maiorum primus quisquis fuit ille tuorum,
Aut pastor fuit, aut illud, quod dicere nolo.

SATYRA IX.

SCire uelim quare toties mihi Næuole tristis
Occurras fronte obducta, ceu Marsya uictus.
Quid tibi cum uultu, qualem deprensus habebat
Rauola, dum Rhodopes, uda texit inguina barba?
Nos colaphum incutimus lambenti crustula seruo
Non erat hoc facie miserabilior Crepereius
Pollio, qui triplicem usuram præstare paratus
Circuit, & fatuos non inuenit: unde repentè
Tot rugæ? certè modico contentus agebas
Vernam equitem, conuiuia ioco mordente facetus.
Et salibus uehemens intra pomœria natis.
Omnia nunc contrà, uultus grauis, horrida siccæ
Sylua comæ, nullus tota nitor in cute, qualem
Præstabat calidi circumlita fascia uisci,

Sed

Sed fruticante pilo neglecta, & squallida crura.
Quid macies ægri ueteris, quem tempore longo
Torret quarta dies, olimq́; domestica febris?
Deprendas animi tormenta latentis in ægro
Corpore, deprendas & gaudia: sumit utrumque
Inde habitum facies: igitur flexisse uideris
Propositum, & uitæ contrarius ire priori.
Nuper enim (ut repeto) fanum Isidis, & Ganymedem
Pacis, & aduectæ secreta palatia matris,
Et Cererem (nam quo non prostat fœmina templo?
Notior Aufidio mœchus celebrare solebas,
(Quod taceo) atque ipsos etiam inclinare maritos.
Vtile & hoc multis uitæ genus, at mihi nullum
Inde operæpretium: pingues aliquando lacernas
Munimenta togæ duri, craßiq́; coloris,
Et malé percussas textoris pectine galli
Accipimus, tenue argentum, uenæq́; secundæ.
Fata regunt homines, fatum est in partibus illis.
Quas sinus abscondit. nam si tibi sydera cessant,
Nil faciet longi mensura incognita nerui.
Quamuis te nudum spumanti Virro labello
Viderit, & blandæ, aßiduæ, densæq́; tabellæ
Sollicitent: ethus gar glyceos andra cinædon.
Quod tamen ulterius monstrum, quàm mollis auarus?
Hæc tribui, déinde illa dedi, mox plura tulisti.
Computat, & ceuet, ponatur calculus, adsint
Cum tabula pueri, numera sestertia quinque
Omnibus in rebus, numerentur déinde labores,
An facile, & pronum est agere intra uiscera penem
Legitimum

Legitimum,atque illic hesternæ occurrere cœnæ?
Seruus erit minus ille miser:qui foderit agrum
Quàm dominum:sed tu sanè tener,& puerum te,
Et pulchrum,& dignum cyatho,cœloq; putabas.
Vos humili asseclæ,uos indulgebitis unquam
Cultori,iam nec morbo donare parati?
En cui tu uiridem umbellam,cui succina mittis
Grandia,natalis quoties redit,aut madidum uer
Incipit,& strata positus,longáq; cathedra
Munera,fœmineis tractas secreta Calendis.
Dic passer,cui tot montes,tot prædia seruas
Appula,tot miluos intra tua pascua lassos?
Te Trifolinus ager fœcundis uitibus implet,
Suspectumq; iugum Cumis,& Gaurus inanis.
Nam quis plura linit uicturo dolia musto?
Quantum erat exhausti lumbos donare clientis
Iugeribus paucis?melúsne hic risticus infans,
Cum matre,& casulis,& cum lusore catello,
Cymbala pulsantis legatus fiet amici.
Improbus es,cùm poßis,ait,sed pensio clamat,
Posce,sed appellat puer unicus,ut Polyphemi
Lata acies,per quam solers euasit Vlysses.
Alter emendus erit(namq; hic non sufficit)ambo
Pascendi,quid agam bruma spirante?quid oro?
Quid dicam scapulis seruorum mense decembri,
Et pedibus?durate,atque pxpectate cicadas?
Verùm ut dißimules,ut mittas cætera,quanto
Metiris pretio,quòd ni tibi deditus essem,
Deuotusq; cliens,uxor tua uirgo maneret?

Scis certè quibus ista modis, quàm sæpe rogaris,
Et quæ pollicitus, fugientem sæpe puellam
Amplexu rapui: tabulas quoque ruperat, & iam
Signabat, tota uix hæc ego nocte redemi
Te plorante foris: testis mihi lectulus, & tu,
Ad quem peruenit lecti sonus, & dominæ uox.
Instabile, ac dirimi cœptum, & iam penè solutum
Coniugium in multis domibus seruauit adulter.
Quò te circumagas? quæ prima, aut ultima ponas?
Nullum ergo meritum est ingrate ac perfide? nullum,
Quòd tibi filiolus, uel filia nascitur ex me?
Tollis enim, & libris actorum spargere gaudes
Argumenta uiri foribus suspende coronas.
Iam pater es, dedimus quod famæ opponere poßis.
Iura parentis habes, propter me scriberis hæres,
Legatum omne capis, necnon & dulce caducum.
Commoda præterea iunguntur multa caducis:
Si numerum, si tres impleuero, iusta doloris,
Næuole, causa tui: contrà tamen ille quid affert?
Negligit, atque alium bipedem sibi quærit asellum.
Hæc soli commissa tibi celare memento,
Et tacitus nostras intra te fige querelas:
Nam res mortifera est inimicus pumice leuis.
Qui modò secretum commiserat, ardet, & odit,
Tanquam prodiderim quicquid scio: sumere ferrum,
Fuste aperire caput, candelam apponere ualuis
Non dubitat, nec contemnas, aut despicias, quod
His opibus nunquam cara est annona ueneni.
Ergo occulta tages, ut curia Martis Athenis.

O Corydon Corydon, secretum diuitis ullum
Esse putas? serui ut taceant, iumenta loquentur,
Et canis, & postes, & marmora, claude fenestras,
Vela tegant rimas, iunge ostia, tollito lumen
E medio, clament omnes, propè nemo recumbat,
Quod tamen ad cantum galli facit ille secundum,
Proximus ante diem caupo sciet: audiet & quæ
Finxerunt pariter librarius, archimagiri,
Carptores, quod enim dubitant componere carmen
In dominos? quoties rumoribus ulciscuntur
Baltea? nec deerit qui te per compita quærat
Nolentem, & miseram uinosus inebriet aurem.
Illos ergo roges quicquid paulò antè petebas
A nobis, taceant illi, sed prodere malunt
Arcanum, quam subrepti potare falerni,
Pro populo faciens quantùm Laufella bibebat.
Viuendum rectè cùm propter plurima, tum his
Præcipuè causis, ut linguas mancipiorum
Contemnas: nam lingua mali pars pessima serui.
Deterior tamen hic, qui liber non erit illis,
Quorum animas & farre suo custodit, & ære.
Idcirco ut possim linguam contemnere serui,
Vtile consilium modò sed commune dedisti:
Nunc mihi quid suadet post damnũ temporis, & spes
Deceptas? festinat enim decurrere uelox
Flosculus angustæ, miseræq; breuissima uitæ,
Portio: dum bibimus, dum serta unguenta puellas
Poscimus, obrepit non intellecta senectus.
Ne trepida: nunquam pathicus tibi deerit amicus

Stantibus

Stantibus,& saluis his collibus, undique ad illos
Conueniunt & carpentis,& nauibus omnes,
Qui digito scalpunt uno caput:altera maior
Spes superest,tu tantùm crucis imprime dentem.
Hæc exempla para felicibus,at mea Clotho,
Et Lachesis gaudent,si pascitur inguine uenter.
O parui,nostriq; lares,quos thure minuto,
Aut farre,& tenui soleo exornare corona,
Quando ego figam aliquid,quo sit mihi tuta senectus
A tegete,& baculo?uiginti millia fœnus
Pignoribus positis,argenti uascula puri.
Sed quæ Fabritius censor notet,& duo fortes
De grege Mœsorum,qui me ceruice locata
Securum iubeant clamoso insistere circo?
Sit mihi præterea curuus cælator,& alter,
Qui multas facies pingat:citò sufficient hæc,
Quando ego pauper ero,uotum miserabile,nec spes
His saltem.nam cùm pro me fortuna rogatur,
Affigit ceras illa de naue petitas,
Quæ Siculos cantus effugit remige surdo.

SATYRA X.

OMnibus in terris,quæ sunt à Gadibus usque
Auroram,& Gangem,pauci dinoscere possunt
Vera bona,atque illis multùm diuersa,remota
Erroris nebula:quid enim ratione timemus:
Aut cupimus?quid tam dextro pede concipis,ut te
Conatus non pœniteat,uotiq; peracti?
Euertêre domos totas optantibus ipsis

Dij faciles: nocitura toga, nocitura petuntur
Militia, & torrens dicendi copia, multis
Et sua mortifera est facundia, uiribus ille
Confisus perijt, admirandisq; lacertis.
Sed plures nimia congesta pecunia cura
Strangulat, & cuncta exuperans patrimonia census?
Quanto delphinis balæna Britannica maior.
Temporibus diris igitur, iussuq; Neronis
Longinum, & magnos Senecæ prædiuitis hortos
Clausit, & egregias Lateranorum obsidet ædes
Tota cohors: rarus uenit in cœnacula miles.
Pauca licet portes argenti uascula puri,
Nocte iter ingressus gladium, contumq; timebus,
Et motæ ad lunam trepidabis arundinis umbram:
Cantabit uacuus coram latrone uiator.
Prima ferè uota, & cunctis notißima templis,
Diuitiæ ut crescant, ut opes, ut maxima toto
Nostra sit arca foro: sed nulla aconita bibuntur
Fictilibus: tunc illa time, cùm pocula sumes
Gemmata, & lato Setinum ardebit in auro.
Iámne igitur laudas, quòd de sapientibus alter
Ridebat, quoties à limine mouerat unum,
Protuleratq; pedem: flebat contrarius alter.
Sed facilis cuiuis rigidi censura cachinni,
Mirandum est unde ille oculis suffecerit humor.
Perpetuo risu pulmonem agitare solebat
Democritus, quanquàm non esset urbibus illis
Prætexta, & trabeæ, fasces, lectica, tribunal.
Quid si uidisset prætorem in curribus altis

Extantem, & medio sublimem in puluere circi
In tunica Iouis, & pictæ sarrana ferentem
Ex humeris aulæa togæ, magnæq; coronæ
Tantum orbem, quanto ceruix non sufficit ulla?
Quippe tenet sudans hanc publicus, & (sibi consul
Ne placeat) curru seruus portatur eodem.
Da nunc & uolucrem, sceptro quæ surgit eburno,
Illinc cornicines, hinc præcedentia longi
Agminis officia, & niueos ad fræna Quirites,
Defossa in loculis, quos sportula fecit amicos.
Tunc quoque materiam risus inuenit ad omnes
Occursus hominum: cuius prudentia monstrat
Summos posse uiros, & magna exempla daturos
Veruecum in patria, crassoq; sub aëre nasci.
Ridebat curas, necnon & gaudia uulgi.
Interdum & lachrymas, cùm fortunæ ipse minaci
Mandaret laqueum, mediumq; ostenderet unguem,
Ergo superuacua, aut pernitiosa petuntur,
Propter quæ fas est genua incerare deorum.
Quosdam præcipitat subiecta potentia magnæ
Inuidiæ, mergit longa, atque insignis honorum
Pagina, descendunt statuæ, restemq; sequuntur.
Ipsas deinde rotas bigarum impacta securis
Cædit, & immeritis franguntur crura caballis.
Iam strident ignes, iam follibus, atque caminis
Ardet adoratum populo caput, & crepat ingens
Seianus: deinde ex facie toto orbe secunda
Fiunt urceoli, pelues, sartago, patellæ.
Pone domi lauros, duc in Capitolia magnum,

Cretatumq; bouem: Seianus ducitur unco
Spectandus: gaudent omnes, quæ labra? quis illi
Vultus erat? nunquam si quid mihi credis, amaui
Hunc hominem: sed quo cecidit sub crimine? quisnam
Delator? quibus indicijs? quo teste probauit:
Nil horum, uerbosa, & grandis epistola uenit
A Capreis: bene habet, nil plus interrogo: sed quid
Turba tremens? sequitur fortunam, ut semper, & odit
Damnatos idem populus, si Nortia Tusco
Fauisset, si oppressa foret secura senectus
Principis, hac ipsa Seianum diceret hora
Augustum: iam pridem, ex quo suffragia nulli
Vendimus, effugit curas. nam qui dabat olim
Imperium, fasces, legiones, omnia, nunc se
Continet, atque duas tantùm res anxius optat
Pana, & Circenses perituros audio multos.
Nil dubium, magna est fornacula: pallidulus mî
Brutidius meus ad Martis fuit obuius aram.
Quam timeo uictus ne pœnas exigat Aiax,
Vt malè defensus, curramus præcipites, &
Dum iacet in ripa, calcemus Cæsaris hostem.
Sed uideant serui, ne quis neget, & pauidum in ius
Ceruice astricta dominum trahat: hi sermones
Tunc de Seiano, secreta hæc murmura uulgi.
Vis ne salutari sicut Seianus? habere
Tantundem? atque illi sellas donare curules:
Illum exercitibus præponere? tutor haberi
Principis augusta Caprearum in rupe sedentis
Cum grege Chaldeo? uis certæ pila cohortis?

Egregios

Egregios equites, & castra domestica? quid ni
Hæc cupias? & qui nolunt occidere quenquam,
Posse uolunt: sed quæ præclara, & prospera tanti,
Vt rebus lætis par sit mensura malorum?
Huius qui trahitur prætextam sumere mauis,
An fidenarum, Gabiorumq́; esse potestas?
Et de mensura ius dicere? uasa minora
Frangere pannosus uacuis ædilis Vlubris?
Ergo quid optandum foret, ignorasse fateris
Seianum: nam qui nimios optabat honores,
Et nimias poscebat opes, numerosa parabat
Excelsæ turris tabulata, unde altior esset
Casus, & impulsæ præceps immane ruinæ.
Quid Crassos? quid Pompeios euertit? & illum,
Ad sua qui domitos deduxit flagra Quirites?
Summus nempe locus nulla non arte petitus,
Magnaq; numinibus uota exaudita malignis
Ad generum Cereris sine cæde, & uulnere pauci
Descendunt reges, & sicca morte tyranni.
Eloquium, ac famam Demosthenis, aut Ciceronis
Incipit optare, & totis quinquatribus optat.
Quisquis adhuc uno partam colit asse Mineruam,
Quem sequitur custos angustæ uernula capsæ:
Eloquio sed uterque perit orator: utrunque
Largus, & exundans leto dedit ingenij fons:
Ingenio manus est, & ceruix cæsa, nec unquam
Sanguine causidici maduerunt rostra pusilli.
O fortunatam natam me consule Romam.
Antoni gladios potuit contemnere, si sic

Omnia dixisset, ridenda poëmata malo,
Quàm te conspicuæ diuina Philippica famæ,
Volueris à prima quæ proxima: sæuus & illum
Exitus eripuit, quem mirabantur Athenæ
Torrentem, & pleni moderantem fræna theatri.
Dijs ille aduersis genitus, fatoq; sinistro.
Quem pater ardentis massæ fuligine lippus
A carbone, & forcipibus, gladiosq; parante
Incude, & luteo Vulcano ad rhetora misit.
Bellorum exuuiæ, truncis affixa trophæis
Lorica, & fracta de casside buccula pendens,
Et curtum temone iugum, uictæq; triremis
Aplustre, & summo tristis captiuus in arcu,
Humanis maiora bonis creduntur: ad hæc se
Romanus, Graiusq;, ac barbarus induperator
Erexit: causas discriminis, atque laboris
Inde habuit: tantò maior famæ sitis est, quàm
Virtutis: quis enim uirtutem amplectitur ipsam,
Præmia si tollas? patriam tamen obruit olim
Gloria paucorum, & laudis, tituliq; cupido
Hæsuri saxis cinerum custodibus, ad quæ
Discutienda ualent sterilis mala robora ficus:
Quandoquidem data sunt ipsis quoque fata sepulcris.
Expende Annibalem: quot libras in duce summo
Inuenies? hic est, quem non capit Aphrica Mauro
Perfusa Occeano, Niloq; admota tepenti.
Rursus ad Aethiopum populos, aliosq; elephantos.
Additur imperijs Hispania, Pyræneum
Transilit: opposuit natura Alpemq; niuemq;.

Diduxit

Diduxit scopulos, & montem rupit aceto.
Iam tenet Italiam, tamen ultra pergere tendit:
Actum, inquit, nihil est, ni Pœno milite portas
Frangimus, & media uexillum pono Suburra.
O qualis facies, & quali digna tabella,
Cùm Getûla ducem portaret bellua luscum.
Exitus ergo quis est? ô gloria, uincitur idem
Nempe, & in exilium præceps fugit, atq; ibi magnus,
Mirandusq́; cliens sedet ad prætoria regis,
Donec Bithyno libeat uigilare tyranno
Finem animæ, quæ res humanas miscuit olim,
Non gladij, non saxa dabunt, non tela: sed ille
Cannarum uindex, ac tanti sanguinis ultor
Anulus. I demens, & sæuas curre per Alpeis,
Vt pueris placeas, & declamatio fias.
Vnus Pellæo iuueni non sufficit orbis,
Aestuat infelix angusto limite mundi,
Vt Gyaræ clausus scopulis, paruaq; Seripho.
Cùm tamen à figulis munitam intrauerit urbem,
Sarcophago contentus erit. MORS sola fatetur,
Quantula sint hominum corpuscula: creditur olim
Velificatus Athos, & quicquid Græcia mendax
Audet in historia, constratum classibus ijsdem,
Suppositumq́; rotis solidum mare: credimus altos
Defecisse amnes, epotaq; flumina Medo
Prandente, & madidis cantat quæ Sostratus alis.
Ille tamen qualis redijt Salamine relicta,
In Corum, atque Eurum solitus sæuire flagellis
Barbarus, Aeolio nunquam hoc in carcere passos.

Ipsum compedibus, qui uinxerat Ennosigæum?
Mitius id sanè, quod non & stigmate dignum
Crediti, huic quisquam uellet seruire deorum?
Sed qualis rediјt? nempe una naue cruentis
Fluctibus, ac tarda per densa cadauera prora.
Has toties optata exegit gloria pœnas.
Da spatium uitæ, multos da Iuppiter annos.
Hoc recto uultu, solum hoc & pallidus optas.
Sed quàm continuis, & quantis longa senectus
Plena malis? deformẽ, & tetrum ante omnia uultum,
Dißimilemq́; sui, deformem pro cute pellem,
Pendentesq́; genas, & taleis aspice rugas,
Qualeis umbriferos ubi pandit Tabraca saltus,
In uetula scalpit iam mater, simia bucca.
Plurima sunt iuuenum discrimina, pulchrior ille
Hoc, atque ille alio, multum hic robustior illo
Vna senum facies, cum uoce trementia labra,
Et iam leue caput, madidiq; infantia nasi.
Frangendus misero gingiua panis inermi:
Vsqueadeò grauis uxori, natisq́;, sibiq;,
Vt captatori moueat fastidia Cosso.
Non eadem uini, atque cibi torpente palato
Gaudia: nam coitus iam longa obliuio: uel si
Coneris, iacet exiguus cum ramice neruus,
Et quamuis tota palpetur nocte, iacebit.
An ne aliquid sperare potest hæc inguinis ægri
Canicies? quid quòd merito suspecta libido est,
Quæ uenerem affectat sine uiribus? aspice partis
Nunc damnum alterius: nam quæ cantante uoluptas,

Sit licet eximius citharœdus?sit ue Seleucus,
Et quibus aurata mos est fulgere lacerna?
Quid refert magni sedeat qua parte theatri,
Qui uix cornicines exaudiat,atque tubarum
Concentus?clamore opus est,ut sentiat auris.
Quem dicat uenisse puer,quot nuntiet horas.
Præterea minimus gelido iam corpore sanguis
Febre calet sola,circunsilit agmine facto
Morborum omne genus,quorum si nomina quæras,
Promptius expediam, quot amauerit Hippia mœchos,
Quot Themison ægros autumno occiderit uno,
Quot Basilus socios,quot circunscripserit Hirrus
Pupillos,quot longa uiros exorbeat uno
Maura die,quot discipulos inclinet Amillus:
Percurram citius quot uillas poßideat nunc,
Quo tondente grauis iuueni mihi barba sonabat.
Ille humero,hic lumbis,hic coxa debilis,ambos
Perdidit ille oculos,& luscis inuidet:huius
Pallida labra cibum capiunt digitis alienis.
Ipse ad conspectum cœnæ diducere rictum
Suetus,hiat tantùm,ceu pullus hirundinis,ad quem
Ore uolat pleno mater ieiuna:sed omni
Membrorum damno maior dementia,quæ nec
Nomina seruorum,nec uultum agnoscit amici,
Cum quo præterita cœnauit nocte,nec illos,
Quos genuit,quos eduxit,nam codice sæuo
Hæredes uetat esse suos:bona tota feruntur
Ad Phialen,tantum artificis ualet halitus horis,
Quòd steterat multis in carcere fornicis annis.

Vt uigeant sensus animi, ducenda tamen sunt
Funera natorum, rogus aspiciendus amatæ
Coniugis, & fratris, plenæq; sororibus urnæ.
Hæc data pœna diu uiuentibus, ut renouata
Semper clade domus, multis in luctibus, inq;
Perpetuo mœrore, & nigra ueste senescant.
Rex Pylius (magno si quicquam credis Homero)
Exemplum uitæ fuit à cornice secundæ.
Felix nimirum qui tot per secula mortem
Distulit, atque suos iam dextra computat annos,
Quiq; nouum toties mustum bibit: oro parumper
Attendas, quantùm de legibus ipse quæratur
Fatorum, & nimio de stamine, cùm uidet acris
Antilochi barbam ardentem: nam quærit ab omni
Quisquis adest socio, cur hæc in tempora duret,
Quòd facinus dignum tam longo admiserit æuo.
Hæc eadem Peleus, raptum cùm luget Achillem:
Atque alius, cui fas Itacum lugere natantem.
Incolumi Troia Priamus uenisset ad umbras
Assaraci magnis solennibus, Hectore funus
Portante, ac reliquis fratrum ceruicibus, inter
Iliadum lachrymas, ut primos edere planctus
Cassandra inciperet, scissaq; Polyxena palla,
Si foret extinctus diuerso tempore, quo iam
Cœperat audaces Paris ædificare carinas.
Longa dies igitur quid contulit: omnia uidit
Euersa, & flammis Asiam ferroq; cadentem.
Tunc miles tremulus posita tulit arma tiara,
Et ruit ante aram summi Iouis, ut uetulus bos,

Qui domini cultris tenue,& miserabile collum
Præbet,ab ingrato iam fastiditus aratro.
Exitus ille utcunque hominis:sed torua canino
Latrauit rictu,quæ post hunc uixerat uxor.
Festino ad nostros,& regem transeo Ponti,
Et crœsum,quem uox iusti facunda Solonis
Respicere ad longæ iussit spatia ultima uitæ.
Exilium,& carcer,Minturnarumq́; paludes,
Et mendicatus uicta Carthagine panis,
Hinc causas habuere:quid illo ciue tulisset
Natura in terris,quid Roma beatius unquam,
Si circunducto captiuorum agmine,& omni
Bellorum pompa,animam exhalasset opimam,
Cùm de Theutonico uellet descendere curru?
Prouida Pompeio dederat Campania febres
Optandas:sed multæ urbes,& publica uota
Vicerunt,igitur fortuna ipsius,& urbis
Seruatum uicto caput abstulit hoc cruciatu
Lentulus,hac pœna caruit:ceciditq́; Cethegus
Integer,&. iacuit Catilina cadauere toto.
Formam optat modico pueris,maiore puellis
Murmure,cùm Veneris fanum uidet anxia mater,
Vsque ad delitias uotorum,cur tamen,inquit,
Corripias?pulchra gaudet Latona Diana.
Sed uetat optari faciem Lucretia,qualem
Ipsa habuit:cuperet Rutilæ uirginia gibbum
Accipere,atque suam Rutilæ dare filius ,autem
Corporis egregij miseros,trepidosq́; parentes
Semper habet,rara est adeò concordia formæ,

Atque

Atque pudicitiæ, sanctos licet horrida mores
Tradiderit: domus, ac ueteres imitata Sabinas.
Præterea castum ingenium, uultumq; modestum
Sanguine feruentem tribuat natura benigna
Larga manu (quid enim puero conferre potest plus
Custode, & cura natura potentior omni?)
Non licet esse uiros: nam prodiga corruptoris
Improbitas ipsos audet tentare parentes,
Tanta in muneribus fiducia nullus ephebum
Deformem sæua castrauit in arce tyrannus:
Nec prætextatum rapuit Nero loripedem, uel
Strumosum, atque utero pariter, gibboq; tumentem.
Nunc ergo iuuenis specie lætare tui, quem
Maiora expectant discrimina: fiet adulter
Publicus, & pœnas metuet quascunque mariti
Exigere irati: nec erit felicior astro
Martis, ut in laqueos nunquam incidat: exigit autem
Interdum ille dolor plus, quem lex ulla dolori
Concessit: necat hic ferro, secat ille cruentis
Verberibus, quosdam mœchos & mugilis intrat.
Sed tuus Endimion dilectæ fiet adulter
Matronæ: mox cùm dederit Seruilia nummos,
Fiet & illius quam non amat, eruet omnem
Corporis ornatum: quid enim ulla negauerit udis
Inguinibus, siue est hæc Hippia, siue Catulla?
Deterior totos habet illic fœmina mores.
Sed casto quid forma nocet? quid profuit olim
Hippolyto graue propositum? quid Bellerophonti?
Erubuit nempe hæc ceu fastidita repulsa.

Nec

Nec Sthenobœa minus, quàm Cressa excanduit, & se
Concussere ambæ, mulier sæuißima tunc est,
Cùm stimulos odio pudor admouet. elige quidnam
Suadendum esse putes, cui nubere Cæsaris uxor
Destinat: optimus hic, & formosißimus idem
Gentis patritiæ rapitur miser, extinguendus
Messalinæ oculis: dudum sedet illa parato
Flammeolo, Tyriusq; palàm genialis in hortis
Sternitur, & ritu decies centena dabuntur
Antiquo, ueniet cum signatoribus auspex.
Hæc in secreta, & paucis commissa putabas:
Non nisi legitimè uult nubere, quid placeat, dic:
Ni parêre uelis, pereundum est ante lucernas.
Si scelus admittas, dabitur mora paruula, dum res
Nota urbi, & populo contingat principis aures.
Dedecus ille domus sciet ultimus. interea tu
Obsequere imperio, si tanti est uita dierum
Paucorum: quicquid leuius, meliusq; putaris,
Præbenda est gladio pulchra hæc, & candida ceruix.
Nil ergo optabunt homines? si cõsilium uis,
Permittes ipsis expendere numinibus, quid
Conueniat nobis, rebusq; sit utile nostris.
Nam pro iucundis aptißima quæque dabunt Dij,
Carior est illis homo, quam sibi, nos animorum
Impulsu, & cæca magnaq; cupidine ducti
Coniugium petimus, partumq; uxoris, at illis
Notum qui pueri, qualisq; futura sit uxor.
Vt tamen & poscas aliquid, uoueasq; sacellis
Exta, & candiduli diuina tomacula porci,

Orandum est, ut sit mens sana in corpore sano.
Fortem posce animum, & mortis terrore carentem,
Qui spatium uitæ extremum inter munera ponat
Naturæ, qui ferre queat quoscunque labores,
Nesciat irasci, cupiat nihil, & potiores
Herculis ærumnas credat, sæuosq; labores,
Vt Venere, & cœnis, & plumis Sardanapali.
Monstro, quod ipse tibi possis dare: semita certè
Tranquillæ per uirtutem patet unica uitæ.
NVLLVM numen abest, si sit prudentia: sed te
Nos facimus fortuna Deam, cœloq; locamus.

SATYRA XI.

ATticus eximiè si cœnat, lautus habetur:
Si Rutilus, demens: quid enim maiore cachinno
Excipitur uulgi, quàm pauper Apicius: omnis
Conuictus, thermæ, stationes, omne theatrum
De Rutilo. nam dum ualida, ac iuuenilia membra
Sufficiunt galeæ, dumq; ardens sanguine, fertur
(Non cogente quidem, sed nec prohibente tribuno)
Scripturus leges, & regia uerba lanistæ.
Multos porrò uides, quos sæpe elusus ad ipsum
Creditor introitum solet expectare macelli,
Et quibus in solo uiuendi causa palato est.
Egregius cœnat, meliusq; miserrimus horum,
Et citò casurus iam perlucente ruina.
Interea gustus, elementa per omnia quærunt,
Nunquam animo pretijs obstantibus: interius si
Attendas, magis illa iuuant, quæ pluris emuntur.

Ergo

Ergo haud difficile est perituram arcessere summam
Lancibus oppositis, uel matris imagine fracta,
Et quadringentis nummis condire gulosum
Fictile, sic ueniunt ad Miscellanea ludi.
Refert ergo quis hæc eadem paret: in Rutilo nam
Luxuria est, in Ventidio laudabile nomen
Sumit, & à censu famam trahit: illum ego iure
Despiciam, qui scit quanto sublimior Atlas
Omnibus in Libya sit montibus, hic tamen idem
Ignoret, quantùm ferrata distet ab arca.
Sacculus è cœlo descendit gnoti seauton,
Figendum, & memori tractandum pectore, siue
Coniugium quæras, uel sacri in parte Senatus
Esse uelis (nec enim loricam poscit Achillis
Thersites, in qua se traducebat Vlysses
Ancipitem) seu tu magno discrimine causam
Protegere affectas, te consule: dic tibi quis sis,
Orator uehemens, an Curtius, an Matho: buccæ
Noscenda est mensura tuæ, spectandaq; rebus
In summis, minimisq;, etiam cùm piscis emetur,
Ne mullum cupias, cùm sit tibi gobio tantùm
In loculis: quis enim te deficiente crumena,
Et crescente gula manet exitus, ære paterno,
Ac rebus mersis in uentrem fœnoris, atque
Argenti grauis, & pecorum, agrorumq; capacem?
Talibus a dominis post cuncta nouissimus exit
Anulus, & digito mendicat Pollio nudo.
Non præmaturi cineres, nec funus acerbum
Luxuriæ, sed morte magis metuenda senectus.

Hi plerunque gradus, conducta pecunia Romæ,
Et coram dominis consumitur: inde ubi paulum
Nescio quid superest, & pallet fœnoris autor,
Qui uertêre solum, Baias, & ad ostia currunt.
Cedere namq; foro iam non tibi deterius, quàm
Exquilias à feruenti migrare Suburra.
Ille dolor solus patriam fugientibus, illa
Mœstitia est, caruisse anno Circensibus uno.
Sanguinis in facie non hæret gutta: morantur
Pauci ridiculum, & fugientem ex urbe pudorem.
Experiêre hodie nunquid pulcherrima dictu,
Persice, non præstem uita, nec moribus, & re,
Sed laudem siliquas occultus ganeo, pultes
Coram alijs dictem puero, sed in aure placentas.
Nam cùm sis conuiua mihi promissus, habebis
Euandrum, uenies Tyrinthius, aut minor illo
Hospes, & ipse tamen contingens sanguine cœlum,
Alter aquis, alter flammis ad sydera missus.
Fercula nunc audi nullis ornata macellis.
De Tyburtino ueniet pinguißimus agro
Hœdulus, & toto grege mollior, inscius herbæ,
Necdum ausus uirgas humilis mordere salicti,
Qui plus lactis habet, quàm sanguinis, & montani
Asparagi: posito quos legit uillica fuso.
Grandia præterea, tortoq; calentia fœno
Oua adsunt ipsis cum matribus, & seruatæ
Parte anni, quales fuerant in uitibus uuæ.
Signinum, Syriumq; pyrum de corbibus ijsdem:
Aemula Picenis, & odoris mala recentis,

Nec

Nec metuenda tibi, siccatum frigore postquam
Autumnum, & crudi posuere pericula succi.
Hæc olim nostri iam luxuriosa Senatus
Cœna fuit. Curius paruo quæ legerat horto,
Ipse focis breuibus ponebat oluscula: quæ nunc
Squalidus in magna fastidit compede fossor,
Qui meminit calidæ sapiat quid uulua popinæ.
Sicci terga suis rara pendentia crate
Moris erat quondam festis seruare diebus,
Et natalitium cognatis ponere lardum,
Accedente noua, si quam dabat hostia, carne.
Cognatorum aliquis titulo ter Consulis, atque
Castrorum imperijs, & dictatoris honore
Functus, ad has epulas solito maturius ibat,
Erectum domito referens à monte ligonem.
Cùm tremerent autem Fabios, durumq; Catonem,
Et Scauros, & Fabritios, rigidiq; seueros
Censoris mores etiam collega timeret.
Nemo inter curas, & seria duxit habendum,
Qualis in Occeani fluctu testudo nataret,
Clarum Troiugenis factura, ac nobile fulcrum:
Sed nudo latere, & paruis frons ærea lectis
Vile coronati caput ostendebat aselli.
Ad quod lasciui ludebant ruris alumni.
Tales ergo cibi, qualis domus, atque supellex.
Tunc rudis, & Graias mirari nescius artes,
Vrbibus euersis prædarum in parte reperta
Magnorum artificum frangebat pocula miles,
Vt phaleris gauderet equus: cælataq; caßis

Romuleæ simulacra feræ mansuescere iussæ
Imperij fato, & geminos sub rupe Quirinos,
Ac nudam effigiem clypeo fulgentis, & hasta,
Pendentisq; Dei perituro ostenderet hosti.
Argenti quod erat, solis fulgebat in armis.
Ponebant igitur Tusco farrata catino
Omnia tunc, quibus inuideas, si liuidulus sis.
Templorum quoque maiestas præsentior, & uox
Nocte ferè media, mediamq; audita per urbem
Littore ab Occeani Gallis uenientibus, & Dijs
Officium uatis peragentibus: his monuit nos,
Hanc rebus Latijs curam præstare solebat
Fictilis, & nullo uiolatus Iuppiter auro.
Illa domi natas, nostraq; ex arbore mensas
Tempora uiderunt: hos lignum stabat in usus,
Annosam si fortè nucem deiecerat Eurus.
At nunc diuitibus cœnandi nulla uoluptas,
Nil rhombus, nil dama sapit, putêre uidentur
Vnguenta, atque rosæ, latos nisi sustinet orbes
Grande ebur, & magno sublimis pardus hiatu,
Dentibus ex illis, quos mittit porta Syenes,
Et Mauri celeres, & Mauro obscurior Indus,
Et quos deposuit Nabathæo bellua saltu,
Iam nimios, capitiq; graues: hinc surgit orexis,
Hinc stomacho bilis (nam pes argenteus illis)
Anulus in digito quòd ferreus. ergo superbum
Conuiuam caueo, qui me sibi comparat, & res
Despicit exiguas: adeò nulla uncia nobis
Est eboris, nec tessellæ, nec calculus ex hac
Materiæ

Materia:quin ipsa manubria cultellorum
Ossea:non tamen his ulla unquam obsonia fiunt
Rancidula,haud ideo peior gallina secatur.
Sed nec structor erit,cui cedere debeat omnis
Pergula,discipulus Tripheri doctoris,apud quem
Sumine cum magno lepus,atque aper,& pygargus,
Et Scythicæ uolucres,& phœnicopterus ingens,
Et Getûlus orix,hebeti lautißima ferro
Cæditur,& tota sonat ulmea cœna Suburra.
Nec frustum capreæ subducere:nec larus Aphræ
Nouit auis noster tyrunculus,ac rudis omni
Tempore,& exiguæ frustis imbutus ofellæ.
Plebeios calices,& paucis aßibus emptos
Porriget incultus puer,atque à frigore tutus.
Non Phrix,aut Lycius,non à mangone petitus
Quisquam erit,& magno cùm poscis,posce latinè.
Idem habitus cunctis:tonsi,erectiq; capilli.
Atque hodie tantùm propter conuiuia pexi.
Pastoris duri est hic filius,ille bubulci:
Suspirat longo non uisam tempore matrem,
Et casulam,& notos tristis desiderat hœdos:
Ingenui uultus puer,ingenuiq; pudoris.
Quales esse decet,quos ardens purpura uestit,
Nec pugillares defert in balnea raucus
Testiculos,nec uellendas iam præbuit alas,
Crassa nec opposito pauidus tegit inguina gutto.
Hic tibi uina dabit diffusa in montibus illis,
A quibus ipse uenit,quorum sub uertice lusit.
Namq; una,atque eadem uini patria,atque ministri,

Forsitan expectes, ut Gaditana canoro
Incipiat prurire choro, plausuq; probatæ
Ad terram tremulo descendant clune puellæ,
Irritamentum Veneris languentis, & acres
Diuitis urticæ: maior tamen ista uoluptas
Alterius sexus, magis ille extenditur, & mox
Auribus, atque oculis concepta urina mouetur.
Non capit has nugas humilis domus: audiat ille
Testarum crepitus cum uerbis, nudum olido stans
Fornice mancipium quibus abstinet: ille fruatur
Vocibus obscœnis, omniq; libidinis arte,
Qui Lacedæmonium pytismate lubricat orbem.
Namq; ibi fortunæ ueniam damus (alea turpis,
Turpe & adulterium mediocribus) hæc eadem illi
Omnia cùm faciant, hilares, nitidiq; uocantur.
Nostra dabunt alios hodie conuiuia ludos,
Conditor Iliados cantabitur, atque Maronis
Altisoni dubiam facientia carmina palmam.
Quid refert tales uersus qua uoce legantur?
Sed nunc dilatis auerte negotia curis,
Et gratam requiem dona tibi, quando licebit
Per totam cessare diem: non fœnoris ulla
Mentio, nec prima si luce egressa, reuerti
Nocte solet, tacito bilem tibi contrahat uxor
Humida, suspectis referens multitia rugis,
Vexatasq; comas, & uultum, auremq; calentem.
Protinus ante meum, quicquid dolet, exue limen,
Pone domum, & seruos, & quicquid frangitur illis,
Aut perit, ingratos ante omnia pone sodales.

Interea Megalesiacæ spectacula palmæ
Idæum solenne colunt, similisq; triumpho
Prædo caballorum prætor sedet: ac mihi pace
Immensæ nimiæq; licet si dicere plebis,
Totam hodie Romam circus capit, & fragor aurem
Percutit, euentum uiridis quo colligo panni.
Nam si deficeret, mœstam, attonitamq; uideres
Hanc urbem, ueluti Cannarum in puluere uictis
Consulibus spectent iuuenes, quos clamor, & audax
Sponsio, quos cultæ decet assedisse puellæ.
Nostra bibat uernum contracta cuticula solem,
Effugiatq; togam, iam nunc in balnea salua
Fronte licet uadas, quanquam solida hora supersit
Ad sextam facere hoc non poßis quinque diebus
Continuis, quia sunt talis quoque tædia uitæ
Magna, uoluptates commendat rarior usus.

SATYRA XII.

NAtali, Coruine, dic mihi dulcior hæc lux,
Qua festus promissa deis animalia cespes
Expectat, niueam reginæ cædimus agnam.
Par uellus dabitur pugnanti Gorgone Maura,
Sed procul extensum petulans quatit hostia funem
Tarpeio seruata Ioui, frontemq; coruscat:
Quippe ferox uitulus templis maturus, & aræ,
Spargendusq; mero, quem iam pudet ubera matris
Ducere, qui uexat nascenti robora cornu.
Si res ampla domi, similisq; affectibus esset,
Pinguior Hispulla traheretur taurus, & ipsa

Mole piger, nec finitima nutritus in herba,
Læta sed ostendens Clitumni pascua sanguis
Iret, & à grandi ceruix ferienda ministro.
Ob reditum trepidantis adhuc, horrendaq; paßi
Nuper, & incolumem sese mirantis amici.
Nam præter pelagi casus, & fulguris ictum
Euasi, densæ cœlum abscondêre tenebræ
Nube una subitusq; antennas impulit ignis,
Cùm se quisque illo percussum crederet, & mox
Attonitus nullum conferri posse putaret
Naufragium uelis ardentibus. omnia fiunt
Talia, tam grauiter, siquando poëtica surgit
Tempestas, genus ecce aliud discriminis, audi,
Et miserere iterum, quanquàm sint cætera sortis
Eiusdem: pars dira quidem, sed cognita multis,
Et quam uotiua testantur fana tabella
Plurima (pictores quis nescit ab Iside pasci?)
Accidit & nostro similis fortuna Catullo,
Cùm plenus fluctu medius foret alueus, & iam
Alternum puppis latus euertentibus undis
Arboris incertæ, nullam prudentia cani
Rectoris conferret opem, decidere iactu
Cœpit cum uentis, imitatus castora, qui se
Eunuchum ipse facit, cupiens euadere damno
Testiculorum, adeò medicatum intelligit inguen.
Fundite quæ mea sunt dicebat cuncta Catullus,
Præcipitare uolens etiam pulcherrima, uestem
Purpuream teneris quoque Mecœnatibus aptam,
Atque alias, quarum generosi graminis ipsum

In fecit

Infecit natura pecus: sed & egregius fons
Viribus occultis, & Bæticus adiuuat aër
Ille nec argentum dubitabat mittere, lances
Parthenio factas, urnæ cratêra capacem,
Et dignum sitiente Pholo, uel coniuge Fusci.
Adde & bascaudas, & mille escaria, multum
Cælati biberat quo callidus emptor Olynthi.
Sed quis nunc alius, qua mundi parte, quis audet
Argento præferre caput, rebusq; salutem?
Non propter uitam faciunt patrimonia quidam,
Sed uitio cæci propter patrimonia uiuunt.
Iactatur rerum utilium pars maxima, sed nec
Damna leuant tunc aduersis urgentibus, illuc
Decidit, ut malum ferro summitteret, ac se
Explicat angustum discriminis ultima, quando
Præsidia afferimus, nauem factura minorem.
I nunc, & uentis animam committe, dolato
Confisus ligno, digitis à morte remotus
Quatuor, ac septem, si sit latißima tæda.
Mox cum reticulis, & pane, & uentre lagenæ.
Aspice sumendas in tempestate secures.
Sed postquam iacuit planum mare, tempora postquam
Prospera uectoris, fatumq; ualentius Euro,
Et pelago, postquam Parcæ meliora benigna
Pensa manu ducunt hilares, & staminis albi
Lanificæ modica non multo fortior aura
Ventus adest inopi: miserabilis arte cucurrit
Vestibus extensis, & quod superauerat unum
Velo prora suo, iam deficientibus Austris,

Spes

Spes uitæ cum sole redit: tum gratus Iulo,
Atque nouercali sedes prælata Lauino,
Conspicitur sublimis apex, cui candida nomen
Scrofa dedit, lætis Phrygibus mirabile sumen,
Et nunquam uisis triginta clara mamillis.
Tandem intrat positas inclusa per æquora moles,
Tyrrhenamq; Pharon, porrectaq; brachia rursus.
Quæ pelago occurrunt medio, longeq; relinquunt
Italiam, non sic igitur mirabere portus,
Quos natura dedit: sed trunca puppe magister
Interiora petit Baianæ peruia cymbæ.
Tunc stagnante sinu gaudent ibi uertice raso
Garrula securi narrare pericula nautæ.
Ite igitur pueri, linguis, animisq; fauentes,
Sertaq; delubris, & farra imponite cultris,
At molles ornate focos, glebamq; uirentem.
Iam sequar, & sacro quod præstat, ritè peracto,
Inde domum repetam, graciles ubi parua coronas
Accipiunt fragili simulacra nitentia cera.
Hîc nostrum placabo Iouem, laribusq; paternis
Thura dabo, atque omnes uiolæ iactabo colores.
Cuncta nitent, longos erexit ianua ramos,
Et matutinis operatur festa lucernis.
Nec suspecta tibi sint hæc, Coruine, Catullus,
Pro cuius reditu tot pono altaria, paruos
Treis habet hæredes, libet expectare, quis ægram
Et claudentem oculos gallinam impendat amico
Tam sterili uerùm hæc nimia est impensa, coturnix
Nulla unquam pro patre cadet, sentire calorem

Si cœpit

Si cœpit locuples Gallita,& Paccius orbi,
Legitimè fixis uestitur tota tabellis
Porticus,existunt qui promittant hecatomben,
Quatenus hîc non sunt nec uenales elephanti,
Nec Latio,aut usquam nostro sub sydere talis
Bellua concipitur:sed furua gente petita
Arboribus Rutilis,& Turni pascitur agro
Cæsaris armentum,nulli seruire paratum
Priuato:siquidem Tyrio seruire solebant
Annibali,& nostris ducibus,regiq; Molosso
Horum maiores,& dorso ferre cohortes,
Partem aliquam belli,& euntem in prælia turmam.
Nulla igitur mora per Nouium,mora nulla per Histrũ
Pacuuium,quin illud ebur ducatur ad aras,
Et cadat ante lares Gallitæ uictima sacra,
Tantis digna deis,& captatoribus horum,
Alter enim,si concedas mactare,uouebit
De grege seruorum magna,& pulcherrima quæque
Corpora,uel pueris,& frontibus ancillarum
Imponet uittas:& si qua est nubilis illi
Iphigenia domi,dabit hanc altaribus,etsi
Non sperat tragicæ furtiua piacula ceruæ.
Laudo meum ciuem,nec comparo testamento
Mille rates:nam si libitinam euaserit æger,
Delebit tabulas inclusus carcere nassæ,
Post meritum sanè mirandum,atque omnia soli
Forsan Pacuuio breuiter dabit;ille superbus
Incedet uictis riualibus:ergo uides,quàm
Grande operæpretium faciat iugulata Micenis.

Viuat Pacuuius quæſo, uel Neſtora totum:
Poßideat, quantum rapuit Nero: montibus aurum
Exæquet: nec amet quenquam, nec ametur ab ullo.

SATYRA XIII.

EXemplo quodcunque malo committitur, ipſi
Diſplicet autori, prima eſt hæc ultio, quòd ſe
Iudice, nemo nocens abſoluitur, improba quamuis
Gratia fallacis Prætoris uicerit urnam.
Quid ſentire putas omnes, Caluine, recenti
De ſcelere, & fidei uiolatæ crimine? ſed nec
Tam tenuis cenſus tibi contigit, ut mediocris
Iacturæ te mergat onus: nec rara uidemus
Quæ pateris, caſus multis hic cognitus, ac iam
Tritus, & è medio fortunæ ductus aceruo.
Ponamus nimios gemitus, flagrantior æquo
Non debet dolor eſſe uiri, nec uulnere maior:
Tu quamuis leuius minimam, exiguamq; malorum
Particulam uix ferre potes, ſpumantibus ardens
Viſceribus: ſacrum tibi quod non reddat amicus.
Depoſitum ſtupet hæc, qui iam poſt terga reliquit
Sexaginta annos Fonteio conſule natus?
At nihil in melius tot rerum proficis uſu?
Magna quidem ſacris quæ dat præcepta libellis
Victrix fortunæ ſapientia. DICIMVS autem
Hos quoque felices, qui ferre incommoda uitæ,
Nec iactare iugum uita didicêre magiſtra.
Quæ tam feſta dies, ut ceſſet prodere furem?
Perfidiam, fraudes, atque omni ex crimine lucrum

Quæsitum,& partos gladio,uel pyxide nummos?
RARI quippe boni,numero uix sunt totidem, quot
Thebarum portæ,uel diuitis ostia Nili.
Nona ætas agitur,peioraq; secula ferri
Temporibus,quorum sceleri non inuenit ipsa
Nomen,& à nullo posuit natura metallo.
Nos hominum,diuumq; fidem clamore ciemus,
Quanto Feßidium laudat uocalis agentem
Sportula,dic senior bulla dignißime,nescis
Quas habet Veneres aliena pecunia?nescis
Quem tua simplicitas risum uulgò moueat,cùm
Exigis à quoquam ne peieret,& putet ullis
Esse aliquod nomen templis,aræq; rubenti?
Quondam hoc indigenæ uiuebant more,prius quàm
Sumeret agrestem posito diademate falcem
Saturnus fugiens,tunc cùm uirguncula Iuno.
Et priuatus adhuc Idæis Iuppiter antris,
Nulla super nubes conuiuia cœlicolarum,
Nec puer Iliacus,formosa nec Herculis uxor
Ad cyathos,& iam siccato nectare tergens
Brachia Vulcanus Liparæa nigra taberna.
Prandebat sibi quisque Deus,nec turba Deorum
Talis,ut est hodie,contentaq; sydera paucis
Numinibus miserum urgebant Atlanta minori
Pondere:nondum aliquis sortitus triste profundi
Imperium.aut Sicula toruus cum coniuge Pluton,
Nec rota,nec furiæ,nec saxum,aut uulturis atri
Pœna,sed infernis hilares sine regibus umbræ.
Improbitas illo fuit admirabilis æuo.

Credebant

Credebant hoc grande nefas, & morte piandum,
Si iuuenis uetulo non assurrexerat, & si
Barbato cuicunque puer, licet ipse uideret
Plura domi farra, & maiores glandis aceruos.
Tam uenerabile erat præcedere quatuor annis,
Primaq; par adeò sacre lanugo senectæ.
Nunc si depositum non inficietur amicus,
Si reddat ueterem cum tota ærugine follem,
Prodigiosa fides, & Tuscis digna libellis,
Quæque coronata lustrari debeat agna.
Egregium, sanctumq; uirum si cerno, bimembri
Hoc monstrum puero, & miranti iam sub aratro
Piscibus inuentis, & foetæ comparo mulæ,
Sollicitus tanquam lapides effuderit imber,
Examenq; apium longa consederit uua
Culmine delubri, tanquam in mare fluxerit amnis
Gurgitibus miris, & lactis uortice torrens.
Intercepta decem quereris sestertia fraude
Sacrilega, quid si bis centum perdidit alter
Hoc arcana modo? maiorem tertius illa
Summam, quam patulæ uix cœperat angulus arcæ?
Tam facilè, & pronum est superos contemnere testes,
Si mortalis idem nemo sciat, aspice quanta
Voce neget, quæ sit ficti constantia uultus.
Per solis radios, tarpeiaq; fulmina iurat,
Et Martis frameam, & Cyrrhæi spicula uatis,
Per calamos uenatricis, pharetramq; puellæ,
Perq; tuum pater Aegei Neptune tridentem,
Addit & Herculeos arcus, hastamq; Mineruæ,

Quicquid

Quicquid habent telorum armamentaria cœli,
Si uerò & pater est,comedam,inquit,flebile nati
Sinciput elixi,Phariòq; madentis aceto.
Sunt qui in fortunæ iam casibus omnia ponunt,
Et nullo credunt mundum rectore moueri
Natura uoluente uices & lucis,& anni,
Atque ideo intrepidi,quæcunque altaria tangunt.
Est alius metuens,ne crimen pœna sequatur.
Hic putat esse deos,& peierat,atque ita secum:
Decernat quodcunque uolet de corpore nostro
Isis,& irato feriat mea lumina sistro,
Dummodo uel secus teneam,quos abnego,nummos,
Et phthisis,& uomicæ putres,& dimidium crus
Sunt tanti?pauper locupletem optare podagram
Ne dubitet Ladas,si non eget Anticyra,nec
Archigene,quid enim uelocis gloria plantæ
Præstat,& esuriens Pisææ ramus oliuæ?
Vt sit magna,tamen certè lenta ira Deorum est.
Si curant igitur cunctos punire nocentes,
Quando ad me uenient?sed & exorabile numen
Fortasse experiar,solet his ignoscere:multi
Committunt eadem diuerso crimina fato.
Ille crucem pretium sceleris tulit,hic diadema.
Sic animum diræ trepidum formidine culpæ
Confirmant:tunc te sacra ad delubra uocantem
Præcedit,trahere immo ultro,ac uexare paratus.
Nam cùm magna malæ superest audacia causæ,
Creditur à multis fiducia,mimum agit ille,
Vrbani qualem fugitiuus scurra Catulli.

Tu miser exclamas, ut Stentora uincere poßis,
Vel potius quantum Gradiuus Homericus: audis
Iuppiter hæc, nec labra moues? cùm mittere uocem
Debueras, uel marmoreus, uel aheneus? aut cur
In carbone tuo charta pia tura soluta
Ponimus, & sectum uituli iecur, albaq; porci
Omenta? ut uideo nullum discrimen habendum est
Effigies inter uestras, statuamq; Batilli.
Accipe quæ contrà ualeat solatia ferre,
Et qui nec Cynicos, nec Stoica dogmata legit
A Cynicis tunica distantia, non Epicurum
Suspicit exigui lætum plantaribus horti.
Curentur dubij medicis maioribus ægri,
Tu uenam uel discipulo committe Philippi.
Si nullum in terris tam detestabile factum
Ostendis, taceo, nec pugnis cædere pectus
Te ueto, nec plana faciem contundere palma,
(Quandoquidem accepto claudenda est ianua damno,
Et maiore domus gemitu, maiore tumultu
Planguntur nummi, quàm funera: nemo dolorem
Fingit in occasu, uestem diducere summam,
Contentus uexare oculos humore coacto.
Ploratur lachrymis amissa pecunia ueris)
Sed si cuncta uides simili fora plena querela,
Si decies lectis diuersa in parte tabellis.
Vana superuacui dicunt chirographa ligni,
Arguit ipsorum quos littera, gemmaq; princeps
Sardonychus: loculis quæ custoditur eburnis:
Te nunc delitias extra communia censes

Ponendum

Ponendum, quia tu gallinæ filius albæ,
Non uiles pulli, nati infelicibus ouis?
Rem pateris modicam, & mediocri bile ferendam,
Si flectas oculos maiora ad crimina confer
Conductum latronem, incendia sulphure cœpta,
Atque dolo, primos cùm ianua colligit ignes.
Confer & hos ueteris, qui tollunt grandia templi
Pocula adorandæ rubiginis, & populorum
Dona, uel antiquo positas à rege coronas.
Hæc ibi si non sunt, minor extat sacrilegus, qui
Radat inaurati femur Herculis, & faciem ipsam
Neptuni, qui bracteolam de Castore ducat.
An dubitet, solitus totum conflare Tonantem?
Confer & artifices, mercatoremq; ueneni,
Et deducendum corio bouis in mare, cum quo
Clauditur aduersis innoxia simia fatis.
Hæc quota pars scelerum quæ custos Gallicus urbis
Vsque à lucifero, donec luc occidat, audit?
Humani generis mores tibi nosse uolenti
Sufficit una domus? paucos consume dies, &
Dicere te miserum, postquàm illinc ueneris, aude.
Quis tumidum guttur miratur in Alpibus? aut quis
In Meroë crasso maiorem infante mamillam?
Cœrula quis stupuit Germani lumina? flauam
Cæsariem? & madido torquentem cornua cirro?
Nempe quòd hæc illis natura est omnibus una.
Ad subitas Thracum uolucres, nubemq; sonoram
Pygmæus paruis currit bellator in armis
Mox impar hosti, raptusq; per aëra curuis

Vnguibus à sæua fertur grue: si uideas hoc
Gentibus in nostris, risu quatiere: sed illic
Quanquàm eadem aßiduè spectentur prælia, ridet
Nemo, ubi tota cohors pede non est altior uno,
Nullá ne periuri capitis, fraudisq; nefandæ
Pœna erit? abreptum crede hunc grauiore catena
Protinus, & nostro (quid plus uelit ira?) necari
Arbitrio manet illa tamen iactura, nec unquam
Depositum tibi sospes erit: sed corpore trunco
Inuidiosa dabit minimus solatia sanguis.
At uindicta bonum uita iucundius ipsa.
Nempe hoc indocti, quorum præcordia nullis
Interdum, aut leuibus uideas flagrantia causis:
Quantulacunque adeò est occasio, sufficit iræ.
Chrisippus non dicet idem, nec mite Thaletis
Ingenium, dulciq; senex uicinus Hymetto:
Qui partem acceptæ sæua inter uincla cicutæ
Accusatori nollet dare: plurima felix
Paulatim uitia, atque errores exuit omnes
Prima docens rectum sapientia: quippe minuti
Semper, & infirmi est animi, exiguiq; uoluptas
Vltio: continuò sic collige, quòd uindicta
Nemo magis gaudet, quàm fœmina: cur tamen hos tu
Euasisse putes, quos diri conscia facti
Mens habet attonitos? & surdo uerbere cædit
Occultum quatiente animo tortore flagellum?
Pœna autem uehemens, ac multo sæuior illis,
Quas & Cæditius grauis inuenit, aut Rhadamanthus,
Nocte, dieq; suum gestare in pectore testem.

Spartano cuidam respondit Pythia uates,
Haud impunitum quondam fore, quòd dubitares
Depositum retinere, & fraudem iure tueri
Iurando: quærebat enim quæ numinis esset
Mens, & an hoc illi facinus suaderet Apollo.
Reddidit ergo metu, non moribus, & tamen omnem
Vocem adyti dignam templo, ueramq; probauit,
Extinctus tota pariter cum prole, domoq;,
Et quamuis longa deductis gente propinquis.
Has patitur pœnas peccandi sola uoluntas.
Nam scelus intra se tacitum qui cogitat ullum,
Facti crimen habet: cedò si conata peregit?
Perpetua anxietas, nec mensæ tempore cessat
Faucibus ut morbo siccis interq; molares
Difficili crescente cibo: sed uina misellus
Expuit, Albani ueteris pretiosa senectus
Displicet, ostendas melius, densissima rugæ
Cogitur in frontem, uelut acri ducta falerno.
Nocte breuem si fortè indulsit cura soporem,
Et toto uersata toro iam membra quiescunt
Continuò templum, & uiolati numinis aras:
Et quod præcipuis mentem sudoribus urget,
Te uidet in somnis, tua sacra, & maior imago
Humana turbat pauidum, cogitq; fateri.
Hi sunt, qui trepidant, & ad omnia fulgura pallent,
Cùm tonat, exanimes primo quoque murmure cœli,
Non quasi fortuitu, nec uentorum rabie: sed
Iratus cadat in terras, & uindicet ignis.
Illa nihil nocuit, cura grauiore timetur

Proxima tempestas, uelut hoc dilata sereno.
Præterea lateris uigili cum febre dolorem
Si cœpêre pati missum ad sua corpora morbum,
Infesto credunt à numine saxa Deorum
Hæc, & tela putant: pecudem spondere sacello
Balantem, & laribus cristam promittere Galli
Non audent: quid enim sperare nocentibus ægris
Concessum? uel quæ non dignior hostia uita?
Mobilis, & uaria est fermè natura malorum:
Cùm scelus admittunt, superest constantia: quid fas,
Atque nefas? tandem incipiunt sentire peractis
Criminibus: tamen ad mores natura recurrit
Damnatos, fixa, & mutari nescia: nam quis
Peccandi finem posuit sibi? quando recepit
Eiectum semel attrita de fronte ruborem.
Quisnam hominum est, quem tu contentum uideris uno
Flagitio? dabit in laqueum uestigia noster
Perfidus, & nigri patietur carceris uncum:
Aut maris Aegæi rupem, scopulosq; frequentes
Exulibus magnis: pœna gaudebis amara
Nominis inuisi: tandemq́; fatebere lætus
Nec surdum, nec Tiresiam quenquam esse Deorum.

SATYRA XIIII.

Plurima sunt Fuscine, & fama digna sinistra,
Et nitidis maculam, ac rugam figentia rebus,
Quæ monstrant ipsi pueris, traduntq; parentes.
Si damnosa senem iuuat alea, ludit & hæres.
Bullatus, paruoq; eodem mouet arma fritillo.

Nec de se melius cuiquam sperare propinquo
Concedit iuuenis, qui radere tubera terræ,
Boletum condire, & eodem iure natantes
Mergere ficedulas didicit, nebulone parente.
Et cana monstrante gula, cùm septimus annus
Transierit, puero nondum omni dente renato,
Barbatos licet admoueas mille inde magistros,
Hinc totidem, cupiet lauto cœnare paratu
Semper, & à magna non degenerare culina.
Mitem animum, & mores modicis erroribus æquos
Præcipit, atque animos seruorum, & corpora nostra
Materia constare putat, paribusq; elementis?
An sæuire docet Rutilus, qui gaudet acerbo
Plagarum strepitu, & nullam Sirena flagellis
Comparat Antiphates trepidi laris, ac Polyphemus?
Tum fœlix quoties aliquis tortore uocato
Vritur ardenti duo propter lyntea ferro.
Quid suadet iuueni lætus stridore catenæ,
Quem mirè afficiunt inscripta ergastula, carcer
Rusticus? expectas ut non sit adultera Largæ
Filia, quæ nunquam maternos dicere mœchos
Tam citò, nec tanto poterit contexere cursu.
Vt non ter decies respiret? conscia matri
Virgo fuit: ceras nunc hac distante pusillas
Implet, & ad mœchum dat eisdem ferre cinædis.
Sic natura iubet: uelocius, & citius nos
Corrumpunt uitiorum exempla domestica, magnis
Cùm subeant animos autoribus, unus, & alter
Forsitan hæc spernant iuuenes, quibus arte benigna,

Et meliore luto finxit præcordia Titan.
Sed reliquos fugienda patrum uestigia ducunt,
Et monstrata diu ueteris trahit orbita culpæ.
Abstineas igitur damnis huiusce: etenim uel
Vna potens ratio est, ne crimina nostra sequantur
Ex nobis geniti: quoniam dociles imitandis
Turpibus, ac prauis omnes sumus: & Catilinam
Quocunque in populo uideas, quocunque sub axe:
Sed nec Brutus erit, Bruti nec auunculus usquam.
Nil dictu fœdum, uisuq; hæc limina tangat,
Intra quæ puer est, procul hinc, procul inde puellæ
Lenonum, & cantus pernoctantis parasiti.
Maxima debetur puero reuerentia: si quid
Turpe paras, nec tu pueri contempseris annos,
Sed peccaturo obsistat tibi filius infans.
Nam si quid dignum censoris fecerit ira,
Quandoquidem similem tibi se non corpore tantùm,
Nec uultu dederit, morum quoque filius, & cùm
Omnia deterius tua per uestigia peccet,
Corripies nimirum, & castigabis acerbo
Clamore, ac post hec tabulas mutare parabis.
Vnde tibi frontem, libertatemq; parentis,
Cùm facias peiora senex? uacuumq; cerebro
Iampridem caput hoc uentosa cucurbita quærat
Hospite uenturo cessabit nemo tuorum.
Verre pauimentum, nitidas ostende columnas,
Arida cum tota descendat aranea tela,
Hic lauet argentum, uasa aspera tergeat alter,
Vox domini fremit instantis, uirgamq; tenentis.

Ergo

Ergo miser trepidas, ne stercore fœda canino
Atria displiceant oculis uenientis amici,
Ne perfusa luto sit porticus, & tamen uno
Semodio scobis hæc emendat seruulus unus.
Illud non agitas, ut sanctam filius omni
Aspiciat sine labe domum, uitioq; carentem?
Gratum est, quòd patriæ ciuem, populoq; dedisti,
Si facis, ut patriæ sit idoneus, utilis agris,
Vtilis & bellorum, & pacis rebus agendis.
Plurimū enim intererit quibus artibus, & quibus hūc tu
Moribus instituas, serpente ciconia pullos
Nutrit, & inuenta per deuia rura lacerta:
Illi eadem sumptis quærunt animalia pennis.
Vultur iumento, & canibus, crucibusq; relictis
Ad fœtus properat, partemq; cadaueris affert:
Hic est ergo cibus magni quoque uulturis, & se
Pascentis, propria cùm iam facit arbore nidos.
Sed leporem, aut capream famulæ Iouis, & generosæ
In saltu uenantur aues, tunc præda cubili
Ponitur: inde autem cùm se matura leuabit
Progenies, stimulante fame festinat ad illam,
Quam primúm rupto prædam gustauerit ouo.
Aedificator erat Centronius, & modò curuo
Littore Caietæ, summa nunc Tyburis arce,
Nunc Prænestinus in montibus, alta parabat
Culmina uillarum, Græcis, longeq; petitis
Marmoribus, uincens fortunæ, atque Herculis ædem,
Vt spado uincebat Capitolia nostra Posides.
Dum sic ergo habitat Centronius, imminuit rem,

Fregit opes, nec parua tamen mensura relictæ
Partis erat, totam hanc turbauit filius amens,
Dum meliore nouas attollit marmore uillas.
Quidam sortiti metuentem sabbata patrem,
Nil præter nubes, & cœli numen adorant,
Nec distare putant humana carne suillam,
Qua pater abstinuit: mox & præputia ponunt.
Romanas autem soliti contemnere leges,
Iudaicum ediscunt, & seruant, ac metuunt ius,
Tradidit arcano quodcunque uolumine Moses:
Non monstrare uias eadem nisi sacra colenti,
Quæsitum ad fontem solos deducere uerpos.
Sed pater in causa, cui septima quæque fuit lux
Ignaua, & partem uitæ non attigit ullam.
Sponte tamen iuuenes imitantur cætera, solam
Inuiti quoque auaritiam exercere iubentur.
FALLIT enim uitium specie uirtutis, & umbra,
Cùm sit triste habitu, uultuq;, & ueste seuerum.
Nec dubiè tanquam frugi laudatur auarus,
Tanquam parcus homo, & rerum tutela suarum
Certa magis, quàm si fortunas seruet easdem
Hesperidum serpens, aut Ponticus, adde quòd hunc dè
Quo loquor, egregium populus putat, atque uerendum
Artificem: quippe his crescunt patrimonia fabris.
Sed crescunt quocunque modo, maioraq; fiunt
Incude aßidua, semperq; ardente camino.
Et pater ergo animi felicis credit auaros,
Qui mirantur opes, qui nulla exempla beati
Pauperis esse putant: iuuenes hortantur, ut illam

Ire uiam pergant, & eidem incumbere sectæ.
Sunt quædam uitiorum elementa, his protinus illos
Imbuit, & cogit minimas ediscere sordes.
Mox acquirendi docet insatiabile uotum.
Seruorum uentres modio castigat iniquo,
Ipse quoque esuriens: neque enim omnia sustinet unquã
Mucida cærulei panis consumere frusta,
Hesternum solitus medio seruare minutal
Septembri, necnon differre in tempora cœnæ
Alterius, conchem, æstiui cum parte lacerti
Signatam, uel dimidio, putriq; siluro,
Filaq; sectiui numerata includere porri.
Inuitatus ad hæc aliquis de ponte negabit.
Sed quò diuitias hæc per tormenta coactas?
Cùm furor haud dubius, cùm sit manifesta phrenesis,
Vt locuples moriaris egenti uiuere fato?
Interea pleno cùm turget sacculus ore,
CRESCIT amor nũmi, quantũ ipsa pecunia crescit,
Et minus hanc optat, qui non habet: ergo paratur
Altera uilla tibi, cùm rus non sufficit unum,
Et proferre libet fines: maiorq; uidetur,
Et melior uicina seges, mercaris & hanc, &
Arbusta, & densa montem qui canet oliua.
Quorum si pretio dominus non uincitur ullo,
Nocte boues macri, lassoq; famelica collo
Armenta ad uirides huius mittuntur aristas:
Nec prius inde domum, quàm tota noualia sæuos
In uentres abeant, ut credas falcibus actum.
Dicere uix possis quàm multi talia plorent,

Et

Et quot uenales iniuria fecerit agros.
Sed qui sermones? quæ fœdæ buccina famæ?
Quid nocet hoc? inquit, tunicam mihi malo Lupini,
Quàm si me toto laudet uicinia pago
Exigui ruris paucißima farra secantem.
Scilicet & morbis, & debilitate carebis,
Et luctum, & curam effugies, & tempora uitæ
Longa tibi post hæc fato meliore, dabuntur,
Si tantum culti solus possederis agri,
Quantum sub Tatio populus Romanus arabat.
Mox etiam fractis ætate, ac Punica paßis
Prælia, uel Pyrrhum immanem, gladiosq; Molossos,
Tandem pro multis uix iugera bina dabantur
Vulneribus, merces ea sanguinis, atque laboris
Nullis uisa unquam meritis minor, aut ingratæ
Curta fides patriæ: saturabat glebula talis
Patrem ipsum, turbamq; casæ, qua fœta iacebat
Vxor, & infantes ludebant quatuor, unus
Vernula, tres domini: sed magnis fratribus horum
A scrobe, uel sulco redeuntibus altera cœna
Amplior, & grandes fumabant pultibus ollæ.
Nunc modus hic agri nostro non sufficit horto.
Inde ferè scelerum causæ, nec plura uenena
Miscuit, aut ferro grassatur sæpius ullum
Humanæ mentis uitium, quàm sæua cupido
Indomiti census, nam diues qui fieri uult,
Et citò uult fieri: sed quæ reuerentia legum?
Quis metus, aut pudor est unquam properantis auari?
Viuite contenti casulis, & collibus istis

O pueri

O pueri, Marsus dicebat, & Hernicus olim
Vestinusq; senex, panem quæramus aratro,
Qui satis est mensis: laudant hoc numina ruris,
Quorum ope, & auxilio gratæ post munus aristæ
Contingunt homines ueteris fastidia quercus.
Nil uetitum fecisse uolet, quem non pudet alto
Per glaciem perone tegi, qui summouet Euros
Pellibus inuersis: peregrina, ignotaq; nobis
Ad scelus, atque nefas, quodcunque est, purpura ducit.
Hæc illi ueteres præcepta minoribus, at nunc
Post finem autumni media de nocte supinum
Clamosus iuuenem pater excitat: accipe ceras,
Scribe puer, uigila, causas age, perlege rubras
Maiorum leges, aut uitem posce libello.
Sed caput intactum buxo, naresq; pilosas
Annotet, & grandes miretur Lælius alas.
Dirue Maurorum Attegias, castella Brigantum,
Vt locupletem aquilam tibi sexagesimus annus
Afferat, aut longos castrorum ferre labores
Si piget, & trepido soluunt tibi cornua uentrem
Cum lituis audita, pares quòd uendere poßis
Pluris dimidio, nec te fastidia mercis
Vllius subeant ablegandæ Tyberim ultra:
Nec credas ponendum aliquid discriminis inter
Vnguenta, & corium, lucri bonus est odor ex re
Qualibet illa tuo sententia semper in ore
Versetur, Dijs, atque ipso Ioue digna, poëtæ:
Vnde habeas quærit nemo: sed oportet habere.
Hoc monstrant uetulæ pueris poscentibus assem.

Hoc discunt omnes ante alpha, & beta puellæ.
Talibus instantem monitis quencunque parentem
Sic possum affari: dic ô uanissime, quis te
Festinare iubet? meliorem præsto magistro
Discipulum securus abi, uincêris ut Aiax
Præterijt Telamonem, ut Pelea uicit Achilles:
Parcendum est teneris, nondum impleuere medullas
Natiuæ mala nequitiæ: cùm pectere barbam
Cœperit, & longi mucronem admittere cultri,
Falsus erit testis, uendet periuria summa
Exigua, Cereris tangens aramq́; pedemq́;,
Elatam iam crede nurum, si limina uestra
Mortifera cum dote subit. quibus illa premetur
Per somnum digitis? nam quæ terraq; mariq;
Acquirenda putes, breuior uia conferet illi.
Nullus enim magni sceleris labor, hæc ego nunquam
Mandaui, dices olim, nec talia suasi:
Mentis causa malæ tamen est, & origo penes te.
Nam quisquis magni census præcepit amorem,
Et læuo monitu pueros producit auaros.
Et qui per fraudes patrimonia conduplicare
Dat libertatem, & totas effudit habenas
Circulo, quem si reuoces subsistere nescit,
Et te contempto rapitur, metisq; relictis,
Nemo satis credit tantùm delinquere, quantùm
Permittas, adeò indulgent sibi latius ipsi.
Cùm dicis iuueni, stultum qui donet amico,
Qui paupertatem leuet, attollatq; propinqui:
Et spoliare doces, & circunscribere, & omni

Crimine diuitias acquirere: quarum amor in te est,
Quantus erat patriæ Deciorum in pectore quantùm
Dilexit Thebas, si Græcia uera, Menœceus,
In quarum sulcis legiones dentibus anguis
Cum clypeis nascuntur, & horrida bella capessunt
Continuò, tanquam & tubicen surrexerit una.
Ergo ignem, cuius scintillas ipse dedisti,
Flagrantem laté, & rapientem cuncta uidebis.
Nec tibi parcetur misero, trepidumq; magistrum
In cauea magno fremitu leo tollet alumnus,
Nota mathematicis genesis tua: sed graue tardas
Expectare colos: morieris stamine nondum
Abrupto, iam nunc obstas, & uota moraris.
Iam torquet iuuenem longa, & ceruina senectus.
Ocyus Archigenem quære, atque eme, quod Mithridates
Composuit, si uis aliam decerpere ficum,
Atque alias tractare rosas, medicamen habendum est,
Sorbere ante cibum quod debeat aut pater, aut rex.
Monstro uoluptatem egregiam, qui nulla theatra,
Nulla æquare queas prætoris pulpita lauti,
Si spectas quanto capitis discrimine constant
Incrementa domus, ærata multus in arca
Fiscus, & ad uigilem ponendi Castora nummi,
Ex quo Mars ultor galeam quoque perdidit, & res
Non potuit seruare suas: ergo omnia Floræ,
Et Cereris licet, & Cybeles aulæa relinquas,
Tanto maiores humana negotia ludi.
An magis oblectant animum iactata petauro
Corpora, quiq; solent rectum descendere funem,

Quàm tu, Corycia semper qui puppe moraris,
Atque habitas Coro semper tollendus, & Austro
Perditus? à Siculis sacci mercator olentis?
Qui gaudes pingui antiquæ de littore Cretæ
Passum, & municipes Iouis aduexisse lagenas?
Hic tamen ancipiti figens uestigia planta
Victum illa mercede parat, brumamq;, famemq;
Illa reste cauet: tu propter mille talenta,
Et centum uillas temerarius aspice portus,
Et plenum magnis trabibus mare: plus hominum est iam
In pelago, ueniet classis quocunque uocarit
Spes lucri, nec Carpathium, Getûlaq; tantùm
Aequora transiliet, sed longè Calpe relicta
Audiet herculeo stridentem gurgite Solem.
Grande operæpretium est, ut tenso folle reuerti
Inde domum possis, tumidaq; superbus aluta
Occeani monstra, & iuuenes uidisse marinos,
Non unus mentes agitat furor: ille sororis
In manibus uultu Eumenidum terretur, & igni:
Hic boue percusso mugire Agamemnona credit,
Aut Ithacum: parcat tunicis licet, atque lacertis,
Curatoris eget, qui nauem mercibus implet
Ad summum latus, & tabula distinguitur unda,
Cùm sit causa mali tanti, & discriminis huius
Concisum argentum in titulos, faciesq; minutas.
Occurrunt nubes, & fulgura, soluite funem
Frumenti dominus clamat, piperisq; coëmptor
Nil color hic cœli, nil fascia nigra minatur,
Aestiuum tonat infelix, hac forsitan ipsa

Nocte

Nocte cadet fractis trabibus, fluctuq; premetur
Obrutus, & zonam læua, morsuq; tenebit.
Sed cuius uotis modò non suffecerat aurum,
Quod Tagus, & rutila uoluit Pactolus arena,
Frigida sufficient uelantes inguina panni,
Exiguusq; cibus, mersa rate naufragus assem
Dum rogat, & picta se tempestate tuetur,
Tantis parta malis, cura maiore, metuq;
Seruantur: misera est magni custodia census.
Dispositis prædiues hamis uigilare cohortem
Seruorum noctu Licinus iubet, attonitus pro
Electro, signisq; suis, Phrygiaq; columna,
Atque ebore, & lata testudine: dolia nudi
Non ardent Cynici: si fregeris, altera fiet
Cras domus, atque eadem plumbo commissa manebit
Sensit Alexander, testa cùm uidit in illa
Magnum habitatorem, quanto felicior hic, qui
Nil cuperet, quàm qui totum sibi posceret orbem,
Passurus gestis æquanda pericula rebus.
Nullum numen abest, si sit prudentia: sed te
Nos facimus Fortuna Deam: mensura tamen quæ
Sufficiat census, si quis me consulat, edam.
Inquantum sitis, atque fames, & frigora poscunt,
Quantùm Epicure tibi paruis suffecit in hortis,
Quantùm Socratici cœperunt antè penates:
Nunquam aliud natura, aliud sapientia dicit.
Acribus exemplis uideor te claudere: misce
Ergo aliquid nostris de moribus, effice summam
Bis septem ordinibus, quam lex dignatur Othonis.

Hæc quoque si rugam trahit,extenditq; labellum,
Sume duos equites,fac tertia quadringenta.
Si nondum impleui gremium,si panditur ultrà:
Nec Crœsi fortuna unquam,nec Persica regna
Sufficient animo,nec diuitiæ Narcißi.
Indulsit Cæsar cui Claudius omnia,cuius
Paruit imperijs uxorem occidere iussus.

SATYRA XV.

QVis nescit,Volusi Bithynice,qualia demens
Aegyptus portenta colat? crocodilon adorat
Pars hæc,illa pauet saturam serpentibus ibim.
Effigies sacri nitet aurea cercopitheci,
Dimidio magicæ resonant ubi Memnone chordæ,
Atque uetus Thebe centum iacet obruta portis.
Illic cæruleos,hic piscem fluminis,illic
Oppida tota canem uenerantur,nemo Dianam:
Porrum,& cæpe nefas uiolare,ac frangere morsu.
O sanctas gentes,quibus hæc nascuntur in hortis
Numina:lanatis animalibus abstinet omnis
Mensa:nefas illic fœtum iugulare capellæ.
Carnibus humanis uesci licet:attonito cùm
Tale super cœnam facinus narraret Vlysses
Alcinoo,bilem,aut risum fortasse quibusdam
Moueat,ut mendax aretalogus:in mare nemo
Hunc abicit,sæua dignum,ueráq; Charybdi,
Fingentem immanes Læstrygonas,& Cyclopas?
Nam citius Scyllam,uel concurrentia saxa
Cyanes,plenos & tempestatibus utres

Crediderim,aut tenui percussum uerbere Circes,
Et cum remigibus grunnisse Elpenora porcis.
Tam uacui capitis populum Phæaca putauit?
Sic aliquis meritò nondum ebrius & minimùm qui
De Corcyrea temêtum duxerat urna.
Solus enim hoc Ithacus nullo sub teste canebat.
Nos miranda quidem sed nuper Consule Vinco
Gesta super calidæ referemus mœnia Copti:
Nos uulgi scelus,& cunctis grauiora cothurnis.
Nam scelus(à Pyrrha,quanquã omnia syrmata uoluas,
Nullus apud tragicos populus facit)accipe nostro
Dira quod exemplum feritas produxerit æuo
Inter finitimos uetus,atque antiqua simultas,
Immortale odium,& nunquam sanabile uulnus:
(Ardet adhuc Combos,& Tentyra.summus utrinque
Inde furor uulgò quod numina uicinorum
Odit uterque locus,quum solos credat habendos
Esse deos,quos ipse colit)sed tempore festo
Alterius populi rapienda occasio cunctis
Visa inimicorum primoribus,ac ducibus,ne
Lætum,hilaremq; diem,ne magnæ gaudia cœnæ
Sentirent positis ad templa,& compita mensis,
Peruigiliq; toro,quem nocte,ac luce iacentem
Septimus interea sol inuenit,horrida sanè
Aegyptus,sed luxuria quantùm ipse notaui,
Barbara famoso non cedit turba Canopo.
Adde quòd & facilis uictoria de madidis,&
Blesis,atque mero titubantibus:inde uirorum
Saltatus nigro tibicine,qualiacunque

Vnguenta & flores,multæq; in fronte coronæ:
Hinc ieiunum odium:sed iurgia prima sonare
Incipiunt animis ardentibus:hæc tuba,rixæ.
Dehinc clamore pari concurritur,& uice teli
Sæuit nuda manus:paucæ sine uulnere malæ
Vix cuiquam,aut nulli toto certamine nasus
Integer,aspiceres iam cuncta per agmina uultus
Dimidios,alias facies,& hiantia ruptis
Ossa genis,plenos oculorum sanguine pugnos.
Ludere se credunt ipsi tamen,& pueriles
Exercere acies,quòd nulla cadauera calcent,
Et sanè quòd tot rixantis millia turbæ
Sic uiuunt omnes:ergo acrior impetus,& iam
Saxa inclinatis per humum quæsita lacertis
Incipiunt torquere,domestica seditione
Tela:nec hunc lapidem,quali se Turnus,& Aiax,
Et quo Tytides percussit pondere coxam
Aeneæ:sed quem ualeant emittere dextræ
Illis dissimiles,& nostro tempore natæ.
Nam genus hoc uiuo iam decrescebat Homero:
Terra malos homines nunc educat,atque pusillos.
Ergo deus quicunque aspexit,ridet,& odit.
A diuerticulo repetatur fabula:postquàm
Subsidijs aucti,pars altera promere ferrum
Audet,& infestis pugnam instaurare sagittis,
Terga fugæ celeri præstantibus omnibus instant,
Qui uicina colunt umbrosæ Tentyra palmæ.
Labitur hic quidam,nimia formidine cursum
Præcipitans,capiturq;:ast illum in plurima sectum

Frusta, ac particulas, ut multis mortuus unus
Sufficeret, totum corrosis oßibus edit
Victrix turba, nec ardenti decoxit aheno,
Aut uerubus: longum usque adeo, tardumq; putauit
Expectare focos, contenta cadauere crudo.
Hinc gaudere libet, quòd non uiolauerit ignem,
Quem summa cœli raptum de parte Prometheus
Donauit terris: elemento gratulor, & te
Exultare reor: sed qui mordere cadauer
Sustinuit, nihil unquam hac carne libentius edit.
Nam scelere in tanto ne quæras, & dubites, an
Prima uoluptatem gula senserit: ultimus autem,
Qui stetit absumpto iam toto corpore, ductis
Per terram digitis, aliquid de sanguine gustat.
Vascones, fama est, alimentis talibus usi
Produxere animas: sed res diuersa: sed illic
Fortunæ inuidia est bellorumq; ultima, casus
Extremi, longæ dira obsidionis egestas.
Huius enim, quod nunc agitur miserabile, debet
Exemplum esse cibi, sicut modò dicta mihi gens
Post omnes herbas, post cuncta animalia, quicquid
Cogebat uacui uentris furor: hostibus ipsis
Pallorem, ac maciem, & tenues miserantibus artus.
Membra aliena fame lacerabant, esse parati
Et sua, quisnam hominum ueniam dare, quisue deorum
Viribus abnuerit dira, atque immania paßis,
Et quibus ipsorum poterant ignoscere manes.
Quorum corporibus uescebantur? melius nos
Zenonis præcepta monent, nec enim omnia, quædam

Pro uita facienda putat: sed Cantaber unde
Stoicus, antiqui præsertim ætate Metelli?
Nunc totus Graias, nostrasq; habet orbis Athenas.
Gallia causidicos docuit facunda Britannos.
De conducendo loquitur iam rhetore Thule.
Nobilis ille tamen populus, quem diximus, & par
Virtute, atque fide: sed maior clade Sagunthus
Tale quid excusat: Mæotide sæuior ara
Aegyptus: quippe illa nefandi Taurica sacri
Inuentrix, homines (ut iam quæ carmina tradunt
Digna fide credas) tantùm immolat, ulterius nil,
Aut grauius cultro timet hostia: quis modò casus
Impulit hos? quæ tanta fames, infestaq; uallo
Arma coëgerunt, tam detestabile monstrum
Audere? án ne aliam terra Memphitide sicca
Inuidiam facerent nolenti surgere Nilo?
Qua nec terribiles Cymbri, nec Britones unquam,
Sauromatæq; truces, aut immanes Agathyrsi,
Hac sæuit rabie imbelle, & inutile uulgus
Paruula fictilibus solitum dare uela phasellis,
Et breuibus pictæ remis incumbere testæ
Nec pœnam sceleri inuenies, nec digna parabis
Supplicia bis populis, in quorum mente pares sunt,
Et similes ira, atque fames: mollißima corda
Humano generi dare se natura fatetur,
Quæ lachrymas dedit: hæc nostri pars optima sensus.
Plorare ergo iubet causam lugentis amici,
Squaloremq; rei: pupillum ad iura uocantem
Circunscriptorem, cuius manantia fletu

Ora

Ora puellares faciunt incerta capilli.
Naturæ imperio gemimus, cùm funus adultæ
Virginis occurrit, uel terra clauditur infans,
Et minor igne rogi: quis enim bonus, aut face dignus
Arcana, qualem Cereris uult esse sacerdos,
Vlla aliena sibi credat mala? separat hæc nos
A grege mutorum, atque ideo uenerabile soli
Sortiti ingenium, diuinorumq; capaces,
Atque exercendis, capiendisq; artibus apti
Sensum à cœlesti demissum traximus arce.
Cuius egent prona, & terram spectantia mundi
Principio indulsit communis conditor illis
Tantùm animas, nobis animum quoque, mutuus ut nos
Affectus petere auxilium, & præstare iuberet,
Dispersos trahere in populum, & migrare uetusto
De nemore, & proauis habitatas linquere syluas,
Aedificare domos, laribus coniungere nostris
Tectum aliud, tutos uicino limine somnos
Vt collata daret fiducia, protegere armis
Lapsum, aut ingenti nutantem uulnere ciuem,
Communi dare signa tuba, defendier ijsdem
Turribus, atque una portarum claue teneri.
Sed iam serpentum maior concordia: parcit
Cognatis maculis similis fera, quando leoni
Fortior eripuit uitam leo? quo nemore unquam
Expirauit aper maioris dentibus apri?
Indica Tigris agit rabida cum Tigride pacem
Perpetuam: sæuis inter se conuenit ursis.
Ast homini ferrum letale incude nefanda

Produxisse parum est, cùm rastra & sarcula tantùm
Assueti coquere, & marris, ac uomere laßi
Nescierint primi gladios excudere fabri.
Aspicimus populos, quorum non sufficit iræ
Occidisse aliquem: sed pectora, brachia, uultum
Crediderint genus esse cibi, quid diceret ergo,
Vel quò non fugeret, si nunc hæc monstra uideret
Pythagoras? cunctis animalibus abstinuit qui
Tanquã homine, & uentri indulsit nõ omne legumen.

SATYRA XVI.

QVis numerare queat felicis præmia, Galle,
Militiæ? nam si subeantur prospera castra,
Me pauidum excipiet tyronem porta secundo
Sydere: plus etenim fati ualet hora benigni,
Quàm si nos Veneris commendet epistola Marti,
Et Samia genitrix quæ delectatur arena.
Commoda tractemus primùm communia, quorum
Haud minimum illud erit, ne te pulsare togatus
Audeat: imo & si pulsetur, dißimulet, nec
Audeat excussos prætori ostendere dentes:
Et nigram in faciem, tumidis liuoribus offam,
Atque oculos medico nil promittente relictos.
Bardiacus iudex datur hæc punire uolenti:
Calceus, & grandes magna ad subsellia suræ.
Legibus antiquis castrorum, & more Camilli
Seruato, miles ne uallum litiget extra,
Et procul à signis: iustißima Centurionum
Cognitio est igitur de milite, nec mihi deerit

Vltio, si iustæ defertur causa querelæ,
Tota cohors tamen est inimica, omnesq; manipli
Consensu magno officiunt, curabitis, ut sit
Vindicta grauior, quam iniuria? dignum erit ergo
Declamatoris Mutinensis corde Vagelli,
Cùm duo crura habeas offendere tot caligatos,
Millia clauorum, quis tam procul absit ab urbe?
Præterea, quis tam Pylades molem aggeris ultra
Vt ueniat? lachrymæ siccentur protinus, & se
Excusaturos non sollicitemus amicos.
Da testem, iudex quem dixerit, audeat ille
Nescio quis, pugnos uidit qui, dicere uidi,
Et credam dignum barba, dignumq; capillis
Maiorum, citius falsum producere testem
Contra paganum posis, quàm uera loquentem
Contra fortunam armati, contraq; pudorem.
Præmia nunc alia, atque alia emolumenta notemus
Sacramentorum, conuallem ruris auiti
Improbus, aut campum mihi si uicinus ademit,
Aut sacrum effodit medio de limite saxum,
Quod mea cum uetulo coluit plus annua libo:
Debitor aut sumptos pergit non reddere nummos,
Vana superuacui dicens chirographia ligni,
Expectandus erit, qui lites inchoët, annus
Totius populi: sed tunc quoque mille ferendæ
Tædia, mille moræ, toties subsellia tantùm
Sternuntur: iam facundo ponente lacernas
Cæditio, & Fusco iam micturiente, parati
Digredimur, lentaq; fori pugnamus arena.

Ast illis, quos arma tegunt, & balteus ambit,
Quod placitum est, illis præstatur tempus agendi,
Nec res atteritur longo sufflamine litis.
Solis præterea testandi militibus ius
Viuo patre datur: nam quæ sunt parta labore
Militiæ, placuit non esse in corpore census,
Omne tenet cuius regimen pater: ergo Coranum
Signorum comitem, castrorumq; æra merentem
Quamuis iam tremulus captat pater: hunc labor æquus
Prouehit, & pulchro reddit sua dona labori.
Ipsius certè ducis hoc referre uidetur,
Vt qui fortis erit, sit felicissimus idem,
Vt læti phaleris omnes, & torquibus omnes.

FINIS.

AVLI PERSII VITA.

AVlus Persius Flaccus, ut autor est Eusebius' Volaterris Hetruriæ ciuitate natus est, quod & ipse uidetur innuere, cùm ait satyra sexta:

-Mihi nunc Ligus ora
Intepet, hybernatq; meum mare, quà latus ingens
Dant scopuli, & multa littus se ualle receptat,
Lunai, &c. Describit enim port⁹ lunæ, quod oppidũ est in Hetruria quò secesserat: & mare suũ uocat, nimirũ se Hetruscũ significãs. Nat⁹ est, ut quidã uolũt sub Tiberio principe, ei⁹ imperij anno XXI. mortuus Neronis nono, cùm ageret tricesimũ ætatis suę annum. Romã literarum causa profectus, sumpta vi-

rili

rili toga, Cornuto philoſopho dedit operam, quem præcipuè obſeruabat, ut ipſe teſtatur Satyra quinta:

Cùm primùm pauido cuſtos mihi purpura ceßit,
Bullaq; ſuccinctis laribus donata pependit,
Me tibi ſuppoſui: teneros tu ſuſcipis annos
Socratico, Cornute, ſinu.

Amicos ĩ primis coluit Minutiũ Macrinũ equeſtris ordinis principẽ, & Cæſiũ Baſſum poëtã Lyricum. Pręter has ſatyras nihil ſcripſiſſe teſtat̃ Quintilianus libro.x. de ſatyra loquens, in hanc ſententiã: Multũ, & ueræ gloriæ, quamuis uno libro Perſius meruit.

Et Martialis.

Sæpius in libro memoratur Perſius uno,
Quàm leuis in tota Marſus Amazonide.

AVLI PERSII FLACCI IN SATYRAS

PROLOGVS.

Nec fonte labra prolui caballino,
Nec in bicipiti ſomniaſſe Parnaſſo
Memini, ut repẽtè ſic poëta prodirẽ.
Heliconidasq;, pallidamq; Pyrenem
Illis relinquo, quorũ imagines lãbũt
Hederæ ſequaces, ipſe ſemipaganus
Ad ſacra uatũ carmẽ affero noſtrũ.
Quis expediuit pſittaco ſuum kære?
Picasq; docuit noſtra uerba conari?
Magiſter artis, ingeniq; largitor

Venter

Venter:negatas artifex sequi uoces.
Quod si dolosi spes refulserit nummi,
Coruos poëtas,& poëtridas picas
Cantare credas Pegaseium melos.

SATYRA PRIMA.

O Curas hominum, ô quantum est in rebus inane
Quis leget hæc?min' tu istud ais? nemo hercule nemo?
Vel duo,uel nemo:turpe,& miserabile,quare?
Næ mihi Polydamas,& Troïades Labeonem
Prætulerint nugæ,non si quid turbida Roma
Eleuet accedas:examén ue improbum in illa
Castiges trutina:nec te quæsiueris extra.
Nam Romæ quis non? ah si fas dicere:sed fas,
Tunc,cùm ad canitiem,& nostrum istud uiuere triste
Aspexi,& nucibus facimus quæcunque relictis,
Cùm sapimus patruos,tunc tunc ignoscite,nolo.
Quid faciam?sed sum petulanti splene,cachinno.
Scribimus inclusi,numeros ille,hic pede liber
Grande aliquid quod pulmo animæ prælargus anhelet.
Scilicet hæc populo pexusq;,togaq; recenti,
Et natalitia tandem cum sardonyche albus.
Sede legens celsa,liquido cum plasmate guttur
Mobile coluerit,paranti fractus ocello:
Hîc neque more probo uideas,neque uoce serena.
Ingentes trepidare Titos,cùm carmina lumbum
Intrant,& tremulo scalpuntur ubi intima uersu.
Tun' uetulæ auriculis alienis colligis escas?

Auriculis

Auriculis, quibus & dicas cute perditus, ohe
Quid didicisse, nisi hoc fermentum, & quæ semel intus
Innata est, rupto iecore exierit caprificus?
En pallor, seniumq́; ô mares, usque adeó ne
Scire tuum nihil est: nisi te scire hoc, sciat alter?
At pulchrum est, digito monstrari, & dicier, hic est.
Ten' cirratorum centum dictata fuisse
Pro nihilo pendas? Ecce inter pocula quærunt
Romulidæ saturi, quid dia poëmata narrent.
Hic aliquis, cui circum humeros hyacinthina læna est.
Rancidulum quiddam balba de nare locutus
Phyllidas, Hypsiphylas, uatum & plorabile si quid
Eliquat, & tenero supplantat uerba palato.
Assensere uiri: nunc non cinis ille poëtæ
Felix? nunc leuior cippus non imprimit ossa?
Laudant conuiuæ: nunc non è manibus illis.
Nunc non è tumulo, fortunataq́; fauilla
Nascentur uiolæ? rides ait, & nimis uncis
Naribus indulges. an erit, qui uelle recuset
Os populi meruisse, & cedro digna locutus
Linquere nec scombros metuentia carmina, nec tus?
Quisquis es ô, modò quem ex aduerso dicere feci,
Non ego, cùm scribo, si fortè quid aptius exit,
Quando hæc rara auis est: si quid tamen aptius exit,
Laudari metuam, neque enim mihi cornea fibra est:
Sed recti finemq́;, extremumq́; esse recuso
Euge tuum, & bellè: nam bellè hoc excute totum,
Quid non intus habet? non hîc est Ilias Acci
Ebria ueratro, non siqua elegidia crudi

Dictarunt

Dictarent proceres, non quicquid denique lectis
Scribitur in citreis, callidum scis ponere sumen,
Scis comitem horridum trita donare lacerna.
Et uerum, inquis, amo, uerum mihi dicite de me.
Qui pote? uis dicam? nugaris, cùm tibi calue
Pinguis aqualiculus propenso sesquipede extet.
O Iane, à tergo quem nulla ciconia pinsit,
Nec manus auriculas imitata est mobilis albas,
Nec linguæ, quantum sitiat canis Appula, tantum,
Vos ô patritius sanguis, quos uiuere fas est,
Occipiti cæco, posticæ occurrite sannæ.
Quis populi sermo est? quis enim, nisi carmina molli
Nunc demum numero fluere, ut per leue seueros
Effundat iunctura ungues? scit tendere uersum
Non secus, acsi oculo rubricam dirigat uno.
Siue opus in mores, in luxum, & prandia regum
Dicere, res grandes nostro dat musa poëtæ.
Ecce modò heroas sensus afferre uidemus
Nugari solitos Græcè, nec ponere lucum
Artifices, nec rus saturum laudare, ubi corbes,
Et focus, & porci, & fumosa palilia fœno,
Vnde Remus, sulcoq; terens dentalia Quinti,
Cùm trepida ante boues dictatorem induit uxor,
Et tua aratra domum lictor tulit: euge poëta.
Est nunc Brysei quem uenosus liber Acci,
Sunt quos Pacuuiusq;, & uerrucosa moretur
Antiopa, ærumnis cor luctificabile fulta.
Hos pueris monitus patres infundere lippos
Cùm uideas, quæris ne, unde hæc sartago loquendi
Venerit

Venerit in linguas? unde istud dedecus, in quo
Trossulus exultat tibi per subsellia leuis?
Nil ne pudet capiti non posse pericula cano
Pellere? quin tepidum hoc optes audire decenter.
Fur es, ait Pedio. Pedius quid? crimina rasis
Librat in antithethis, doctas posuisse figuras.
Laudatur bellum hoc: hoc bellum? an Romule ceues?
Men' moueat quippe? & cantet si naufragus, assem
Protulerim? cantas: cùm fracta te in trabe pictum
Ex humero portes? uerum, nec nocte paratum
Plorabit, qui me uolet incuruasse querela.
Sed numeris decor est, & iunctura abdita crudis.
Claudere sic uersum didicit, Berecynthius Atys,
Et qui cæruleum dirimebat Nerea delphin.
Sic costam longo subduximus Appennino.
Arma uirûm, nón ne hoc spumosum, & cortice pingui.
Vt ramale uetus uegrandi subere coctum?
Quidnam igitur tenerum, & laxa ceruice legendum?
Torua Mimalloneis implerunt cornua bombis,
Et raptum uitulo caput ablatura superbo
Bassaris, & lyncem Mænas flexura corymbis
Euion ingeminat, reparabilis adsonat echo.
Hæc fierent, si testiculi uena ulla paterni
Viueret in nobis? summa delumbe saliua
Hoc natat in labris & in udo est Mænas, & Atys,
Nec pluteum cædit, nec demorsos sapit ungues.
Sed quid opus teneras mordaci radere uero
Auriculas? uide sis, ne maiorum tibi fortè
Limina frigescant: sonat hîc de nare canina

Littera

Littera, per me equidem sint omnia protinus alba,
Nil moror, Euge omnes, omnes bene miræ eritis res,
Hoc iuuat: hîc, inquis, ueto quisquam faxit oletum.
Pinge duos angues: pueri sacer est locus, extrà
Meiite, discedo, secuit Lucilius urbem,
Te lupe, te Muti, & genuinum fregit in illis.
Omne uafer uitium ridenti Flaccus amico
Tangit, & admissus circum præcordia, ludit,
Callidus excusso populum suspendere naso.
Men' mutire nefas, nec clam, nec cum scrobe? nusquam.
Hic tamen infodiam, uidi, uidi ipse, libelle,
Auriculas asini quis non habet? hoc ego opertum,
Hoc ridere meum tam nil nulla tibi uendo
Iliade, audaci quicunque afflate Cratino,
Iratum Eupolidem prægrandi cum sene palles,
Aspice & hæc, si fortè aliquid decoctius audis.
Inde uaporata lector mihi ferueat aure,
Non hic, qui in crepidas Graiorum ludere gestit
Sordidus, & lusco qui poscit, dicere lusce,
Sese aliquem credens, Italo quòd honore supinus
Fregerit heminas Arreti ædilis iniquas,
Nec qui abaco numeros, & secto in puluere metas
Scit risisse uafer, multùm gaudere paratus,
Si Cynico barbam petulans Nonaria uellat.
His mane edictum post prandia Callirrhoëndo.

SATYRA II.

HVnc, Macrine, diem numera meliore lapillo,
Qui tibi labentes adponit candidus annos.
Funde merum Genio, non tu prece poscis emaci,

Quæ nisi seductis nequeas committere diuis.
At bona pars procerum tacita libabit acerra.
Haud cuiuis promptũ est murmurq́;,humilesq́; susurros
Tollere de templis,& aperto uiuere uoto
Mens bona,fama,fides,hæc clarè,& ut audiat hospes:
Illa sibi introrsum,& sub lingua immurmurat,ô si
Ebullet patrui præclarum funus:& ô si
Sub rastro crepet argenti mihi seria,dextro
Hercule:pupillúm ue utinam quem proximus hæres
Impello,expungam:namq; est scabiosus,& acri
Bile tumet,Nerio iam tertia conditur uxor.
Hæc sanctè ut poscas,Tyberino in flumine mergis
Manè caput bis,terq; & noctem flumine purgas.
Heus age,responde,minimum est,quod scire laboro,
De Ioue quid sentis?ést ne ut præponere cures
Hunc cuiquam?cui nam?uis Staio?an scilicet hæres
Quis potior iudex,puerís ue quis aptior orbis?
Hoc igitur quo tu Iouis aurem impellere tentas,
Dic agedum Staio,prò Iuppiter,ô bone clamet
Iuppiter,at sese non clamet Iuppiter ipse?
Ignouisse putas:quia,cùm tonat,ocyus ilex
Sulphure discutitur sacro,quàm tuq;,domusq;?
An quia non fibris ouium,Ergennaq; iubente
Triste iaces lucis,euitandumq́; bidental,
Idcirco stolidam præbet tibi uellere barbam
Iuppiter?aut quidnam est,qua tu mercede deorum
Emeris auriculas pulmone,& lactibus unctis?
Ecce auia,aut metuens diuûm matertera cunis
Exemit puerum,frontemq́;,atque uda labella

Infami

Infami digito, & lustralibus antè saliuis
Expiat, urentes oculos inhibere perita.
Tunc manibus quatit, & spem macram supplice uoto,
Nunc Licini in campos, nunc Craßi mittit in ædes,
Hunc optent generum rex, & regina, puellæ
Hunc rapiant, quicquid calcauerit hic, rosa fiat.
Ast ego nutrici non mando, uota negato
Iuppiter hæc illi, quamuis te albata rogarit.
Poscis opem neruis, corpusq; fidele senectæ:
Esto age, sed grandes patinæ, tucetáq; crassa
Adnuere his superos uetuere, Iouemq; morantur.
Rem struere exoptas cæso boue, Mercuriumq;
Arceßis fibra: da fortunare penates,
Da pecus, & gregibus fœtum. Quo peßime pacto,
Tot tibi cùm in flammas iunicum omenta liquescant?
Attamen hic extis, & opimo uincere farto
Intendit: iam crescit ager, iam crescit ouile,
Iam dabitur, iam iam, donec deceptus, & expes
Nequaquam fundo suspiret nummus in imo.
Si tibi cratêras argenti, incusáq; pingui
Auro dona feram sudes, & pectore læuo
Excutias guttas, lætari prætrepidum cor.
Hinc illud subijt, auro sacras quòd ouato
Perducis facies: nam fratres inter ahenos,
Somnia pituita qui purgatißima mittunt,
Præcipui sunto, sitq; illis aurea barba.
Aurum uasa Numæ, Saturniáq; impulit æra,
Vestalesq; urnas, & Thuscum fictile mutat.
O curuæ in terras animæ, & cœlestium inanes,

Quid

Quid iuuat hoc, templis nostros immittere mores,
Et bona dijs ex hac scelerata ducere pulpa?
Hæc sibi corrupto casiam dissoluit oliuo,
Hæc Calabrum coxit uitiato murice uellus,
Hæc baccam conchæ rasisse, & stringere uenas
Feruentis massæ crudo de puluere iußit.
Peccat & hæc, peccat, uitio tamen utitur: at uos
Dicite pontifices, in sacro quid facit aurum?
Nempe hoc quod Veneri donatæ à uirgine pupæ.
Quin damus id superis, de magna quod dare lance
Non poßit magni Messalæ lippa propago,
Compositum ius, fasq; animi, sanctosq; recessus
Mentis, & incoctum generoso pectus honesto.
Hoc cedo, ut admoueam templis, & farre litabo.

SATYRA III.

NEmpe hoc aßiduè: iam clarum mane fenestras
Intrat, & angustas extendit lumine rimas.
Stertimus, indomitum quod despumare falernum
Sufficiat, quinta dum linea tangitur umbra.
En quid agis? siccas insana canicula messes
Iamdudum coquit, & patula pecus omne sub ulmo est,
Vnus ait comitum: uerúm ne? itá ne? ocyus adsit
Huc aliquis, nemón'? turgescit uitrea bilis,
Findor, ut Arcadiæ pecuaria rudere dicas.
Iam liber, & bicolor positis membrana capillis,
Inq; manus chartæ, nodosaq; uenit arundo.
Tum querimur, crassus calamo quòd pendeat humor,
Nigra quòd infusa uanescat sepia lympha,

Dilutas querimur, geminet quòd fistula guttas.
O miser, inq; dies ultrà miser, huccine rerum
Venimus? at cur non potius teneroq; columbo,
Et similis regum pueris pappare minutum
Poscis? & iratus mammæ lallare recusas?
An tali studeam calamo? cui uerba? quid istas
Succinis ambages? tibi luditur, effluis amens.
Contemnère: sonat uitium percussa, malignè
Respondet uiridi non cocta fidelia limo.
Vdum, & molle lutũ es, nunc nũc properandus, & acri
Fingendus sine fine rota: sed rure paterno
Est tibi far modicum, purum, & sine labe salinum.
Quid metuas? cultrixq; foci secura patella.
Hoc satis? an deceat pulmonem rumpere uentis.
Stemmate quòd Tusco ramum millesime ducis,
Censoremq; tuum, uel quòd trabeate salutas?
Ad populum phaleras ego te intus, & in cute noui.
Non pudet ad morem discincti uiuere Nattæ?
Sed stupet hic uitio, & fibris increuit opimum
Pingue, caret culpa, nescit quid perdat, & alto
Demersus summa rursum non bullit in unda.
Magne pater diuûm sæuos punire tyrannos
Haud alia ratione uelis, cùm dira libido
Mouerit ingenium, feruenti tincta ueneno,
Virtutem uideant, intabescantq; relicta.
Anne magis Siculi gemuerunt æra iuuenci,
Et magis auratis pendens laquearibus ensis,
Purpureas subter ceruices terruit: imus,
Imus præcipites quam si sibi dicat, & intus

Palleat

Palleat infelix, quod proxima nesciat uxor?
Sæpe oculos, memini, tingebam paruus oliuo,
Grandia si nollem morituri uerba Catonis
Discere, & insano multùm laudanda magistro,
Quæ pater adductis sudans audiret amicis.
Iure etenim id summum, quid dexter senio ferret,
Scire erat in uoto, damnosa canicula quantùm
Raderet, angustæ collo non fallier orcæ,
Neu quis callidior buxum torquere flagello.
Haud tibi inexpertum est curuos deprendere mores,
Quæq; docet sapiens braccatis illita Medis
Porticus insomnis, quibus indetonsa iuuentus
Inuigilat siliquis, & grandi pasta polenta.
Et tibi quæ Samios diduxit littera ramos.
Surgentem dextro monstrauit limite callem.
Stertis adhuc? laxumq; caput compage soluta
Oscitat hesternum dissutis undiq; malis?
Est aliquid quò tendis, & in quo dirigis arcum?
An passim sequeris coruos, testaq;, lutoq;
Securus quò pes ferat, atque ex tempore uiuis?
Helleborum frustra, cùm iam cutis ægra tumebit,
Poscentes uideas: uenienti occurrite morbo.
Et quid opus Cratero magnos promittere montes?
Discitéq; ô miseri, & causas cognoscite rerum,
Quid sumus, aut quidnam uicturi gignimur, ordo
Quis datus, aut metæ quam mollis flexus, & undæ,
Quis modus argento, quid fas optare, quid asper
Vtile nummus habet, patriæ, charisq; propinquis
Quantùm elargiri deceat, quem te Deus esse

Iußit, & humana qua parte locatus es in re.
Disce, neque inuideas quòd multa fidelia putet
In locuplete penu defensis pinguibus umbris,
Et piper, & pernæ Marsi monumenta clientis,
Mænaq; quòd prima nondum defecerit orca.
Hic aliquis de gente hircosa centurionum
Dicat, quod satis est, sapio mihi, non ego curo
Esse quod Arcesilas, ærumnosiq; Solones
Obstipo capite, & figentes lumine terram,
Murmura cùm secum, & rabiosa silentia rodunt,
Atque exporrecto trutinantur uerba labello
Aegroti ueteris meditantes somnia, gigni
De nihilo nihil, in nihilum nil posse reuerti.
Hoc est quod palles: cur quis non prandeat, hoc est.
Hos populus ridet, multumq; torosa iuuentus
Ingeminat tremulos naso crispante cachinnos.
Inspice, nescio quid trepidat mihi pectus, & ægris
Faucibus exudat grauis halitus, inspice sodes,
Qui dicit medico iussus requiescere, postquàm
Tertia compositas uidit nox currere uenas,
De maiore domo modicè sitiente lagena
Lenia loturo sibi Surrentina rogauit.
Heus bone, tu palles, nihil est, uideas tamen istud,
Quicquid id est: surgit tacitè tibi lutea pellis.
At tu deterius palles, ne sis mihi tutor.
Iampridem hunc sepeli, tu restas: perge, tacebo.
Turgidus hic epulis, atque albo uentre lauatur
Gutture sulphureas lentè exalante mephites.
Sed tremor inter uina subit, calidumq; trientem

Excutit

Excutit è manibus,dentes crepuere retecti:
Vncta cadunt laxis tunc pulmentaria labris.
Hinc tuba,candelæ,tandemq; beatulus alto
Compositus lecto,craßisq; lutatus amomis,
In portam rigidos calces extendit,at illum
Hesterni capite induto subiere Quirites.
Tange miser uenas,& pone in pectore dextram,
Nil calet hic:summosq; pedes attinge,manusq;,
Non frigent:uisa est si fortè pecunia,siue
Candida uicini subrisit mollè puella.
Cor tibi ritè salit,positum est algente catino
Durum olus,& populi cribro decussa farina.
Tentemus fauces,tenero latet ulcus in ore,
Putre,quod haud deceat plebeia radere beta.
Alges cùm excußit membris timor albus aristas.
Nunc face supposita feruescit sanguis,& ira,
Scintillant oculi,dicisq;,facisq; quod ipse
Non sani esse hominis,non sanus iuret Orestes.

SATYRA IIII.

REm populi tractas?barbatū hoc crede magistrum
Dicere,sorbitio tollit quem dira cicutæ
Quo fretus?dic hoc magni pupille pericli.
Scilicet ingenium,& rerum prudentia uelox
Ante pilos uenit:dicenda tacendaq; calles.
Ergo ubi commota feruet plebecula bile,
Fert animus calidæ fecisse silentia turbæ
Maiestate manus,quid deinde loquêre?Quirites,
Hoc puto non iustum est,illud malè,rectius istud

Scis etenim iustum gemina suspendere lance
Ancipitis libræ: rectum discernis, ubi inter
Curua subit, uel cùm fallit pede regula uaro:
Et potis es nigrum uitio præfigere theta.
Quin tu igitur summa nequicquam pelle decorus
Ante diem blando caudam iactare popello
Desinis, Anticyras melior sorbere meracas?
Quæ tibi summa boni est? uncta uixisse patella
Semper, & aßiduo curata cuticula sole.
Expecta, haud aliud respondeat hæc anus: i nunc
Dinomaches ego sum, suffla: sum candidus, esto.
Dum ne deterius sapiat pannucia Baucis,
Cùm bene discincto cantauerit ocyma uernæ.
Vt nemo in sese tentat descendere, nemo.
Sed præcedenti spectatur mantica tergo.
Quæsieris: nostin' Vectidi prædia? cuius?
Diues arat Curibus, quantùm non miluus oberret.
Hunc ais? hunc, Dijs iratis, genioq; sinistro,
Qui quandoque iugum pertusa ad compita figit:
Seriolæ ueteris metues deradere limum
Ingemit, hoc bene sit: tunicatum cum sale mordens
Cepe, & farratam pueris plaudentibus ollam,
Pannosam fęcem morientis sorbet aceti.
At si unctus cesses, & figas in cute solem,
Est propè te ignotus cubito qui tangat, & acre
Despuat in mores, penemq́;, arcanaq́; lumbi
Runcantem populo marcentes pandere uuluas.
Tu cum maxillis ballanatum gausape pectas
Inguinibus, quare detonsus gurgulio extat?

Quinque

Quinque palestritæ licet hæc plantaria uellant,
Elixasq; nates labefactent forcipe adunca:
Non tamen ista filix ullo mansuescit aratro.
Cædimus,inq; uicem præbemus crura sagittis.
Viuitur hoc pacto,sic nouimus:ilia subter
Cæcum uulnus habes:sed lato balteus auro
Protegit:ut mauis,da uerba,& decipe neruos
Si potes:egregium cùm me uicinia dicat,
Non credam?uiso si palles improbe nummo,
Si facis in penem quicquid tibi uenit amarum,
Si puteal multa cautus uibice flagellas,
Nequicquam populo bibulas donaueris aures.
Respue quod non es,tollat sua munera cerdo:
Tecum habita,noris quàm sit tibi curta supellex.

SATYRA V.

VAtibus hic mos est,centum sibi poscere uoces,
Centum ora,& linguas optare in carmina centum.
Fabula seu mœsto ponatur hianda tragœdo,
Vulnera seu Parthi ducentis ab inguine ferrum.
Quorsum hæc?aut quantas robusti carminis offas
Ingeris,ut par sit centeno gutture niti?
Grande locuturi nebulas Helicone legunto,
Si quibus aut Prognes,aut si quibus olla Thyestæ
Feruebit,sæpe insulso cœnanda Glyconi.
Tu neque anhelanti,coquitur dum massa camino,
Folle premis uentos,nec clauso murmure raucus,
Nescio quid tecum graue cornicaris inepte,
Nec scloppo tumidas intendis rumpere buccas

Verba togæ ſequeris,iunctura callidus acri
Ore teris modico,pallentes radere mores
Doctus,& ingenuo culpam defigere ludo.
Hinc trahe quæ dicas,menſamq; relinque Mycenis
Cùm capite,& pedibus,plebeiaq; prandia noris,
Non equidem hoc ſtudeo,bullatis ut mihi nugis
Pagina turgeſcat,dare pondus idonea fumo.
Secreti loquimur,tibi nunc hortante camœna
Excutienda damus præcordia,quantaq; noſtræ
Pars tua ſit,Cornute,animæ,tibi dulcis amice
Oſtendiſſe iuuat:pulſa,dinoſcere cautus,
Quid ſolidum crepet,& pictæ tectoria linguæ.
Hîc ego centenas auſim depoſcere uoces,
Vt quantùm mihi te ſinuoſo in pectore fixi,
Voce traham pura,tutumq; hoc uerba reſignent,
Quod latet arcana non enarrabile fibra.
Cùm primùm pauido cuſtos mihi purpura ceßit,
Bullaq; ſuccinctis laribus donata pependit,
Cùm blandi comites,totaq; impunè Suburra
Permiſit ſparſiſſe oculos iam candidus umbo,
Cùmq; iter ambiguum eſt,& uitæ neſcius error
Deducit trepidas ramoſa in compita mentes,
Me tibi ſuppoſui,teneros tu ſuſcipis annos
Socratico,Cornute,ſinu:tunc fallere ſolers
Appoſitas intortos oſtendit regula mores,
Et premitur ratione animus,uinciq; laborat,
Artificemq; tuo ducit ſub pollice uultum,
Tecum etenim longos memini conſumere ſoles,
Vt tecum primas epulis decerpere noctes.

Vnum

Vnum opus, & requiem pariter disponimus ambo,
Atque uerecunda laxamus seria mensa.
Non equidem hoc dubites amborum fœdere certo
Consentire dies, & ab uno sydere duci,
Nostra uel æquali suspendit tempora libra
Parca tenax ueri, seu nata fidelibus hora
Diuidit in geminos concordia fata duorum,
Saturnumq; grauem nostro Ioue frangimus unà,
Nescio quod certè est, quod me tibi temperat astrum.
MILLE hominum species, & rerum discolor usus.
Velle suum cuiq; est, nec uoto uiuitur uno.
Mercibus hic Italis mutat sub sole recenti
Rugosum piper, & pallentis grana cymini:
Hic satur irriguo mauult turgescere somno:
Hic campo indulget: hunc alea decoquit, ille
In uenerem est putris, sed cùm lapidosa chiragra
Fregerit articulos, ueteris ramalia fagi,
Tum crassos transisse dies, lucemq; palustrem,
Et sibi iam seri uitam ingemuere relictam.
At te nocturnis iuuat impallescere chartis,
Cultor enim iuuenum purgatas inseris aures
Fruge Cleantea: petite hinc iuuenesq;, senesq;
Finem animo certum, miserisq; uiatica canis,
Cras hoc fiet: idem cras fiet, quid? quasi magnum,
Nempe diem donas: sed cùm lux altera uenit,
Iam cras hesternum consumpsimus: ecce aliud cras
Egerit hos annos, & semper paulum erit ultrà.
Nam quamuis prope te, quamuis temone sub uno
Vertentem sese frustra sectabere canthum,

Cùm

Cùm rota posterior curras,& in axe secundo.
Libertate opus est,non hac ut quisque Velina
Publius emeruit,scabrosum tesserula far
Poßidet:heu steriles ueri,quibus una Quiritem
Vertigo facit:hic dama est non treßis agaso,
Vappa,& lippus,& in tenui farragine mendax,
Verterit hunc dominus,momento turbinis exit
Marcus Dama?papæ Marco spondente recusas
Credere tu nummos? Marco sub iudice palles?
Marcus dixit:ita est:aßigna Marce tabellas.
Hæc mera libertas?hanc nobis pilea donant?
An quisquam est alius liber,nisi ducere uitam
Cui licet,ut uoluit?licet,ut uolo,uiuere,non sum
Liberior Bruto?Mendosè colligis,inquit
Stoicus hic,aurem mordaci lotus aceto,
Hæc reliqua accipio:licet,ut uolo,uiuere,tolle.
Vindicta postquàm meus à prætore receßit,
Cur mihi non liceat,iußit quodcunque uoluntas,
Excepto si quid Masuri rubrica uetauit?
Disce,sed ira cadat naso,rugosáq; sanna,
Cùm ueteres auias tibi de pulmone reuello.
Non prætoris erat stultis dare tenuia rerum
Officia,atque usum rapidæ permittere uitæ.
Sambucam citius caloni aptaueris alto.
Stat contrà ratio,& secretam gannit in aurem,
Ne liceat facere id,quod quis uitiabit agendo
Publica lex hominum,naturáq; continet hoc fas,
Vt teneat uetitos inscitia debilis actus.
Diluis helleborum certo compescere puncto
Nescius

Nescius examen: uetat hoc natura medendi.
Nauim si poscat sibi peronatus arator
Luciferi rugis, exclamet Melicerta perisse
Frontem de rebus: tibi recto uiuere talo
Ars dedit, & ueri speciem dinoscere calles,
Nequa subærato mendosum tinniat auro,
Quæq; sequenda forent, & quæ uitanda uicissim,
Illa prius creta, mox hæc carbone notasti.
Es modicus uoti, presso lare, dulcis amicis,
Iam nunc astringas, iam nunc granaria laxes,
Inq; luto fixum poscis transcendere nummum,
Nec gluto sorbere saliuam Mercurialem.
Hæc mea sunt, teneo, cùm uerè dixeris, esto
Liberq;, ac sapiens Prætoribus, ac Ioue dextro,
Sin tu, cúm fueris nostræ paulò antè farinæ.
Pelliculam ueterem retines, & fronte politus
Astutam uapido seruas sub pectore uulpem,
Quæ dederam suprà, repeto, funemq; reduco.
Nil tibi conceßit ratio, digitum exerce, peccas.
Et quid tam paruum est? sed nullo ture litabis,
Hæreat in stultis breuis ut semuncia recti.
Hæc miscere nefas, nec, cùm sis cætera fossor,
Treis tantúm ad numeros satyri moueare Bathylli.
Liber ego: unde datum hoc sumis tot subdite rebus?
An dominum ignoras, nisi quem uindicta relaxat?
I puer, & strigiles Crispini ad balnea defer,
Si increpui cessas nugator, seruitium acre
Te nihil impellit? nec quicquam extrinsecus intrat,
Quod neruos agitet? sed si intus, & in iecore ægro

Nascuntur

Naſcuntur domini quî tu impunitior exis,
Atque hic,quẽ ad ſtrigiles ſcutica,& metus egit herilis?
Manè piger ſtertis,ſurge,inquit auaritia,eia
Surge:negas:inſtat,ſurge,inquit:non queo:ſurge,
Et quid agam?rogitas?en ſaperdam aduehe ponto,
Caſtoreum,ſtuppas,hebenum,tus,lubrica Coa.
Tolle recens primus piper è ſitiente camelo.
Verte aliquid,iura:ſed Iuppiter audiet eheu.
Vare reguſtatum digito terebrare ſalinum
Contentus perages,ſi uiuere cum Ioue tendis.
Iam pueris pellem ſuccinctus,& œnophorum aptas
Ocyus ad nauem,nihil obſtat,quin trabe uaſta
Aegeum rapias,niſi ſolers luxuria antè
Seductum moueat,quò deinde inſane ruis?quò?
Quid tibi uis?calido ſub pectore maſcula bilis
Intumuit,quam non extinxerit urna cicutæ.
Tún' mare tranſilias?tibi torta cannabe fulto
Cœna ſit in tranſtro?Veientanumq; rubellum
Exhalet uapida læſum pice ſeßilis obba?
Quid petis,ut nummi,quos hìc quincunce modeſto
Nutrieras,peragant auidos ſudore deunces?
Indulge genio,carpamus dulcia,noſtrum eſt
Quod uiuis:cinis,& manes,& fabula fies.
Viue memor leti,fugit hora,hoc quod loquor,inde eſt.
En quid agis?duplici in diuerſum ſcinderis hamo.
Hunccine?an hunc ſequeris?ſubeas alternus oportet,
Ancipiti obſequio dominos alternus oberres.
Nec tu cùm obſtiteris ſemel,inſtantiq; negaris
Parêre imperio,rupi iam uincula,dicas.

Nam

Nam luctata canis nodum arripit, ast tamen illi
Cùm fugit, à collo trahitur pars longa catenæ.
Daue citò: hoc credas iubeo, finire dolores
Præteritos meditor, crudum Chæreſtratus unguem
Abrodens ait hæc: an ſiccis dedecus obſtem
Cognatis? an rem patriam rumore ſiniſtro
Limen ad obſcœnum frangam, dum Chryſidis udas
Ebrius ante fores extincta cum face canto?
Euge puer ſapias Dijs depellentibus, agnam
Percute: ſed censén? plorabit Daue relicta?
Nugaris? ſolea puer obiurgabere rubra,
Ne trepidare uelis, atque arctos rodere caſſes.
Nunc ferus, & uiolens, at ſi uocet, haud mora, dicas.
Quidnam igitur faciam? ne nunc, cùm accerſor, & ultro
Supplicet, accedam: ſi totus, & integer illinc
Exieris, nunc nunc, hic hic, quem quærimus, hic eſt.
Non in feſtuca lictor quam iactat ineptus.
Ius habet ille ſui palpo, quem ducit hiantem
Cretata ambitio? uigila, & cicer ingere largè
Rixanti populo, noſtra ut Floralia poſsint
Aprici meminiſſe ſenes, quid pulchrius? at cùm
Herodis uenêre dies, unctaq; feneſtra
Diſpoſitæ pinguem nebulam uomuere lucernæ
Portantes uiolas, rubrumq; amplexa catinum
Cauda, natat thynni, tumet alba fidelia uino,
Labra moues tacitus, recutitaq; ſabbata palles,
Tunc nigri lemures, ouoq; pericula rupto,
Tunc grandes Galli, & cum ſiſtro luſca ſacerdos
Incuſſere Deos inflantes corpora, ſi non

Prædictum

Prædictum ter mane caput gustaueris alli.
Dixeris hæc inter uaricosos Centuriones,
Continuò crassum ridet Vulpenius ingens,
Et centum Græcos curto centusse licetur.

SATYRA VI.

ADmouit iam bruma foco te Basse Sabino?
Iámne lyra, & tetrico uiuũt tibi pectine chordæ?
Mirè opifex numeris ueterum primordia uocum,
Atque marem strepitum fidis intendisse Latinæ,
Mox iuuenes agitare iocos, & pollice honesto
Egregios lusisse senes: mihi nunc Ligus ora
Intepet, hybernatq; meum mare, qua latus ingens
Dant scopuli, & multa littus se ualle receptat,
Lunai portum est operæ cognoscere ciues.
Cor iubet hoc Enni, postquàm destertuit esse
Mæonides quintus pauone ex Pythagoræo.
Hîc ego securus uulgi, & quid præparet Auster
Infelix pecori, securus & angulus ille
Vicini, nostro quia pinguior, etsi adeò omnes
Ditescant, orti peioribus usque recusem
Curuus ob id minui senio, aut cœnare sine uncto,
Et signum in uapida naso tetigisse lagena.
Discrepet his alius: geminos horoscope uaro
Producis genio solis natalibus: est qui
Tingat olus siccum muria uafer in calice empta,
Ipse sacrum irrorans patinæ piper, hic bona dente
Grandia magnanimus peragit puer, utar ego? utar,
Nec rhombos ideo libertis ponere lautus,

Nec

Nec tenuem solers turdorum nosse saliuam.
Messe tenus propria uiue,& granaria:fas est.
Emole quid metuis?occa,& seges altera in herba est.
Ast uocat officium trabe rupta,Brutia saxa
Prendit amicus inops,remq; omnem,surdaq; uota
Condidit Ionio,iacet ipse in littore,& una
In gentes de puppe Dei,iamq; obuia mergis
Costa ratis laceræ,nunc & de cespite uiuo
Frange aliquid,largire inopi,ne pictus oberret
Cærulea in tabula:sed cœnam funeris hæres
Negliget iratus,quòd rem curtaueris,urnæ
Ossa inodora dabit,seu spirent cinnama surdum,
Seu ceraso peccent casiæ nescire paratus.
Vú ne bona incolumis minuas?sed Bestius urget
Doctores Graios:ita fit,postquam sapere urbi
Cum pipere,& palmis uenit:nostrum hoc maris expers,
Fœnisecæ crasso uitiarunt unguine pultes.
Hæc cinere ulterior metuas?at tu meus hæres
Quisquis eris,paulùm à turba seductior audi:
O bone num ignoras?missa est à Cæsære laurus
Insignem ob cladem Germanæ pubis,& aris
Frigidus excutitur cinis,ac iam postibus arma,
Iam chlamydas regum,iam lutea gausapa captis,
Essedaq;,ingentesq; locat Cæsonia Rhenos.
Dijs igitur,genioq; ducis centum paria,ob res
Egregiè gestas,induco,quis uetat?aude.
Væ,nisi conniues:oleum,artocreasq; popello
Largior,an prohibes?dic clarè:non audeo,inquis.
Exossatus ager iuxta est:age,si mihi nulla

Iam reliqua ex amitis, patruelis nulla, proneptis
Nulla manet patrui, sterilis matertera uixit,
Deq́; auia nihilum superest, accedo Bouillas,
Cliuumq́; ad Virbi, præstò mihi Manius hæres,
Progenies terræ quære ex me, quis mihi quartus
Sit pater, haud promptè dicam: tamẽ adde etiam unum,
Vnum etiam, terræ est iam filius, & mihi ritu
Manius hic generis propè maior auunculus exit.
Qui prior es, cur me in decursu lampada poscis?
Sum tibi Mercurius, uenio Deus huc ego, ut ille
Pingitur, an renuis? uin' tu gaudere relictis?
Deest aliquid summæ: minui mihi, sed tibi totum est,
Quicquid id est, ubi sit fuge quærere, quod mihi quondã
Legerat Stadius, neu dicta repone paterna.
Fœnoris accedat merces, hinc exime sumptus.
Quid reliquum est? reliquũ? nunc nunc impensius unge,
Vnge puer caules: mihi festa luce coquatur
Vrtica, & fissa fumosum sinciput aure,
Vt tuus iste nepos olim satur anseris extis
Cùm morosa uago singultiet inguine uena,
Patritiæ immeiat uuluæ? mihi trama figuræ
Sit reliqua? ast illi tremat omento popa uenter?
Vende animam lucro, mercare, atque excute solers
Omne latus mundi, ne sit præstantior alter
Cappadocas rigida pingues pauisse catasta.
Rem duplica, feci. iam triplex, iam mihi quartò,
Iam decies redit in rugam, depinge ubi sistam
Inuentus Chrysippe tui finitor acerui.

FINIS.